

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

**Z dějin Základní školy Komenského
Horažďovice**

Diplomová práce

Bc. Hana Hiřmanová

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro základní školy Český jazyk-Dějepis

Vedoucí práce: PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzeň, 30. června 2016

.....

vlastnoruční podpis

Ráda bych touto formou poděkovala vedoucí mé diplomové práce PaedDr. Naděždě Morávkové Ph.D. za pomoc a cenné rady. Mé poděkování patří také pracovníkům Městského muzea Horažďovice.

Obsah

Úvod	1
1. Dějiny školství v Horažďovicích.....	4
2. Obecné školy	11
2. 1. Chlapecká obecná škola	11
2. 2. Dívčí obecná škola	14
2. 3. Budovy obecných škol	16
3. Měšťanské školy.....	20
3. 1. Chlapecká měšťanská škola	20
3. 2. Školní budova.....	23
3. 3. Třída měšťanské školy po roce 1895.....	25
3. 4. Koedukace	26
3. 5. Dívčí měšťanská škola	27
4. Vyučování	29
5. Žáci.....	33
6. Vývoj škol v období První světové války.....	37
7. Vývoj škol za Druhé světové války.....	45
8. Vývoj školy po roce 1948.....	55
9. Karel Němec.....	57
Závěr.....	57
Summary	65
Prameny a literatura.....	66
Přílohy	i
Seznam textových příloh.....	i
Seznam obrazových příloh	xviii

Úvod

„Cílem vzdělání a moudrosti je, aby člověk viděl před sebou jasnou cestu života, po ní opatrně vykračoval, pamatoval na minulost, znal přítomnost a předvídal budoucnost.“¹

Citátem učitele národů Jana Amose Komenského uvádím svou diplomovou práci, neboť pojednává o instituci, která vzdělání poskytuje.

Rozhodla jsem se, že svou diplomovou práci budu psát na téma *Z dějin Základní školy Komenského Horažďovice*, protože mě k tomu vedly tři důvody. Prvním byla skutečnost, že studuji pedagogickou fakultu, na níž se připravuji pro povolání učitelky na základní škole, takže považuji za logické vybrat si téma právě z této oblasti. Druhým důvodem byla má bakalářská práce, v níž jsem již zpracovávala dějiny školy, a sice Gymnázia ve Strakonících, kde jsem se zaměřila na období totalitního režimu, který byl v Československé republice nastolen od února 1948. Už tehdy mě ale více lákala problematika vývoje škol před komunistickým převratem, přesněji válečné období a otázka, zda a případně jaký vliv měly na školu obě světové války. Toto téma jsem si tehdy vybrat nemohla, neboť už bylo pro strakonické gymnázium zpracované, tudíž jsem si ho zvolila pro svoji diplomovou práci. Jaké jiné téma si tedy vybrat než dějiny základní školy, kde mám po absolvování vysoké školy působit jako učitelka, a jakou jinou základní školu si vybrat, než tu, do které jsem sama chodila a kde začala má cesta za vzděláním, tedy Základní školu Komenského v Horažďovicích, ke které tak mám osobní vztah, jenž se stal mým třetím důvodem pro zvolení daného tématu.

V Horažďovicích se nacházejí dvě základní školy. Tato škola je ve městě známá pod názvem stará škola, druhá jako nová. Označení samozřejmě vyplývá z doby založení obou škol. Nová, která stojí v ulici Blatenská, byla otevřena v roce 1964², stará slavila v roce 2015 výročí sto dvacet let od svého vzniku.³

Za celou dobu existence staré školy se její historii až do roku 2015 nikdo nevěnoval. V loňském roce vydala sama škola *„u příležitosti sto sedmdesátého výročí založení obecných škol v roce 1845 a ke sto dvacátému výročí založení měšťanské školy chlapecké*

¹ Jan Amos Komenský [online]. Dostupné z: <http://azcitaty.cz/citaty/jan-amos-komensky/>. [cit. 2016-06-22].

²ŠIMON, Milan. *Z historie školy* [online]. Dostupné z: <http://www.zsblatenska.horazdovice.cz/historie.html>. [cit. 2016-06-22].

³ŠMRHOVÁ, Marcela. *ZŠ Komenského 211 Horažďovice* [online]. Dostupné z: <http://www.zskomenskeho.horazdovice.cz/index.php>. [cit. 2016-06-22].

v *Horáždovicích v roce 1895*⁴ almanach, který se stal jedním z mých zdrojů pro zpracování diplomové práce. Pan učitel Jaroslav Hořejší zmapoval především na základě školních kronik historii budovy ZŠ Komenského a historii horáždovických škol od jejich založení do roku 1945.⁵ Mým hlavním zdrojem se stalo osm školních kronik, z nichž sedm je uloženo ve Státním okresním archivu Klatovy a osmá v Městském muzeu Horažďovice. Byly pro mě prioritním pramenem, neboť je psali ředitelé škol, kteří do nich každoročně zapisovali veškeré události, které byly pro daný školní rok zásadní. Všechny kroniky jsou nestránkované, ručně psané čitelným písmem.

Hlavním cílem mé diplomové práce bude zjistit, jak a kdy byla ZŠ Komenského založena a podat přehled o jejím vývoji do roku 1948. Bude mě zajímat, které předměty se na škole vyučovaly a které učebnice se pro jejich výuku používaly. Ty bych chtěla porovnat se současnými. Dalším cílem bude podat informace o tom, jací žáci školu navštěvovali a jaké možnosti měli po jejím absolvování. Dále jsem si stanovila prozkoumat, zda a případně jakým způsobem ovlivnily školní život obě světové války. Také se pokusím zjistit počty žáků a seznam vyučujících působících na škole ve sledovaném období. Ty kvůli přehlednosti nezahrnu do textu, ale zpracuji je do tabulek do přílohy. Na konci práce si kladu za cíl podat stručný přehled vývoje školy po roce 1948 do současnosti a nakonec stanovit směry dalšího bádání.

Město, v němž se uvedená škola nachází, leží v západních Čechách v okrese Klatovy. Je poměrně malé, rozkládá se na 43,02 km² a ke dni 1. 1. 2016 v něm žilo 5 368 obyvatel. Jeho počátky jsou spojeny s horou Práchní, pod níž teče zlatonosná řeka Otava.⁶ Na Práchni vzniklo kolem 10. století slovanské hradiště a o dvě století později kamenný hrad, který se stal správním centrem Prácheňského kraje.⁷ Pod ní na výhodné poloze při řece byla založena trhov故事ada, kterou v roce 1292 povýšil král Václav II. na město, k jehož rozvoji došlo za Bavorů ze Strakonice, kteří nechali vybudovat hradby a postavit gotickou tvrz.⁸ Horažďovice vlastnili od poloviny 13. století do roku 1404.⁹ Od roku 1483 vlastnili město Švihovští z Rýzmburka, kteří nechali přestavět gotický hrad na renesanční zámek. Další

⁴ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horáždovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 4.

⁵ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horáždovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 5.

⁶ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936, s. 29.

⁷ *Historie Horažďovic* [online]. Dostupné z: <http://www.sumavanet.cz/horazdovice/fr.asp?tab=snet&id=5100&burf=&pt=HS>. [cit. 2016-06-22].

⁸ Tamtéž.

⁹ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1990, s. 17.

majitelé horažďovického panství Šternberkové přestavěli v letech 1681-1692 zámek v barokním stylu. Posledními významnými vlastníky byli v letech 1834-1945 Kinští z Vchynic a Tetova.¹⁰ Od roku 1920 sídlí ve většině zámeckých prostor městské muzeum. Kromě zámku patří k nejvýznamnějším památkám města zbytky městského opevnění a Červená brána, vůbec druhá nejstarší v Čechách, dále pak děkanský kostel sv. Petra a Pavla, který pochází ze 13. století a tvoří dominantu náměstí. Další památkou je klášterní areál s kostelem Panny Marie a v Hradební ulici Masné krámy z 18. století.¹¹ Neméně zajímavé jsou i dějiny školství v Horažďovicích, o nichž pojednává první kapitola.

¹⁰ *Zámek v Horažďovicích* [online]. Dostupné z: http://www.muzeumhd.cz/index.php/zamek_v_horazdovicich/. [cit. 2016-06-22].

¹¹ *Historie Horažďovic* [online]. Dostupné z: <http://www.sumavanet.cz/horazdovice/fr.asp?tab=snet&id=5100&burl=&pt=HS>. [cit. 2016-06-22].

1. Dějiny školství v Horažďovicích

O počátku školství v Horažďovicích toho není moc známo, a to ze dvou příčin. Za prvé městský archiv byl v 17. století zničen velkým požárem, který město postihl, a za druhé se na zaznamenávání školních pamětí málo hledělo. Jedinými prameny, jež částečně odhalují počátky zdejšího školství, jsou zprostředkovány líčením jiných historických událostí, které zde na školství působily, a pak také vzpomínky pamětníků.¹²

Jednou z historických událostí, která zdejší školství musela ovlivnit, bylo založení Karlovy univerzity v roce 1348. V Evropě se zároveň s univerzitami již ve 12. a 13. století začaly v rozkvétajících městech zřizovat při téměř všech křesťanských kostelích farní školy.¹³ Dá se tedy soudit, že v Horažďovicích byla škola založena již na konci 13. století, když Bavor I. věnoval johanitům kostel a pět domovních městišť.¹⁴ Původní škola se nalézala u farního kostela, který stojí na dnešním náměstí,¹⁵ a stala se nejstarší školou na Prácheňsku.¹⁶

V roce 1435 koupil pro školu Vseslav z Jindřichovic za sedm a půl kopy grošů dům naproti špitálu za kostelem.¹⁷ Po husitských válkách se školním správcem stal Jan Beptán. Zápis o jeho příjmech z fary z roku 1440 se nachází v pamětní knize Liber memorabilium: „V přítomnosti kněží Petra a Zikmunda se svolením plebána Jana přepsáno ze staré listiny. Po čtyřech chlebech a dvou pintách piva k obědu a o Vzkříšení, o sv. Duše, o Narození Páně, o Nanebevzetí a Posvícení. O Posvícení dáti jest i výslužku k obědu a k večeři po tři dny osm chlebů a tři piny piva a nad to vše groš na lázeň a dva groše svátečního platu. O svátcích Nanebevzetí, Božího těla, sv. Jana Křtitele, Narození Panny po groši na lázeň a výslužku s chlebem a pivem. O vigiliích vánočních, velikonočních a svatodušních výslužkou chleby a pivo, ale ne již po groši. O svátku Sv. Petra dáti jídlo svátečné. Stejně tak i v den Všech svatých, Očišťování a Zvěstování Panny. K obyčejnému jídlu v den Svaté Trojice, o Třech králích a v kterýkoli svátek apoštolů přidati po jednom groši festivales.“¹⁸ Příjmy také přicházely od žáků a od obce.¹⁹

¹² *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

¹³ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁴ DYK, Jan. *Popis politického okresu Strakonického: Školství. Doprava. Správa.* Strakonice: Nákladem redakčního výboru, 1925, s. 5.

¹⁵ Původně tam býval hřbitov.

¹⁶ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí.*

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic.* Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936, s. 80.

¹⁹ Tamtéž, s. 80.

Zřejmě se jednalo o dvoutrídni farní školu, jejímž prvním známým učitelem byl spolupisatel města Bedřich Šnek. O následujících učitelích nejsou k dispozici žádné zprávy.²⁰ Další učitel je znám až z roku 1586, kdy zde učil bakalář Jan Vodička, jenž odtud zřejmě rád odešel, neboť škola v té době byla údajně velmi sešlá, o čemž mluví Theobald Švihovský ve svých artikulech z 30. 11. 1594 ve čtvrtém článku: „Škola, která velmi spuštěná, aby hned z jara se stavěla a mládenci hodnými, v literárním umění zkušenými pro vyučování mládeže opatřena byla.“²¹ Žádná podrobnější zpráva o tom, jak tehdy škola vypadala, ani o tom, zda a případně jak velmi byla za Švihovských přestavěna, se nezachovala.²²

Co se učitelů týče, je známo, že v posledních letech 16. století dosazoval do Horažďovic učené bakaláře rektor pražské univerzity, Mistr Bacháček Nauměřský, aby vychovávali a vzdělávali zdejší děti. V roce 1599 napsal horažďovické radě: „Při času svatého Jiří, některého mládence pobožného nebo bakaláře učení Pražského do Vaší školy vypravím. Nynějšímu správci školy poroučím, aby do svatého Jiří mládež domácí i přespolní všelijak sobě poručenu měl a při páních inspektořích žádám, že to opatřiti ráčíte, aby začasť do školy a netoliko při času examen²³ dohlédali a jak se práce ve škole vykonávají spatřovali, z toho půjde, že správcové školy lepší pozor nad sebou míti budou.“²⁴ Školními inspektory byli dva konšelé, kteří byli voleni na radnici. V manuálech radních písařů se uvádí, že do školy chodili zřídka, a v těch se tak zatím děly různé nepřístojnosti.²⁵ V roce 1606 jmenoval Bacháček Nauměřický za správce horažďovické školy Jakuba Basilia Domažlického, který zde pobyl jeden rok. Následně sem byl poslán Friderik Kropilius, jenž si ovšem na město nemohl zvyknout, a tak po půl roce školu opustil. Po jeho odchodu Bacháček píše: „Nic toho vděčen nejsem a vám toho nepřeji, že tak začasť správcové školy se mění, což nemůže býti než s některým zkrácením mládeže domácí i přespolní a na místě Kropilia s dobrým uvážením obral jsem blízkého krajana vašeho Alexandra Chaeloniana Prachatického, jež vám od svatého Havla za školního správce dávám, nad ním i jeho oficiály a žákovstvem ochrannou ruku držte.“²⁶ Alexandr Prachatický zůstal v Praze, kde vykonával funkci preceptora v rodině pana Adama Czayse, registrátora v české kanceláři, a později

²⁰ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – Školy, školství – Horažďovice a okolí.

²¹ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936, s. 81.

²² Tamtéž, s. 81.

²³ Zkoušek.

²⁴ DYK, Jan. *Popis politického okresu Strakonického: Školství. Doprava. Správa*. Strakonice: Nákladem redakčního výboru, 1925, s. 6.

²⁵ ŠOCHMANOVÁ, Ilona. *Školství v Horažďovicích*. Sušice, 1968. Ročníková práce. SVVŠ Sušice. s. 3.

²⁶ DYK, Jan. *Popis politického okresu Strakonického: Školství. Doprava. Správa*. Strakonice: Nákladem redakčního výboru, 1925, s. 6.

se stal správcem školy u sv. Michala na Starém Městě pražském. Místo něho tedy Bacháček poslal Venceslava Siphonia Pelrimovina.²⁷ Tento seznam správců školy ukazuje, jak časté bylo jejich střídání, které muselo mít vliv na úroveň vzdělání. Nelze se tudíž divit, že si měšťané stěžovali.²⁸

Školství se v Horažďovicích za reformace až do konce 16. století úspěšně rozvíjelo.²⁹ Na konci 16. století byly ve městě dvě školy: katolická a bratrská.³⁰ Čeští bratři, o nichž bylo známo, že velmi dbali o školství, tu získali silnou pozici. Dokonce docílili toho, že tehdejší vrchnost Václav Švihovský, který byl sám vyznavač tohoto učení a byl jim tedy nakloněn, jim v roce 1573 na podporu vzdělání daroval dům zvaný Račínovský se zahradou, aby si tam zřídili svoji školu.³¹ Tento čin byl znám široko daleko, což dosvědčuje fakt, že na tuto školu darovala jakási Dorota Kapšova ze Žatce sto kop grošů s tím, aby bylo pamatováno na sirotky, kteří by se na škole chtěli učit.³² K správcům školy jednoty bratrské patřili Jakub Veliký, Jan Popel, Jan Jaffet a Matěj Chobar, jejichž kosti dal pak v době protireformace kvardián minoritů Dudcius ve fanatické zášti vykopat a sochorem rozbít.³³ Tato bratrská škola zanikla v pobělohorském období.³⁴

Rozkvět města a školství byl násilně zastaven, stejně jako v jiných českých městech, třicetiletou válkou, během níž Horažďovice poměrně dost trpěly. Dne 3. 6. 1619 bylo celé město spáleno a zpusťeno Buquoiovým vojskem.³⁵ V protireformační době muselo pro víru mnoho horažďovických občanů opustit svůj domov.³⁶ Následně pak prořídle a zchudlé obyvatelstvo nebylo schopné vést náklady na školu, jako tomu bylo za dřívějších dob, a za nastalých poměrů ani nemohlo.³⁷ Habsburkové ani jezuité, kteří prováděli reformu českého školství, nedbali o zvýšení vzdělání lidu kromě náboženství.³⁸ Školství se zde vůbec

²⁷ DYK, Jan. *Popis politického okresu Strakonického: Školství. Doprava. Správa.* Strakonice: Nákladem redakčního výboru, 1925, s. 6.

²⁸ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992.* Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1990, s. 131.

²⁹ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí.*

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

³² DYK, Jan. *Popis politického okresu Strakonického: Školství. Doprava. Správa.* Strakonice: Nákladem redakčního výboru, 1925, s. 7.

³³ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí.*

³⁴ Tamtéž.

³⁵ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

³⁶ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí.*

³⁷ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

³⁸ KREJČÍ, Roman. *Dějiny školství v Horažďovicích.* Plzeň, 1983. Seminární práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity, nestránkováno.

nerozvíjelo, bylo spíše zanedbáváno.³⁹ Přesto ale i v této zlé době na tom horažďovické školství bylo stále o trochu lépe než v ostatních městech. Jan Amos Komenský, jenž věřil, že se čeští exulanti do Čech vrátí, navrhoval českým pánům, aby zřizovali vyšší školy na českém venkově, a jako nejvhodnější místo pro gymnázium výslovně uváděl právě Horažďovice, které svým školstvím převyšovaly jiná města.⁴⁰ Jeho přání ovšem vyslyšeno nebylo.⁴¹

O přímé podřízenosti škol církvi v pobělohorské době svědčí událost ze dne 4. 7. 1641, kdy maltánský probošt Jakub Hildebrandt z Wartburku rozkázal, aby jeden nejmenovaný horažďovický kantor byl uvězněn, neboť urazil horažďovického faráře Markoviče tím, že na něho vztáhl ruku.⁴²

Učitelé městské školy vedli v těchto dobách existenční boje. Z roku 1666 se dochovala zpráva, v níž se píše o dvou školních pomocnících, čili oficiálech, kteří ve škole vedle správce školy také působili. Ve zprávě se uvádí, že tito oficiálové dostávali místo obědů třicet kop míšeňských ročně.⁴³

Z 27. 7. 1765 je dochováno rozhodnutí magistrátu, že školní správce Josef Wintr může propustit školního mládence a může přijmout nového pod podmínkou, že „*musí být bohabojného života, student, a to humanista, ex novo studio dokonalý jak v českém, tak v německém jazyce, ve figurální muzice kvalifikovaný, na což páni inspektore obzvláštní pozor míti budou*“.⁴⁴

V 17. století byla ve městě založena soukromá škola pro židovské děti, do níž byly zapsány děti z domů Žida Eliáše, Šimona, Jakuba, Židů z masných krámů, z domu Theobaldovských, Löblů, Konvářů a Jáchymů. Škola byla s největší pravděpodobností zřízena v místě dnešní Prácheňské ulice⁴⁵ poblíž starého židovského hřbitova a synagogy. V Horažďovicích mnoho židovských rodin nežilo. V roce 1779 to bylo osmnáct židovských rodin ve čtrnácti domech. Přestože jich bylo málo, dbali o to, aby měli svou školu. Na její provoz museli sami přispívat a museli si vydržovat také kantora. Vyučování na soukromé

³⁹ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁴⁰ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² BREJCHOVÁ, Lenka. *Rozvoj školství v Horažďovicích od počátků až po současnost*. Plzeň, 1983. Seminární práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity. s. 8.

⁴³ ŠOCHMANOVÁ, Ilona. *Školství v Horažďovicích*. Sušice, 1968. Ročníková práce. SVVŠ Sušice. s. 3.

⁴⁴ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936, s. 82.

⁴⁵ Dříve Zelená ulice.

německé židovské školy v Horažďovicích bylo ukončeno v prvním roce druhé světové války, tedy v roce 1939.⁴⁶

Teprve na konci 18. století se obec opět začala více starat o rozvoj zdejšího školství. V roce 1777 zemské gubernium rozhodlo o zřízení třinácti gymnázií, pro něž měla být nalezena vhodná místa, nejlépe ve středu kraje. Horažďovice o zřízení gymnázia usilovaly. Syndik Zvěřina sepsal žádost, v níž uváděl, že Horažďovice leží blíže středu kraje než Strakonice. Dále pak uváděl skutečnost, že město je schopno zřídit školní budovu s pěti světnicemi. Navíc by minorité zdejšího kláštera mohli vyučovat latinský jazyk za menší plat než cizí učitelé ve Strakonici. Žádost však byla zamítnuta s odůvodněním, že v úvahu přichází spíše Písek pro svou výhodnější polohu.⁴⁷

Po roce 1800 byla ve městě zřízena tzv. Stadtmusterschule, která zde fungovala do roku 1848.⁴⁸ Byla to škola vyššího typu o třech třídách, na níž se připravovali učitelé. Vyučování na ní probíhalo v německém jazyce.⁴⁹

Za vlády Marie Terezie byla dvojtřídní škola nazvána farní triviální školou. Od roku 1820 při ní existovala dívčí třída, později dvě. Tato škola byla časem přeměněna na obecnou školu a správou rozdělena na chlapeckou a dívčí. V Horažďovicích se žáci kromě trivie⁵⁰ učili o kultivaci půdy, pěstování plodin, chovu dobytka a zahradnictví, což byl v tehdejší době ojedinělý pokus o spojení školy se životem. Stará školní budova v blízkosti kostela nebyla po uzákonění povinné školní docházky za Marie Terezie dostačující, proto roku 1792 nařídil několikrát krajský úřad v Písku stavbu nové budovy. Město z finančních důvodů dlouho váhalo,⁵¹ až když mu byla poslána výhrůžka exekucí, koupilo v roce 1843 od měšťana Hynka Klaudia dva rozestavěné domy a zřídilo v nich obecné školy, trojtřídní chlapeckou a dvě třídy dívčí. Obě budovy byly dostavěny v roce 1845 nákladem 7 608 zlatých.⁵² Přední budova byla určena pro trojtřídní chlapeckou školu, druhá, nalézající se ve dvoře, se stala dvoutřídní dívčí školou.⁵³ V přízemí obou byly byty vždy pro jednoho učitele a jednoho podučitele, v dívčí

⁴⁶ VACULÍKOVÁ, Jitka. *Školství v Horažďovicích*. Sušice, 1998. Seminární práce. Gymnázium Sušice. s. 9-10.

⁴⁷ BREJCHOVÁ, Lenka. *Rozvoj školství v Horažďovicích od počátků až po současnost*. Plzeň, 1983. Seminární práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity. s. 8.

⁴⁸ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, 122 s. 6.

⁴⁹ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

⁵⁰ Čtení, psaní, počítání.

⁵¹ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1990, s. 132.

⁵² NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936, s. 82.

⁵³ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

škole mimo to také v prvním patře jeden pokoj pro vyučitele.⁵⁴ Tyto budovy sloužily svému účelu do roku 1927.⁵⁵ V roce 1861 byla trojtřídní chlapecká obecná škola rozšířena o čtvrtou třídu, dívčí o třetí.⁵⁶

Revoluční rok 1848 znamenal velký pokrok též ve školství. Tímto rokem byl položen základ samostatnému ministerstvu vyučování, stát si vyhradil vrchní dohled nad školstvím, které až dosud měli v rukou duchovní. Zároveň byl jako vyučovací jazyk uznán mateřský a také byly zavedeny učebnice a učební osnovy. Od té doby se učitelé vzdělávali na dvouletých ústavech místo dosavadních šestiměsíčních kurzů. Učitelé se mohli stát jen ti, kteří absolvovali nižší reálku nebo gymnázium. Správcem školy byl nadále většinou kněz. Nad učitelé měla tedy stále dohled církev. Výhodné bylo to, že absolvent učitelského ústavu dostal od biskupského dohlížejícího úřadu poukaz na některé uvolněné místo, čímž nebyl nucen si místo hledat sám.⁵⁷ Z učitelů té doby, kteří vynikli nad průměr, je nutné se zmínit o Janu Hejtmánkovi, který působil ve škole šedesát jedna let, a o Josefu Ševčíkovi, řediteli, učiteli a otci světoznámého houslového pedagoga Otakara Ševčíka, jenž se v zadní školní budově, v přízemní místnosti vpravo od vchodu, narodil.⁵⁸ Ve školním roce 1927/1928 slavil Otakar Ševčík 75. narozeniny a město Horažďovice toto jeho jubileum ocenilo zasazením pamětní desky na jeho rodném domě. Deska byla slavnostně odhalena dne 2. 10. 1927. Tohoto aktu se zúčastnil také samotný Otakar Ševčík, který se do Horažďovic dostavil se svými dvěma sestrami.⁵⁹

K dosavadní trojtřídní chlapecké veřejné škole a dvojtřídní dívčí přibyla roku 1853 soukromá klášterní škola pro dívky. Původem francouzský řád školských sester de Notre Dame na popud pátera Šnajdra zakoupil objekt bývalého kláštera minoritů a otevřel tu soukromou školu pro dívky. Vedle obvyklých školních disciplín se v ní vyučovala němčina, těsnopis, hra na hudební nástroje a dívčí ruční práce.⁶⁰ Všechny předměty vyučovaly řádové sestry. V roce 1904 byla klášterní škola přeměněna na německou dívčí měšťanskou školu a od roku 1919 probíhala výuka v češtině. Škola dávala svým žákyním

⁵⁴ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

⁵⁵ KREJČÍ, Roman. *Dějiny školství v Horažďovicích*. Plzeň, 1983. Seminární práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity, nestránkováno

⁵⁶ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1990, s. 132.

⁵⁷ ŠOCHMANOVÁ, Ilona. *Školství v Horažďovicích*. Sušice, 1968. Ročníková práce. SVVŠ Sušice. s. 5.

⁵⁸ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

⁵⁹ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

⁶⁰ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

možnost ubytování, neboť při ní fungoval také internát.⁶¹ V Horažďovicích působila klášterní škola téměř celé století, konkrétně do roku 1949⁶², a vychovala čtyři generace dívek.⁶³ Po jejím zrušení byly řádové sestry odstěhovány a klášterní budova přeměněna v kasárna. Po roce 1989 se do kláštera sestry řádu de Notre Dame opět vrátily.⁶⁴

Velký pokrok pro školství znamenal rok 1869, kdy vyšel nový školský zákon. Na jeho základě přestali školy řídit kněží a omezili se jen na vyučování náboženství. Dosavadní péče o vzdělání přestala tedy být v rukou církve. Také byly zřizovány školní rady a učitelský plat byl určen školními přírážkami. Trvalo však léta, než samosprávné úřady vše v intencích tohoto zákona provedly. Učitelé byli nuceni ještě dlouho vést existenční boj. Aby se dokázali uživit, tak kromě výkonu učitelské činnosti také hráli v kostele na varhany nebo dávali hodiny hudby. Někteří z učitelů, např. Ševčík, Karas, Hora, Jakeš, Augusta nebo Fišer se stali hybnou silou v pěveckém spolku Prácheň, kde se zpěvem probouzelo vlastenectví po krutých letech Bachova absolutismu. Když se v roce 1868 světil prapor tohoto spolku, bylo v Horažďovicích přítomno až 16 000 lidí – byla to manifestace celých jihozápadních Čech. Lepší podmínky pro učitele stanovil platový zákon vydaný po roce 1900, takže už nemuseli hrát po kostelích a mohli se věnovat pouze učitelské činnosti.⁶⁵

Neustálý pokrok a snaha o vyšší vzdělání způsobily založení měšťanské školy, o jejímž zřízení se v roce 1891 usnesla školní obec. Po čtyřech letech se tato škola dočkala nové budovy pořízené za 45 000 zlatých. V roce 1893 bylo vydáno ministerské nařízení o zřizování průmyslových škol pro učně ve Strakonících, Volyni a Horažďovicích.⁶⁶ Tato pokračovací průmyslová škola byla v Horažďovicích založena v roce 1896 a sídlo získala v budově měšťanské školy.⁶⁷

Měšťanská škola byla původně určena jen pro hochy, protože zde vyšší vzdělání pro dívky obstarávala soukromá klášterní škola. Pokrokové složky Horažďovic však s tímto stavem nebyly spokojeny, a proto prosadily, že od roku 1913 byly do chlapecké měšťanské školy přijaty také dívky, což měl být impuls pro otevření samostatné měšťanské dívčí školy. Jenomže zřejmě na nátlak představitelů klášterní školy přišel po dvou letech zákaz přijímat

⁶¹ VACULÍKOVÁ, Jitka. *Školství v Horažďovicích*. Sušice, 1998. Seminární práce. Gymnázium Sušice, s. 11.

⁶² Tamtéž, s. 11.

⁶³ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

⁶⁴ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, 122 s. 11.

⁶⁵ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

⁶⁶ KREJČÍ, Roman. *Dějiny školství v Horažďovicích*. Plzeň, 1983. Seminární práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity. nestránkováno.

⁶⁷ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

nové žákyně do veřejné školy. Teprve až v prvních letech republiky byla v Horažďovicích založena veřejná dívčí měšťanská škola.⁶⁸

2. Obecné školy

2. 1. Chlapecká obecná škola

Kdy byla založena chlapecká obecná škola, nelze zjistit. Prameny chybí nejen vinou velkého požáru ze 17. století, který zničil archiv, ale také proto, že vstupem nových školních zákonů z roku 1870 do života přešla sice správa školy z rukou duchovních do světských, ale bývalé ředitelství školy neodevzdalo nic než několik nesouvislých katalogů, které by mohly napovědět něco o počátcích této školy.⁶⁹

Obecná škola vznikla⁷⁰ z farní triviální školy, která ve městě existovala od vlády Marie Terezie. Od roku 1820 při ní existovala dívčí třída, později dvě. Tato škola byla časem přeměněna na obecnou školu a správou rozdělena na chlapeckou a dívčí. Město v roce 1843 koupilo od měšťana Hynka Klaudia pro umístění obou ústavů za 2 527 zlatých dva rozestavěné domy v tehdejší Komenského ulici.⁷¹

Krátce před začátkem školního roku 1861 se městské zastupitelstvo usneslo, že má být chlapecké škola rozšířena o čtvrtou třídu, což se stalo. Na vyřízení žádosti se však nečekalo a již na konci školního roku 1861 byl vypsán konkurz na obsazení místa učitele čtvrté třídy, která měla být otevřena od 1. 10. 1861, a v té době se tak skutečně stalo. Potřebné povolení došlo ještě během prvního pololetí téhož roku. Od roku 1861 byla rozšířena o jednu třídu také dívčí škola a stala se z ní trojtřídní obecná škola.⁷² V roce 1870 byly obě školy sloučeny pod společnou správu. Hned následující rok bylo na příslušných vyšších místech rozhodnuto, že je dívčí škola samostatným ústavem nezávislým na chlapecké obecné škole. Z toho důvodu obdržela vlastní správu, jejím řídicím učitelem se dne 24. 9. 1871 stal dosavadní učitel Karel Žák. Ten byl rozhodnutím školních úřadů počátkem února 1881 zbaven své funkce dne 15. 3. 1881 a opět došlo ke spojení obou ústavů.⁷³

Dne 15. 3. 1881 převzal řídicí učitel chlapecké obecné školy Jan Karas také správu dívčí obecné školy, neboť její dosavadní správce Karel Žák byl suspendován.

⁶⁸ Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí*.

⁶⁹ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁷⁰ Není známo, kdy přesně.

⁷¹ NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936, s. 82.

⁷² *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁷³ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Společná správa obou škol netrvala dlouho, ve školním roce 1882/1883 rozhodla místní školní rada o rozdělení ústavů a povolila obecné dívčí škole vlastní správu. Jejím novým řídicím učitelem se stal Josef Hora. Zároveň místní školní rada rozhodla o rozšíření chlapecké školy o pátou třídu, pro niž byla během prázdnin upravena sborovna, odkud vyučovací pomůcky, které tam byly uchovávány, odnesl řídicí učitel Jan Karas do jednoho pokoje svého soukromého bytu. Od školního roku 1883/1884 byla chlapecká obecná škola pětitřídní.⁷⁴

Když řídicí učitel chlapecké obecné školy Jan Karas odešel v roce 1904 do důchodu, začalo úřední řízení, v němž se jednalo o tom, jak má být uvolněné místo znovu obsazeno. Zemská školní rada rozhodla, že na základě konkurzu uveřejněného v příloze vládního věstníku z roku 1899, má řídicí učitel měšťanské chlapecké školy Antonín Kohout převzít pod svou správu také chlapeckou obecnou školu. Místní školní rada se ale proti tomuto rozhodnutí odvolala, neboť si přála, aby obě chlapecké školy měly samostatného řídicího učitele. K tomuto odvolání se přidal také řídicí učitel chlapecké měšťanské školy, který místní školní radě předložil prohlášení, v němž se zříkal práva, kterého nabyl na základě konkurzu výše uvedeného dekretu zemské školní rady ze dne 6. 4. 1898, který mu ukládal, aby po odchodu řídicího učitele Jana Karase do důchodu převzal také správu chlapecké obecné školy. Důvody, které ho k tomuto rozhodnutí vedly, byly: nemohl dobře řídit obě školy najednou, neboť od sebe byly příliš vzdáleny a stálá přítomnost řídicího učitele v obou školách byla nezbytně nutná jak kvůli žákům, tak také kvůli učitelům a to při společné správě obou škol nebylo možné.⁷⁵ Místní školní rada podala k ministeriu vyučování a kultu rekurs, v němž se zavazovala, že bude platit řídicímu učiteli nejen příbytečné, ale i funkční přídavek ze svého. Na základě tohoto odvolání rozhodla zemská školní rada, že dává souhlas k tomu, aby správa chlapecké obecné školy byla opět svěřena samostatnému řídicímu učiteli.⁷⁶ Stanovila ovšem podmínku, že obec města Horažďovice uhradí vzniklé náklady spojené s řízením chlapecké obecné školy a že toto usnesení musí schválit také obecní a okresní zastupitelstvo. Zastupitelstvo města Horažďovice se usneslo, že zmíněné výlohy bude platit ze svého. Toto rozhodnutí bylo následně schváleno také okresním zastupitelstvem. Stanovená podmínka byla splněna, a tak okresní školní rada ve Strakonících jmenovala dosavadního učitele chlapecké obecné školy Štěpána Vydrů jejím řídicím učitelem.⁷⁷

⁷⁴ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁷⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁷⁶ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁷⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

V roce 1905 mohl být vypsán konkurz na obsazení uvolněného místa řídicího učitele, který vyhrál Alois Mazanec. Ten ovšem ve funkci dlouho nesetřval, neboť již v roce 1908 nastoupil do důchodu. Po jeho odchodu místní školní rada odmítla nadále plnit ujednané podmínky z roku 1904, a tak zemská školní rada opět stanovila, že správa chlapecké obecné školy bude předána řídicímu učiteli chlapecké měšťanské školy Antonínu Kohoutovi, čímž se obě školy spojí. Toto ustanovení ovšem nebylo definitivní a pod nátlakem učitelských sborů vyjednávala místní školní rada se zemskou školní radou dál a proces trval celé dva roky. Když v roce 1909 zemřel ředitel měšťanské školy Antonín Kohout, zatímně se stal řídicím učitelem dosavadní učitel chlapecké obecné školy Václav Augusta a zároveň byl vypsán konkurz na místo řídicího učitele, jímž „*se obsadí definitivní místo řídicího učitele na měšťanské škole chlapecké v Horažďovicích spojené s obecnou pětitřídní chlapeckou školou*“.⁷⁸ Z konkurzu vzešel vítězně Hynek Brejcha a ode dne 1. 1. 1912 zemská školní rada definitivně spojila chlapeckou obecnou školu s chlapeckou měšťanskou školou pod jednu správu. Vzhledem k tomu, že obě školy byly od sebe dost vzdáleny, učitelské sbory proti tomuto rozhodnutí protestovaly, obě školy však zůstaly pod jednou společnou správou až do počátku školního roku 1919/1920, kdy odešel řídicí učitel Brejcha do důchodu. Po osmileté zkušenosti místní školní rada, učitelé i občané dobře poznali, jaké nevýhody, obtíže a škody s sebou přineslo spojení obou škol pod jednou správou, zvláště pak pro chlapeckou obecnou školu, a rozhodli se tudíž ihned se postarat o nápravu, což se také stalo. Zemská školní rada rozhodla o rozdělení obou škol a následně byly vypsány konkurzy na místa řídicích učitelů.⁷⁹

⁷⁸ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁷⁹ Tamtéž, nestránkováno.

2. 2. Dívčí obecná škola

Stejně jako se neví, kdy byla založena obecná chlapecká škola, tak není známo, kdy přesně vznikla dívčí obecná škola. V kronice se uvádí, že od dávných let existovala vedle trojtřídní školy pro chlapce dvoutřídní škola pro dívky. Ta byla v roce 1861 rozšířena o třetí třídu. V letech 1870 – 1871 byla sloučena jednou správou s obecnou chlapeckou školou, poté obdržela vlastní správu. Jejím řídicím učitelem se dne 24. 9. 1871 stal dosavadní učitel Karel Žák, který byl po deseti letech zbaven své funkce, a po jeho odchodu opět došlo ke spojení obou škol pod správou řídicího učitele chlapecké obecné školy Jana Karase. Společná správa trvala do září 1883, kdy se novým definitivním řídicím učitelem dívčí školy stal Josef Hora.⁸⁰

Další vývoj školy nastal dne 1. 1. 1875, kdy se z trojtřídní stala čtyřtřídní škola, jejíž nově založená čtvrtá třída byla umístěna v přízemí školní budovy. K dalšímu rozšíření, tedy ze čtyřtřídní školy na pětitřídní došlo dne 1. 1. 1888. Řídicí učitel musel vyřešit, kam umístí novou třídu, neboť školní budova neměla kapacitu na tak velký počet žákyň. Vzniklá situace byla vyřešena tak, že třetí třída byla umístěna do zámku, ale dnem 1. 5. 1888 vypršela doba, na kterou byla zámecká místnost škole propůjčena, proto se třetí třída musela vystěhovat a azyl se pro ni našel v domě zámečnicka Petra Eliáše na předměstí, který pro třetí třídu pronajal jednu místnost za roční poplatek šedesát zlatých. Tato třída v soukromém domě fungovala dva roky. Od počátku školního roku 1890/1891 byla umístěna ve školní budově, neboť pro ni uvolnil místnost řídicí učitel chlapecké školy Jan Karas.⁸¹

Kvůli nižšímu počtu žákyň uložila zemská školní rada výnosem ze dne 18. 12. 1924 okresnímu školnímu výboru ve Strakoncích, aby byla pátá třída zavřena. Tak se stalo a ode dne 1. 1. 1925 měla škola opět jen čtyři třídy. Tak tomu bylo do počátku školního roku 1930/1931, kdy přibýlo dívek a pátá třída byla opět otevřena.⁸²

Dívčí obecná škola byla ode dne 1. 9. 1923 opět správou spojena s jinou školou, tentokrát s dívčí měšťanskou školou, která byla v Horažďovicích otevřena právě tento den. Zatímním ředitelem obou škol byl jmenován dosavadní odborný učitel chlapecké měšťanské školy Jan Měříčka.⁸³ To ale nebylo vhodné rozhodnutí, neboť dívčí měšťanská škola byla umístěna v budově chlapecké měšťanské školy a ta byla od obecných škol vzdálená více než půl kilometru, tudíž ředitel nemohl být současně přítomen v obou budovách. Místní

⁸⁰ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁸¹ Tamtéž. Nestránkováno.

⁸² *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁸³ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, 122 s. 34.

školní rada proto podala zemské školní radě odůvodněnou žádost, aby byla správa obou škol oddělena. Tato žádost byla doručena okresním školním výborem. Zemská školní rada po dohodě se zemským správním výborem odpověděla, že nebude na podmínce společné správy měšťanské školy s obecnou trvat. Dosavadní stav měl být udržen až do definitivního obsazení vedoucích míst na obou školách.⁸⁴ Na místo řídicího učitele dívčí měšťanské školy vypsala okresní školní rada konkurz a správou obecné školy pověřil od 1. 9. 1924 nejstarší učitelku Marii Schmiedlovou. Dosavadní zastupující řídicí učitel Jan Měřička byl od 1. 9. 1924 jmenován zatímním řídicím učitelem dívčí měšťanské školy. Tuto funkci měl zastávat až do nastoupení nově zvolené řídicí učitelky Emilie Hanušové. Dnem 1. 9. 1924 byly tedy obě školy správně odděleny.⁸⁵

K podstatné změně došlo během druhé světové války, kdy byla prováděcím výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 27. 8. 1941 zavedena nová úprava v organizaci obecných a hlavních⁸⁶ škol. Obecné školy s českým vyučovacím jazykem měly čtyři postupové ročníky, jako tomu bylo doposud. Z pátého ročníku postoupilo ve školním roce 1941/1942 a 1942/1943 40 %, později 35 % nejlepších žákyň do prvního ročníku hlavní školy, která tak měla mít čtyři ročníky. Žákyň, které nebyly zařazeny do postupujících 40 %, zůstaly na obecné škole. Hlavní škola se tak stala výběrovou. Z horažďovické dívčí obecné školy přestoupilo do prvního ročníku dívčí hlavní veřejné školy dvanáct dívek a do klášterní tři. Pátá třída byla spojena s chlapeckou pátou třídou a postoupilo do ní osmnáct dívek a osmnáct chlapců, a stala se tak smíšenou třídou.⁸⁷

Výnosem zemské školní rady byla škola s platností od 1. 11. 1941 zredukována na čtyřtřídní školu. Žákyň páté třídy se vrátily do čtvrté, která měla dvě oddělení.⁸⁸

Po osvobození našeho území a konci druhé světové války byl v roce 1945 vydán výnos ministerstva školství a osvěty, kterým se rušila všechna nařízení vydaná po 30. 9. 1938, pokud odporovala duchu Československé republiky. Dalším krokem bylo odčinění křivdy na dětech, které musely zůstat na obecné škole, vzhledem k tomu, že postoupit mohlo jen 35 % žáků čtvrtého ročníku. Tím, že všichni schopní žáci šestého, sedmého a osmého ročníku postoupili ihned do příslušné třídy měšťanských škol, dostaly se dívky osmého ročníku do třetí třídy měšťanské školy a obdržely propouštěcí osvědčení jako absolventky této

⁸⁴ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁸⁵ Tamtéž, nestránkováno.

⁸⁶ Bývalé měšťanské školy.

⁸⁷ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁸⁸ Tamtéž, nestránkováno.

školy. Z dívčí obecné školy postoupily dvacet tři žákyně, ve čtvrté třídě zůstalo jen třináct dívek, proto k ní byla připojena čtvrtá třída chlapecké obecné školy s osmi žáky.⁸⁹

2. 3. Budovy obecných škol

Několik let se na pokyn nadřízených školních a zdravotních úřadů jednalo o stavbě nových budov pro obecné školy, neboť staré budovy v dřívější Komenského ulici nevyhovovaly zdravotním, a tím méně pedagogickým předpisům.⁹⁰ Tato otázka se řešila léta a trvalo dlouho, než se opravdu začalo něco dít. Rok od roku se ale potřeba nových školních budov jevila stále naléhavěji. Obě školy měly nedostatek místností, které byly navíc malé, a děti se tam nemohly vejít.⁹¹ Počet žáků ve třídách se podstatně lišil od počtu žáků v dnešní době. Tehdy bylo v jedné třídě kolem šedesáti dětí. Ty seděly v lavicích po třech až čtyřech, některé ani neměly kde sedět. Tyto místnosti byly navíc tmavé, protože do nich nepronikal dostatek světla. V zimě se na kamna dávala zrnka jalovce, aby se zmírnil zápach ve třídě.⁹² Zatím se z finančních důvodů pro stavbu nových školních budov nevyslovila ani místní obec, ani místní školní rada.⁹³

Ta chtěla situaci vyřešit jiným způsobem. V únoru 1907 odeslala přípis příškolným obcím, v němž jim dávala na vědomí, že se dne 30. 1. 1907 usnesla umístit pětitřídní obecnou chlapeckou školu do druhého patra budovy chlapecké měšťanské školy a dívčí obecná škola měla být umístěna v obou budovách obecných škol, které by se za tímto účelem vhodně upravily.⁹⁴ Tento návrh však přijat nebyl, neboť se proti této možnosti ohradil řídicí učitel měšťanské školy Kohout, a to z kapacitních důvodů školní budovy, jejíž učebny, především kreslárna a tělocvična byly malé a nemohly pojmout počet žactva obou škol. Škola by se musela upravit tak, že by dosavadní kabinety, sborovna i ředitelna musely být zmenšeny, a nedostačoval by ani počet toalet. Z těchto důvodů byl návrh zamítnut.⁹⁵

Nebyla tedy jiná možnost než postavit nové školní budovy. Ve školním roce 1908/1909 místní školní rada vyhlédla parcelu hned vedle budovy chlapecké měšťanské

⁸⁹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁹⁰ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁹¹ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁹² HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, 122 s. 6.

⁹³ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁹⁴ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁹⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

školy, kterou dne 25. 7. 1912 zakoupila za obnos 31 332 K⁹⁶ a zadala staviteli Jindřichu Bublovi zhotovení plánů škol a vyčíslení nákladů na stavbu, který v roce 1913 schválila okresní školní rada.⁹⁷ Nyní bylo na místní školní radě, aby se v první řadě postarala o úhradu nákladů vyčíslených na 242 332 K a provedla stavbu. Kvůli odporu několika měšťanů a přiškolených obcí se stavba nových obecných škol zdržela až do vypuknutí první světové války, po níž nastala hospodářská krize a s ní drahota, a tak byla stavba škol odložena na dobu neurčitou a dál se učilo ve starých budovách.⁹⁸

Teprve ve školním roce 1925/1926 vyzval okresní školní výbor místní školní radu, aby se postarala o stavbu nových budov pro obecné školy. Bylo stanoveno, že s pracemi se musí začít do 1. 5. 1926 a skončeny musí být do 1. 9. 1927, aby mohl být nový školní rok zahájen v nové budově. Přestože někteří členové místní školní rady a někteří poplatníci nepřijali toto vyzvání s nadšením a snažili se akci oddálit tím, že poukazovali na nově postavenou radnici, do níž bylo investováno hodně peněz, zadala koncem srpna 1926 místní školní rada stavbu nových obecných škol zdejším stavitelům, pánům Kuldovi a Ouředníkovi, a počátkem nového školního roku, v pondělí 30. 8. 1926, byly na staveništi zahájeny přípravné práce.⁹⁹

Tíživá otázka, která zhruba třicet let dělala starosti členům místní školní rady, zástupcům města a přiškolených obcí se vyřešila v prosinci 1927, kdy byla stavba nové školní budovy obecných škol dokončena. Škola se tak dočkala vyhovujících prostor, do nichž byl zaveden vodovod a ústřední topení a která měla vzdušné, světlé a suché třídy opatřené novým účelným nábytkem. Spokojenost přinesla také prostorná tělocvična, která byla využívána všemi v budově umístěnými školami.¹⁰⁰

Ty byly rozmístěny tak, že v přízemí se nacházely čtyři třídy a ředitelna obecné dívčí školy, v prvním patře čtyři třídy, kabinet, sborovna a ředitelna obecné chlapecké školy a kabinet obecné dívčí školy, ve druhém patře tři třídy, kabinet, sborovna a ředitelna dívčí měšťanské školy a pátá třída chlapecké obecné školy. Pro pátou třídu dívčí obecné školy již žádná místnost nezbyla, proto musela být umístěna v přízemí chlapecké měšťanské školy v bývalém prvním ročníku, který byl za tím účelem přestěhován do dílny a ta do staré tělocvičny. Musela to být právě tato učebna, neboť sousedila s budovou obecných škol,

⁹⁶ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁹⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁹⁸ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

⁹⁹ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁰⁰ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

dokonce s ní byla spojena chodbou.¹⁰¹ K nové školní budově patřily také pozemky pro školní zahradu a letní hřiště, aby děti mohly chodit na tělocvik ven.¹⁰²

Dne 22. 12. 1927 byla provedena úřední kolaudace nové stavby. Kolaudační komise vystavila posudek, na jehož základě svolil okresní školní výbor používat novou budovu k vyučovacím účelům ode dne 1. 1. 1928. Vzhledem k tomu, že ještě nebyly hotovy vnitřní úpravy a pořízen nový nábytek, bylo otevření školy odloženo na počátek února.¹⁰³

V neděli 29. 1. 1928 se konalo slavnostní otevření nové budovy pro obecné školy uspořádané místní školní radou a učitelskými sbory. Místní škola pro tuto slavnostní událost připravila tištěné pozvánky, které nechala po školních dětech zaslat všem rodičům. Dále byl pozván okresní školní výbor ve Strakonících, obecní zastupitelstva přiškolených obcí, okresní správní komise, členové místní školní rady, místní úřady a učitelské sbory všech škol soudního okresu.¹⁰⁴

Děti obecných škol se sešly v půl desáté ve starých školách a odtud se se státní vlajkou v rukách odebraly v průvodu se svými učiteli a učitelkami do nové budovy, na níž vlály prapory ve státních barvách a jejíž vchod byl ozdoben chvojm a dalšími prapory. Vlastní slavnost byla uspořádána v prostorné tělocvičně vyzdobené věnci, chvojm, prapory, vlajkami a obrazem prezidenta republiky. Slavnost byla zahájena v deset hodin proslovem předsedy místní školní rady ředitele Ladislava Novotného. Následně pak žáci a žákyně čtvrtého a pátého ročníku pod vedením učitele Ladislava Mayera zazpívali píseň Prapore náš.¹⁰⁵ Někteří žáci a žákyně přednesli básně od učitele Josefa Peška Do nové školy, dále pak báseň Jan Amos Komenský, Národní škola nebo báseň od Viktora Huga Dítě. Pak následovaly proslovy, v nichž se hlavně kladl důraz na význam nové školní budovy. Na závěr zatímní řídící učitel Josef Drnek vyslovil za učitelské sbory radost nad dokončeným dílem, poděkoval všem činitelům¹⁰⁶, kteří se jakýmkoliv způsobem zasloužili o stavbu školy, a pronesl přání, „aby z této školy vycházeli dobří lidé, zdatní občané a zdatné občanky na rozkvět a blaho

¹⁰¹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁰² *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁰³ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, 122 s. 74.

¹⁰⁴ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁰⁵ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, 122 s. 74.

¹⁰⁶ Místní školní radě, okresnímu školnímu výboru a všem přiškoleným obcím.

našeho národa a milé naší republiky“.¹⁰⁷ Slavnost byla definitivně ukončena státní hymnou.¹⁰⁸

Na konci ledna 1928 přenesli žáci dvou nejvyšších tříd školní pomůcky ze staré školní budovy do nové. Nábytek a ostatní inventář byl přestěhován o pololetních prázdninách, po nichž, dne 3. 2., se začalo vyučovat v nové školní budově.¹⁰⁹

Ve školním roce 1928/1929 byly zahájeny práce na úpravu pozemku pro školní zahradu a hřiště. Zahrada byla rozdělena mezi obě obecné školy a dívčí měšťanskou školu. V části, která byla určená pro ovocný sad, bylo vysázeno třicet jablek, postavena kůlna na potřebné zahradnické nářadí, studna a bazén na vodu. Veškeré náklady na zařízení zahrady činily zhruba 20 000 Kč.¹¹⁰

Ve školním roce 1933/1934 byl podle jarního usnesení místní školní rady zakoupen školní radiový přijímač. Byl umístěn na chodbě obecné chlapecké školy a každá škola byla opatřena amplionem. Chlapecká obecná škola ho měla ve čtvrté třídě, kde se žáci shromažďovali každý pátek, aby vyslechli školní rozhlas. Někdy mohl být přijímač přenesen do tělocvičny, kde docházelo ke společným shromážděním. Náklady na toto zařízení činily 7 200 Kč.¹¹¹ Poprvé poslouchaly děti školní rozhlas dne 19. 12. 1930 od jedenácti do dvanácti hodin. Vysílání zahájil ministr školství Ivan Dérer proslovem, který pronesl česky i slovensky. Ve své řeči ocenil význam školského rozhlasu jak po stránce vzdělávací, umělecké, tak za účelem prohlubování československé vzájemnosti a přátelského soužití všech národů obývajících Československou republiku. Po jeho řeči byla pražským dětským sborem Domovina zazpívána národní hymna. Poté následovala recitace a hudební vysílání.¹¹²

Po výstavbě nových školních budov vyvstala otázka, jak naložit s těmi starými, v nichž byly obě horažďovické obecné školy umístěny od roku 1843 do 1928. Tato otázka se ukázala jako problémová. Nejprve bylo rozhodnuto, že budou prodány okresní správní komisi za 170 000 Kč, z čehož nakonec sešlo. Následně se konala dražba, v níž koupil budovy Josef Pešek pro místní organizaci Československých národních socialistů. Tuto koupi neuznala obec Svaté Pole, takže byla zrušena. Následně místní školní rada chtěla prodat obě budovy obci Horažďovice, jež v nich chtěla zřídit útulek pro zchudlé a staré občany,

¹⁰⁷ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁰⁸ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, 122 s. 74.

¹⁰⁹ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹¹⁰ Tamtéž, nestránkováno.

¹¹¹ Tamtéž, nestránkováno.

¹¹² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

ale k tomu z finančních důvodů také nedošlo.¹¹³ Nakonec byly staré obecné školy prodány v dobrovolné veřejné soudní dražbě konané dne 9. 5. 1933 Anně Polákové z Čimic za 170 200 Kč.¹¹⁴

3. Měšťanské školy

3. 1. Chlapecká měšťanská škola

První podnět pro zřízení veřejné měšťanské školy v Horažďovicích vyšel od okresního školního inspektora profesora Richarda Branžovského, jenž měl zájem o povznesení a zvelebení školství v okrese, který mu byl svěřen do správy. V soudním okrese Horažďovice, který čítal 20 000 obyvatel, totiž dosud žádná měšťanská škola nebyla. Když pro svůj záměr získal člena okresní školní rady a purkmistra v Horažďovicích Stanislava Mayera, začal shánět veškerý potřebný materiál.¹¹⁵

Po necelých deseti měsících byli svoláni k úřednímu jednání zástupci všech k Horažďovicím přiškolených obcí, aby se vyslovili o zřízení školy. Komise se sešla v páté třídě horažďovické chlapecké obecné školy a jejím předsedou se stal okresní školní inspektor prof. Branžovský. Ostatní přítomní byli: za místní školní radu Stanislav Mayer, Celestin Šimr a Jan Roučka, za město Matěj Vunš a Eduard P. Skála, za obec Zářečí Petr Noha a Matěj Mayer, za obec Boubín Matěj Hostek a Václav Levý, za obec Velké Hydčice Josef Černý a Jan Weringer, za obec Svatopole Jakub Stulík, Matěj Krech a Josef Raška. Za obec Babiny František Kodýdek a Matěj Krejzlík, za duchovní správu děkan Antonín Weiner a v zastoupení školy řídící učitel Jan Karas.¹¹⁶ V Horažďovicích a okolních obcích se provozovala drobná řemesla a lehký průmysl, ale především se tam obyvatelé živili polním hospodářstvím. Proto se zástupci obcí shodli, aby nově vzniklá měšťanská škola měla ráz smíšeně hospodářsko-průmyslový. Nově zřízená škola měla vzdělávat dorost pro v té době nejdůležitější stavy, řemeslnický, obchodnický a rolnický.¹¹⁷

Na tom, aby tato škola byla zřízena, se zástupci města a obcí shodli. Problém nastal při jednání o nové školní budově. Zástupci města, místní školní rady a obce Zářečí vyjádřili rozhodné přání, aby byla měšťanská škola zřízena a aby byla postavena nová školní budova,

¹¹³ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹¹⁴ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹¹⁵ Tamtéž, nestránkováno.

¹¹⁶ Tamtéž, nestránkováno.

¹¹⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

v níž by mohlo být osm tříd pro chlapce.¹¹⁸ Zástupci ostatních přiškolených obcí Boubína, Velkých Hydčic, Svatého pole a Babin sice souhlasili se zřízením měšťanské školy, ale ke stavbě školní budovy se odhodlat nechtěli, neboť se obávali nákladů, které s ní byly spojené. Největší náklady byly totiž spojené právě s novou školní budovou, která ale byla nutná, neboť stará potřebám školy příliš nevyhovovala. Některé místnosti byly tmavé a vyučování zde často narušoval hluk ze silně frekventované ulice. Navíc scházela tělocvična se zahradou. Ostatní náklady by ročně obnášely zhruba o 290 zlatých více, neboť nová chlapecká měšťanská škola měla být správou spojena s chlapeckou obecnou školou ve školu sedmitřídní, takže by se již neplatil zvláštní byt pro řídicího učitele. Z důvodu otázky stavby nové budovy se jednání o nějaký čas protáhla.¹¹⁹

Nakonec se město Horažďovice rozhodlo, že veškeré náklady na zřízení školní budovy ponese samo. Toto usnesení schválilo okresní zastupitelstvo dne 25. 6. 1892 a zaslalo ho zemské školní radě, která povolila od školního roku 1892/1893 ve městě zřídit trojtřídní chlapeckou měšťanskou školu. Přitom přihlédla k okolnosti, že se Horažďovice zavázaly uhradit veškeré náklady, které byly spojeny se zřízením a udržováním nové školy.¹²⁰

Zemská školní rada povolila zřízení chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích pouze za podmínky, že správa měšťanské školy bude sloučena se správou chlapecké obecné školy pod společným názvem Měšťanská i obecná chlapecká škola v Horažďovicích. Zřejmě ji k tomuto rozhodnutí vedly úsporné důvody. Konal se konkurz na vypsané místo řídicího učitele, který měl podmínku, že „*jmenovaný ředitel bude povinen – až nastane změna osoby řídicího učitele na tamní obecné chlapecké škole – převzít správu dotyčné školy za přiměřené zvýšení funkčního přídatku*“.¹²¹

Ke spojení obou škol pod společnou správu došlo až od školního roku 1911/1912 a přes protesty ze strany učitelských sborů to tak zůstalo až do počátku školního roku 1919/1920.¹²²

Od počátku zřízení chlapecké měšťanské školy bylo ustanoveno jedno místo definitivního řídicího učitele, dvě místa definitivního učitele a jedno místo definitivního vyučitele.¹²³ Řídicímu učiteli bylo vypsané služné ve výši osm set zlatých a funkční

¹¹⁸ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹¹⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹²⁰ Tamtéž, nestránkováno.

¹²¹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹²² Tamtéž, nestránkováno.

¹²³ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

příplatek dvě stě zlatých.¹²⁴ Učitelům bylo stanoveno služné osm set zlatých a podučiteli čtyři sta padesát zlatých.¹²⁵

První školní rok na nové škole byl zahájen dne 16. 9. 1892. V té době ještě nová budova postavena nebyla, proto se místní školní rada snažila najít vhodné umístění pro první ročník. Nakonec po mnoha marných pokusech vznesla žádost k majiteli panství a zámku v Horažďovicích Ferdinandu Kinskému o poskytnutí dlouho neobydlené místnosti se zvláštním vchodem z náměstí. Hrabě Kinský ji vyslyšel, a tak se již první zápis konal ve velké předsíni první třídy nové měšťanské školy v Horažďovicích v oné pronajaté části zámku. V následujícím školním roce, kdy přibyl druhý ročník, byla i tato druhá třída umístěna v zámku za kabinetem u první třídy.¹²⁶ Protože příští rok měla přibýt ještě třetí třída, byla dne 1. 4. 1894 najata místnost pro jednu třídu měšťanské školy v domě č. 35 „U Tillerů“ za sto zlatých ročně.¹²⁷ Ve třetím školním roce byla první a třetí třída umístěna v zámku a druhá třída v nájmu „U Tillerů“.¹²⁸

Významná událost pro školu se udála ve školním roce 1919/1920, neboť byl nově otevřen speciální jednorozční učební kurz¹²⁹, do něhož se mohli zapsat jak chlapci, tak dívky. Za nepřímého původce tohoto kurzu byl pokládán horažďovický rodák ministerský rada František Pina, který upozornil řídicího učitele na výnos ministra pošt a telegrafů, podle něhož bylo přijetí k poštovním a telegrafním úřadům podmíněno vysvědčením z jednorozčního speciálního učebního kurzu. Řídicí učitel kromě tohoto sdělení uvážil také skutečnost, že se požadavky odborných škol, do nichž absolventi měšťanské školy vstupují, stále zvyšují a došel k závěru, že zřízení učebního kurzu při škole je nutné, neboť bez něj by žáci byli zbaveni uvedených výhod. Dne 7. 7. 1919 bylo předneseno usnesení v okresní školní radě, kde bylo schváleno všemi hlasy. Následně dne 18. 7. 1919 místní školní rada rozhodla o zřízení a otevření kurzu s povolením koedukace a téhož dne i horažďovické obecní zastupitelstvo, které se navíc zavázalo, že bude z obecních prostředků hradit osobní i věcné náklady spojené se zřízením a udržováním řečeného kurzu.¹³⁰

¹²⁴HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 45.

¹²⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹²⁶ Tamtéž, nestránkováno.

¹²⁷ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 45.

¹²⁸ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹²⁹ Čtvrtá třída.

¹³⁰ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Učební kurz na škole probíhal až do školního roku 1943/1944, kdy byl zrušen v důsledku reorganizace měšťanské školy na hlavní školu. Měšťanská škola byla přejmenována na hlavní školu dne 27. 8. 1941, kdy byl vydán nový školský zákon.¹³¹

3. 2. Školní budova

Stavba budovy měšťanské školy byla zahájena v dnešní Komenského ulici dne 18. 6. 1894 a dokončena byla na počátku školního roku 1895/1896. Slavnostní vysvěcení školy se konalo dne 15. 9. 1895.¹³²

Toho dne okolo 9. hodiny ranní zahájila slavnost střelba z hmoždírů a před obecním domem na náměstí se začali scházet vzácní hosté, spolky s prapory, korporace a četné občanstvo.¹³³ Následně se všichni společně s žáky měšťanské školy odebrali do kostela sv. Petra a Pavla na svatou mši, která se konala před samotným svěcením školní budovy. Byla při ní zazpívána Kaimova vokální mše zdejším pěveckým spolkem Prácheň, který řídil sbormistr Ferdinand Fišer, učitel měšťanské školy.¹³⁴

Po svaté mši se všichni za zvuků hudby přemístili do Komenského ulice na slavnost vysvěcení nové školní budovy, které se zúčastnili také zástupci okresního hejtmantví ze Strakonice, neboť dříve patřily Horažďovice pod okres Strakonice a Prácheňský kraj se sídlem v Písku.¹³⁵

Obřad byl zahájen písní pěveckého sboru Prácheň Chorál národa českého od Bendla.¹³⁶ Poté promluvil ke shromáždění purkmistr města Stanislav Mayer, který všechny přivítal a poukázal na to, že tato budova svědčí o pokroku obce. Dále vyslovil přání, aby ve škole byla připravována mládež pro rolnický stav jako jádro národa a aby byla dětem vštěpována láska k Bohu a k bližnímu, láska k vlasti a mocnáři.¹³⁷ Svůj projev zakončil provoláním: „*Jeho Veličenstvu, našemu nejmilostivějšímu Císaři a Králi Františkovi Josefovi*

¹³¹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

¹³² Tamtéž, nestránkováno.

¹³³ Tamtéž, nestránkováno.

¹³⁴ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 7.

¹³⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

¹³⁶ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 7.

¹³⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

I. *tříkráte hřímavé „sláva!“*¹³⁸, poté celé shromáždění tuto výzvu splnilo. Nakonec zazněla rakouská národní hymna a Kde domov můj.¹³⁹

Následně se přešlo k samotnému aktu svěcení budovy, jemuž předsedal děkan Frá Bohumil Weiner za asistence obou místních kaplanů, Frá Jana Šmíky a Frá Bohumila Wakeishausera.¹⁴⁰

Poté se všichni odebrali do vyzdobené kreslírny, kde pěvecký spolek zazpíval staročeskou píseň *Hospodine, pomiluj ny!* Dále si vzal slovo okresní školní inspektor Richard Branžovský, jenž vyzdvihl práci a obětavost horažďovických občanů, kteří se starají o veřejné blaho a příští osudy svých dětí. Mluvil o poslání měšťanské školy, která má vychovávat *„řádné průmyslníky, dovedné příští řemeslníky, čilé hospodáře, připravit i pro studia další na školách středních, učitelských ústavech, odborných učilištích, vůbec dorost, jenž by městu vašemu byl ke cti a rodičům k radosti“*.¹⁴¹ Proslov uzavřel vyslovením přání, aby učitelé ze všech sil dbali o co nejlepší prospěch svých žáků. Touto řečí okresní školní inspektor zakončil slavnost ve škole. Následně se celý průvod odebral na náměstí, odkud se všichni rozešli.¹⁴²

Necelý měsíc od svěcení nové budovy byla dne 10. 10. 1895 prohlédnuta a uznána za způsobilou k umístění měšťanské školy, o čemž svědčí výnos okresní školní rady vydaný dne 15. října 1895.¹⁴³

Hned od prvního roku provozu této budovy do ní byla kromě chlapecké měšťanské školy umístěna také v jedné třídě tělocvična Sokola, jehož členové od založení spolku v roce 1869 cvičili až do tohoto roku v sále *Nové hospody*. Další dvě třídy byly ještě uvolněny pro městské muzeum, kde byly umístěny památky z historie Prácheňska a Horažďovicka, o něž se staral učitel Štěpán Vydra s dalšími učiteli.¹⁴⁴

Pouze pro měšťanskou školu byla ovšem budova využívána jen krátce, neboť od školního roku 1896/1897 až do roku 1945 do ní byla umístěna také živnostenská škola různých řemesel pro učně ve věku od patnácti do osmnácti let, jejíž správa byla svěřena řídicímu učiteli měšťanské školy a vyučovali na ní také všichni tři učitelé měšťanské školy.

¹³⁸ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 47.

¹³⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁴⁰ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 47.

¹⁴¹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁴² Tamtéž, nestránkováno.

¹⁴³ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁴⁴ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 7.

Žáci této školy se učili ve dvou třídách po celý týden večer, což muselo být obtížné zvláště pro venkovské děti. Od roku 1921 se na obecné i měšťanské škole ve čtvrtek nevyučovalo, místo toho se vyučovalo v sobotu, tudíž učni mohli navštěvovat školu dopoledne. Od toho roku probíhala výuka na živnostenské škole ve čtvrtek a v neděli od osmi do dvanácti hodin.¹⁴⁵

Ve školním roce 1897/1898 se řídící učitel Antonín Kohout zasadil u místní školní rady o založení školní zahrady. Péče o ní byla svěřena odbornému učiteli přírodopisu. Zahrada byla rozdělena na sedm polí a žáci na ní pěstovali kuchyňské, léčivé, průmyslové rostliny, květiny a stromy.¹⁴⁶

3. 3. Třída měšťanské školy po roce 1895

Stejně jako v dnešní době stála učitelova katedra před lavicemi žáků. Na ní měl postavené lahvičky s modrým a červeným inkoustem, násadky s perem, tužky a ukazovátka. Na přední stěně učebny se střídaly obrazy s portréty státníků, vedle nichž visel kříž. Napravo od tabule byl zavěšen obraz Jana Amose Komenského a česká a německé abeceda. Nejstarší tabule, které zprvu ve škole byly, byly černé. Postavené byly na trojnožce, později byly připevněné na stěně. Na tabuli se psalo bílou křídou a utírala se mořskou houbou a hadrem. Před ní byl dřevěný stupínek a vedle stálo vědro s vodou, která se nosila z chodby, neboť ve třídě nebyl vodovod. U tabule v pravém rohu učebny stál bíle natřený železný stojan se železným umyvadlem, mýdlem a ručníkem pro umytí rukou učitele. Nádoba s vodou byla postavena pod železným stojanem. U dveří byl umístěn proutěný odpadkový koš na odpadky. V zadní části třídy se nacházela skříň na rýsovací prkna, sešity a výkresy žáků. Celá zadní stěna byla vyhrazena pro věšáky na kabáty dětí.¹⁴⁷

Lavice byly většinou natřené nazeleno a v jedné seděli tři až čtyři žáci. Horní deska byla skloněná a sedadlo bylo s lavicí spojené. Tento typ se používal až do roku 1953. V lavicích byly otvory pro dva skleněné kalamáře na inkoust, který se doléval každý den. Žáci psali kovovým perem v násadce, která byla v dřevěném penále.¹⁴⁸

¹⁴⁵ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 7.

¹⁴⁶ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

¹⁴⁷ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 8.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 8.

Děti měly povinnost čistit si u vchodu do školy boty koštětem, což kontroloval školník. Ve třídě se nepřezouvaly, žáci i učitelé chodili v kožených botách okovaných na špičce a patě, aby se příliš nezničila podešev. V těchto botách běhali po třídách, kde byla dřevěná podlaha z hrubých prken, z nichž se při jejich běhu odloučovaly třísky. U dveří byla umístěna vysoká úzká násypná kamna, vedle nichž stála dvě vědra na uhlí, tudíž bylo na podlaze hodně prachu.

Suché toalety byly umístěné stranou hlavní chodby. Voda se nosila ze studny nebo z chodby.¹⁴⁹

3. 4. Koedukace

Místní školní rada na popud okresního výboru v Horažďovicích žádala po okresní školní radě ve Strakoniciích, aby bylo dívkám umožněno studovat společně s chlapci na chlapecké měšťanské škole. Cílem bylo umožnit dívkám z nemajetných rodin z celého okresu bezplatný přístup ke vzdělání na měšťanské škole, a tím jim dát možnost získat lepší společenské postavení. Doposud totiž tyto dívky takové vzdělání dosáhnout nemohly, neboť v celém horažďovickém okresu kromě soukromé klášterní školy Kongregace chudých školních sester De Notre Dame žádné dívčí měšťanské školy neexistovaly.¹⁵⁰

Podnět pro zřízení koedukace zavdaly především chudé selské rodiny, které si stěžovaly, že vyučování dívek na klášterní škole je pro ně příliš drahé. Zde se vybíral roční poplatek třicet korun a kromě tohoto školného si tam dívky musely platit za všechny vedlejší předměty, školní knihy a školní potřeby. Rolníci stěží sehnali živobytí pro sebe a své děti, tudíž si nemohli dovolit poslat své dcery do pro ně tak drahé školy. Výchova se tam navíc nesla jednostranným směrem výchovy konfesijní a některé rodiny neměly rády příliš klášterní vychování, dívky by se tam odcizily selské společnosti.¹⁵¹

Okresní školní rada na základě argumentů okresního školního výboru povolila tuto koedukaci od počátku školního roku 1913/1914. Jedním z důvodů zřejmě byla skutečnost, že se okresní školní výbor zavázal, že po dobu tří let ponese veškeré náklady s tím spojené.¹⁵² Krátce po jejím schválení ovšem zemská školní rada, patrně na intervenci kláštera,

¹⁴⁹ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 8.

¹⁵⁰ Městské muzeum Horažďovice, D 129 – *Rušení koedukované školy v Horažďovicích 1913*.

¹⁵¹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

¹⁵² Tamtéž, nestránkováno.

který přicházel o žákyně, koedukaci zrušila a nařídila, aby byly dívky z měšťanské školy ihned propuštěny, což ovšem ve městě i v širokém okolí vyvolalo velkou nevoli. Rodiče i místní školní rada proti tomuto rozhodnutí protestovali u zemské školní rady, ale bez výsledku.¹⁵³ Dívky se tedy opět ocitly ve stejné situaci jako před povolením koedukace, neměly možnost lepšího vzdělání.

3. 5. Dívčí měšťanská škola

V březnu 1914 uveřejnily učitelské časopisy, že má zemská správní komise dostatek peněz, a že se tudíž Němci hlásí o nové měšťanské školy. Na tuto skutečnost upozornil řídící učitel Brejcha okresní výbor v Horažďovicích a navrhl, aby se také hlásil o zřízení samostatné dívčí měšťanské školy. Na žádost okresního výboru projednal pak Brejcha s kompetentní osobou všechny potřebné modalities k žádosti o povolení. Dne 28. 3. 1914 se sešla místní školní rada a většinou hlasů odhlasovala podání žádosti. Bylo ujednáno, že pokud správní zemská komise nepovolí zřídit školu pro nedostatek peněz, bude všechny náklady platit okres a obec poskytne místnosti a palivo. Následně se městské zastupitelstvo usneslo, že toto ujednání schvaluje pod podmínkou, že nová škola bude řízena řídícím učitelem, že se otevřou tři třídy a že nebude spojena s dívčí obecnou školou.¹⁵⁴

Jménem místní školní rady vzali jednání do rukou okresní sekretář Vypller a inženýr Havránek. Ti rozhodli o umístění dívčí měšťanské školy do budovy chlapecké měšťanské školy tak, že se zruší byt ředitele, ředitelna, muzeum a kabinet. Předsednictvo místní školní rady podalo nyní žádost o zřízení školy přímo zemské školní radě, která ji zaslala do Strakonice, aby ji okresní školní rada projednala. Ta do Horažďovic vyslala dne 13. 6. 1914 ohledací komisi, aby prohlédla budovu chlapecké měšťanské školy a v ní místnosti určené pro dívčí měšťanskou školu. Prohlídky se zúčastnili také někteří členové městské rady a místní školní rady. Komise uznala, že kabinet a muzejní knihovna tvoří po odstranění přepážky dost velký prostor pro kreslírnu, že zrušené muzeum budou jednou třídou, ředitelna druhou a projektovaná kreslírna může zároveň sloužit jako třetí třída. Bylo v plánu, že žačky této třídy vždy uvolní místnost té třídě, která měla mít hodinu výtvarné výchovy. Ředitelův byt se měl zrušit a z jednoho pokoje měla vzniknout ředitelna, sborovna a dívčí knihovna, zbylé dva se měly přetvořit na kabiny obou škol. Učitelské toalety ve druhém patře měly

¹⁵³ Městské muzeum Horažďovice, D 129 – *Rušení koedukované školy v Horažďovicích 1913.*

¹⁵⁴ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

připadnout dívkám. Vzhledem k tomu, že tak již v budově nebudou žádné toalety pro učitele, bylo v plánu pro ně někde na dvoře postavit dřevěnou toaletu.¹⁵⁵

Po prohlídce se komise odebrala na radnici, kde sepsali protokol, který uváděl, že jsou místnosti vhodné a postačují. Průběh podepisování protokolu ale neproběhl hladce, neboť ho odmítl podepsat ředitel chlapecké měšťanské školy s odůvodněním, že se s ním vůbec nejednalo. Dne 18. 6. 1914 podal námitku k zemské školní radě, v níž si stěžoval, že náměstek předsedy místní školní rady k vyřizování umístění nové dívčí měšťanské školy vůbec místní školní radu nesvolával. Dále byla námitka namířena proti ohledací komisi. Dle něho prý místnosti v budově chlapecké měšťanské škole nebyly pro dívčí měšťanskou školu dostatečné, navíc by tím prý byla chlapecká měšťanská škola zkrácena na počtu učeben. V neposlední řadě protestoval proti zrušení ředitelského bytu z pedagogických důvodů. Okresní školní rada se na zasedání dne 25. 7. 1914 ovšem rozhodla doporučit zemské školní radě zřízení veřejné dívčí měšťanské školy v Horažďovicích.¹⁵⁶

Jednání se táhla dva roky, až konečně v roce 1921 místní školní rada i městské zastupitelstvo učinily zákonité kroky ke zřízení této školy. Úřední řízení ohledně nové dívčí měšťanské školy bylo vykonáno dne 2. 6. 1921 a bylo usneseno, že první třída bude umístěna ve větší místnosti bývalého městského muzea a druhá třída v dosavadní ředitelně, neboť tyto místnosti byly uznány ze zcela způsobilé.¹⁵⁷ Veřejná měšťanská dívčí škola v Horažďovicích byla zřízena výnosem zemské školní rady v Praze ze dne 7. 2. 1922. K jejímu otevření nedošlo ihned vinou podávání četných rekursů lidové strany a protáhlo se až do dne 1. 9. 1923, kdy byly všechny rekurzy zamítnuty ministerstvem školství a národní osvěty.¹⁵⁸

Obec města Horažďovice se zavázala, že bude platit z obecných prostředků města veškeré věcné náklady spojené se zřízením a udržováním této školy.¹⁵⁹ Místní školní rada dala zhotovit nový nábytek, věnovala 1200 Kč na zařízení žákovské knihovny, 2000 Kč na školní potřeby a přislíbila také další pomoc.¹⁶⁰

Od svého založení byla škola umístěna ve druhém patře budovy chlapecké měšťanské školy.¹⁶¹ Z počátku také využívala jejich pomůcek. Počátkem října 1924 se ze školní budovy vystěhoval řídící učitel chlapecké měšťanské školy Ferdinand Fischer a jeho vyprázdněný byt byl použit k rozšíření školních místností. Jeden pokoj byl přestavěn na fyzikální kabinet

¹⁵⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁵⁶ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁵⁷ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁵⁸ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁵⁹ Městské muzeum Horažďovice, D 142 – *dívčí měšťanská škola veřejná*.

¹⁶⁰ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁶¹ Městské muzeum Horažďovice, D 142 – *dívčí měšťanská škola veřejná*.

a ředitelnu chlapecké měšťanské školy, z druhého pokoje byl zřízen přírodopisný kabinet a ředitelna dívčí měšťanské školy. Kuchyň tohoto bytu byla přeměněna v dílnu a z té byla zřízena školní kuchyň vyhovující všem požadavkům.¹⁶² Od školního roku 1927/1928, konkrétně od začátku druhého pololetí dne 3. 2. 1928, se škola přestěhovala do druhého poschodí nově postavené školní budovy obecných škol, kde pro ni byly vyhrazeny tři třídy, ředitelna, sborovna a kabinet. Pouze školní kuchyně zůstala nadále v budově chlapecké měšťanské školy.¹⁶³

Zpočátku byla správa školy spojena se správou zdejší dívčí obecné školy, což byla podmínka zemské školní rady k jejímu zřízení. Zatímním řídicím učitelem byl jmenován odborný učitel chlapecké měšťanské školy Jan Měřička.¹⁶⁴ Společná správa škol netrvala dlouho. Výnosem ze dne 7. 1. 1924 oznámila zemská školní rada v Praze, že netrvá napodmínce společné správy, a tak došlo k rozdělení škol při definitivním obsazení míst řídicích učitelů na obou školách dne 1. 2. 1925.¹⁶⁵

K výraznějším změnám došlo v roce 1941. Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 27. 8. 1941 došlo ke změně názvu měšťanských škol na hlavní školy. Dále bylo v tomto roce rozhodnuto, aby byla rozšířena o čtvrtou třídu, tudíž se z ní stala čtyřtřídní škola. Nová třída byla umístěna ve druhém patře chlapecké hlavní školy.¹⁶⁶

4. Vyučování

Školní rok býval zpočátku na všech horažďovických školách zahajován dne 16. 9. o 8. hodině ranní v kostele sv. Petra a Pavla bohoslužbami, kterých se zúčastnili všichni žáci se svými učiteli. Po svaté mši se všichni odebrali do svých domovů. Druhý den k žákům promluvil řídicí učitel, jenž je vybízel k pilnosti a mravnosti, poté se slova ujali třídní učitelé, kteří ve svých třídách vyložili školní řád, napsali žákům rozvrh hodin pro daný školní rok a oznámili jim, jaké učebnice a školní pomůcky budou potřebovat. Výuka začala týž den odpoledním vyučováním.¹⁶⁷

Školní rok býval ukončen zpočátku 31. 7. a slavnostní ukončení proběhlo stejně jako zahájení o 8. hodině ranní v kostele sv. Petra a Pavla bohoslužbami a Ambrosianským chvalozpěvem *Te Deum Laudamus*. Po svaté mši se žáci odebrali do svých škol, kde k nim

¹⁶² *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁶³ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁶⁴ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁶⁵ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁶⁶ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁶⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

promluvili třídní učitelé, již je v proslovu poučovali, jak se mají o prázdninách chovat, a poté jim rozdali vysvědčení.¹⁶⁸

Od roku 1906 na základě nového školního a vyučovacího řádu ustanovila vzhledem k usnesení učitelského sboru a souhlasu místní školní rady okresní školní rada, aby byl školní rok ukončen dne 15. 7., tudíž hlavní prázdniny trvaly dva měsíce.¹⁶⁹ Tak tomu bylo do roku 1919, kdy se ministerským nařízením z 25. 4. 1919 změnil začátek i konec školního roku, to znamená i doba prázdnin. Od schválení tohoto nařízení začínal školní rok dne 1. 9. a končil 28. 6.¹⁷⁰

Náboženství mělo na školách do roku 1948 velký význam. Děti nejenže chodily do kostela na mše, ale ve škole měly přímo předmět náboženství. Tato výuka probíhala již od středověku přes období Rakousko-Uherska, období první republiky, protektorátu až do roku 1948, kdy došlo ke komunistickému převratu a tento předmět byl zrušen.¹⁷¹ Do tohoto roku se také žáci vždy na počátku a konci vyučování a modlili.¹⁷²

V Horažďovicích pečovali o náboženskou výchovu katecheti, kaplani a kněží z maltézskeho řádu, kteří ve městě působili od roku 1300 do roku 1948. K vyučování používali učebnici katechizmu, takzvanou katolickou dějepřavu-historii křesťanství Starého a Nového zákona.¹⁷³

Žáci se pod dozorem učitelů museli povinně účastnit náboženského cvičení, které bylo stanoveno hlavně na počátek a konec školního roku, v den jmenin obou císařských veličenstev, v církevní svátky, v neděli po celý rok s výjimkou špatného zimního počasí, při svaté zpovědi a svatém přijímání probíhajících třikrát do roka, při církevních průvodech v den sv. Marka a o křížových dnech, kdy byli žáci procesím voděni po poli a prosili o úrodu, dále se účastnili procesí po městě o Božím Těle. V den uctění nejsvětější oltární Svátosti měli žáci zvláštní modlitební hodinu.¹⁷⁴ Děti také byly přítomné v kostele na smutečních obřadech při úmrtí členů císařské rodiny, významných představitelů církve, státu i města nebo také při úmrtích žáků a učitelů.¹⁷⁵ Již od středověku se bohoslužby konaly v latinském jazyce.¹⁷⁶

¹⁶⁸ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁶⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁷⁰ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁷¹ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895.* Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 9.

¹⁷² Tamtéž, s. 86.

¹⁷³ Tamtéž, s. 85.

¹⁷⁴ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁷⁵ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895.* Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 86.

¹⁷⁶ Latinské bohoslužby trvaly až do roku 1955, kdy se církevní obřady konají již jen v českém jazyce.

Děti na latinské modlitby odpovídaly také v latině. Během svaté mše zpívaly z kancionálu nábožné písně česky.¹⁷⁷ Na konci školního roku vykonali všichni žáci horažďovických škol po ranní svaté mši v kostele sv. Petra a Pavla zkoušku z katolického náboženství za účasti kněží, katechetů a vikářů z okolních far.¹⁷⁸

Ve školním roce 1918/1919 došlo k reformě vyučování náboženství. Ministerstvo školství vydalo tento rok výnos, podle něhož na středních a jim na roveň postaveným školám, dále na obecných a měšťanských školách neměla být účast žáků na náboženských cvičeních povinná, nýbrž dobrovolná, přičemž neúčast na nich neměla mít žádný vliv ani na známku z chování, ani na známku z náboženství. Také bylo výnosem rozhodnuto, že stejně tak byl při náboženských úkonech dobrovolný dozor učitelů. Tento výnos neupravoval vyučování náboženství jako předmětu, ten byl nedotčen.¹⁷⁹

Vzhledem k tomu, že v tehdejší době byla společnost hodně zaměřená na víru, visel v každé třídě na přední stěně všech škol kříž.¹⁸⁰ Děti byly různého vyznání, římsko-katolického, československého, česko-bratrského a židovského. Některé děti byly bez vyznání, ale těch bylo jen málo.¹⁸¹ Vzhledem k tomu, že školy vychovávaly žáky různého náboženského vyznání, tak některé z nich po návrhu ministra školství a národní osvěty Habrmana odstranily z učeben kříže a zrušily modlitbu před a po vyučování, aby tak škola byla pro všechny děti nábožensky nestrannou. Místní školní rada přihlédla k náboženskému smýšlení většiny tamějšího obyvatelstva a dne 13. 8. 1920 se usnesla vyvěšené kříže i nadále v učebnách všech horažďovických škol ponechat. Učitelské sbory vzaly toto její usnesení na vědomí. Co se modliteb týče, rozhodly se, že s ohledem na různé náboženské smýšlení žáků jim měla být před a po každém vyučování vyhrazena chvíle, kdy se měli všichni žáci potichu pomodlit. Kříž byl z přední stěny odstraněn až po roce 1948.¹⁸²

Náboženství, u něhož bylo také uvedeno, kterou víru žáci vyznávají, se na vysvědčení z obecných i měšťanských škol psalo na přední místa společně se známkou z chování.

¹⁷⁷ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 86.

¹⁷⁸ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

¹⁷⁹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

¹⁸⁰ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 8.

¹⁸¹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

¹⁸² Tamtéž, nestránkováno.

Nekázeň žáků se zapisovala do třídní knihy a špatné chování se hodnotilo sníženou známkou na vysvědčení.¹⁸³

Na obecných školách měly děti kromě náboženství a trivie¹⁸⁴ zapsané další předměty: krasopis, vlastivědu, zpěv, kreslení, tělocvik a ruční práce. Krasopis byl na tomto druhu školy důležitým předmětem. Děti nacvičovaly písmo na břidličnou tabulku v dřevěném rámečku, k němuž byla na provázku přivázaná malá mořská houbička. Zprvu psaly olověnou tyčinkou nebo měkkým kamínkem. Po základním nácvičku psaly tužkou na papír a nakonec inkoustem kovovým perem v násadce. Inkoust měly ve skleněném kalamáři na lavici. Děti si nekupovaly písanky tak, jako je tomu dnes, ale dostávaly je od učitelů, kteří do nich sami přepisovali tvary písmen. Když byl ve třídě velký počet žáků, což býval, tak s tím míval učitel mnoho práce. Učitelé důkladně dbali na sklon písma sedmdesát pět stupňů. Jestliže si žáci po namočení do inkoustu neotřeli pero o hranu kalamáře, většinou si do sešitu udělali kaňku, což bylo zlé, neboť se hodnotily nejenom tvary písma, ale také celková úprava v sešitě.¹⁸⁵

Na měšťanských školách byly kromě náboženství předměty český jazyk, matematika, rýsování, občanská nauka, dějprava¹⁸⁶, zeměpis, přírodopyt¹⁸⁷, fyzika, chemie, tělesná výchova, výtvarná výchova a pracovní vyučování. Jako nepovinné předměty se na těchto školách vyučoval německý a francouzský jazyk.¹⁸⁸ V českém jazyce se děti učily mluvnici, čtení a nástin dějin literatury. Do sešitu psaly cvičení z mluvnice, diktáty a slohy. V matematice se učily aritmetiku, algebru a geometrii, příklady z učebnice počítaly do počteníku. Pro výuku dějepisu a zeměpisu žáci používali dějepisné a zeměpisné atlasy. V zeměpisu se učili pracovat s buzolou a měřit vzdálenosti na mapě. Pro výuku přírodopytu se používaly knihy rostlinopisu, biologie a zoologie. Pracovní vyučování probíhalo v dílnách nebo na pozemku.¹⁸⁹

Za účelem prohloubení vědomostí z jednotlivých předmětů se konaly výlety, exkurze a vycházky, nejčastěji do okolí Horažďovic. Žáci se svými odbornými učiteli často navštěvovali továrny, aby poznali práci tamějších dělníků. Exkurze podnikali například do sušické největší československé továrny na výrobu zápalek, do sklárny v Anníně u Sušice,

¹⁸³ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 85.

¹⁸⁴ Čtení, psaní, počítání.

¹⁸⁵ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 10.

¹⁸⁶ Dějepis.

¹⁸⁷ Přírodopis.

¹⁸⁸ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁸⁹ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 10.

do knížecího lihovaru v Novém Dvoře u Horažďovic nebo do horažďovického panského lihovaru, škrobárny a elektrárny, která patřila mlynáři Kordovi. Někteří učitelé chodili se svými žáky na výuku ven. Především to byli učitelé přírodopisu, kteří vyučovali ve volné přírodě převážně o nerostné a botanické tematice. Nejčastěji chodili do parku na takzvaném Ostrově a na vycházku po skalních lomech a skalních průsecích. Ve volné přírodě vyučovali občas také učitelé výtvarné výchovy, kteří se žáky kreslili na vhodných místech.¹⁹⁰

Na obou typech škol žáci museli při výkladu učitele sedět v lavicích s rukama za zády, aby tak nemohly zlobit a vyrušovat a museli dávat pozor.¹⁹¹ Někdy bylo nutné, aby učitel překročil k tělesným trestům. Z toho důvodu u sebe neustále nosil rákosku.¹⁹²

5. Žáci

Děti, které navštěvovaly horažďovické školy, bydlely buď přímo v Horažďovicích, nebo v přiškolených obcích, mezi něž patřily: Zářečí, Boubín, Velké Hydčice, Svaté Pole, Malý Bor, Velký Bor, Břežany, Holkovice, Hradešice, Chanovice, Jetenovice, Komušín, Kozlov, Horažďovická, Střelskohoštická Lhota, Maňovice, Pačejov, Dolní Poříčí, Střelské Hoštice, Svěradice, Třebomyslice, Týnec, Hliněný Újezdec, Chanovický Újezd, Veřechov, Čepice, Katovice a Novosedly.¹⁹³

Pocházely ze všech občanských vrstev, které byly v okrese zastoupené – z rodin domkářů a chalupníků, rolníků, dělníků, řemeslníků, obchodníků, učitelů, železničních zřízenců a dalších.¹⁹⁴

Z obecných škol pokračovali žáci do měšťanských a po jejich absolvování se někteří učili v zámku zahradníkem, truhlářem, zámečnickem, řezníkem, číšníkem, v galanterním obchodě, cukrářem, krejčím, malířem pokojů. Někteří zůstali doma a věnovali se hospodářství. Jiní ovšem ještě ve studiu pokračovali, odešli do reálného gymnázia, průmyslové školy nebo obchodní školy.¹⁹⁵

¹⁹⁰ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁹¹ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 10.

¹⁹² HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 8.

¹⁹³ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁹⁴ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁹⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Na střední školy chodilo v 19. a 20. století jen málo žáků, neboť rodiny byly většinou chudé a neměly na zaplacení výdajů, s kterými byla další studia spojena. Naopak potřebovaly, aby šly děti vydělávat.

V té době bývalo v rodinách hodně dětí, ale jak již bylo řečeno, rodiny byly chudé a často neměly peníze ani na lékaře, tudíž péče o zdraví dětí nebyla dostačující. Chudoba, špatná hygiena a oslabení v důsledku nedostatečné výživy bývaly příčinou jejich častých nemocí jako byly spalničky, spála, chřipka, tuberkulóza, angína a jiné epidemické nemoci.¹⁹⁶ Častokrát na ně umíraly. Stávalo se, že když žáci onemocněli nějakou nakažlivou chorobou, tak musela být zavřena třída, do níž infikovaný žák patřil, nebo pokud nákaza byla rozšířenější, tak celá škola. Například v říjnu 1918 se v Horažďovicích rozšířila španělská chřipka, tudíž okresní školní rada nechala dne 14. 10. 1918 zavřít všechny horažďovické školy, aby se nemoc ještě více nešířila.¹⁹⁷ Na dívčí měšťanské škole v únoru 1926 vypukla u dvou žaček¹⁹⁸ spála. Podle nařízení obvodního a školního lékaře Jaroslava Karase byla ihned provedena důkladná dezinfekce zamořeného druhého a třetího ročníku formalínem. Obě místnosti byly následně vyběleny a vymyty, chodby, schody a záchody byly dezinfikovány odoritem. Dezinfekce zabrala tři dny, během kterých bylo žactvo vyučováno jednak v prvním ročníků, jednak ve třídách chlapecké školy, které se uvolnily odchodem žáků do kreslírny.¹⁹⁹

O lékařské prohlídky žáků se zpočátku staral státní obvodní a městský lékař.²⁰⁰ Od roku 1919 zřídila místní školní rada pro všechny školy školního lékaře, k němuž se ve věcech školního zdravotnictví obraceli jak žáci, tak také učitelé.²⁰¹ Lékař děti očkoval proti tuberkulóze, neštovicím nebo záškrtu. Těm, u nichž bylo zjištěno onemocnění štítné žlázy nebo u nichž jejich rodiče vyslovili souhlas, byly jednou týdně podávány jodové tablety. O chrup dětí se starala zubní lékařka. Od 30. let 20. století byli žáci všech horažďovických škol pojištěni proti úrazu u Pražské městské pojišťovny. Pojistné platila místní školní rada.²⁰²

Na pomoc dětem z chudých rodin vznikaly ve městě organizace a nadace, které se snažily zmírnit jejich bídu a přispět ke zlepšení zdravotního stavu.²⁰³ Jednou z nadací byla nadace Budeciusovská, kterou v roce 1903/1904 založil Vojtěch Budecius, horažďovický

¹⁹⁶ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 10.

¹⁹⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

¹⁹⁸ Sester.

¹⁹⁹ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰⁰ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰¹ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰² *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰³ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 11.

rodák, profesor vyššího gymnázia v Hradci Králové, k uctění památky svého zemřelého otce Františka²⁰⁴, bratra Bernarda²⁰⁵ a matky Marie Majdaleny²⁰⁶, měšťanů v Horažďovicích. Byla to nadace jak pro obě obecné školy, tak také pro chlapeckou měšťanskou školu. Každé z nich věnoval 2000 K a z jejich úroků byly pro chudé žáky nakupovány knihy, sešity, pera a jiné školní potřeby.²⁰⁷ Peníze byly uloženy ve spořitelně města, neboť nadace byla v opatrování u městského úřadu v Horažďovicích.²⁰⁸

K dalším patřila nadace Adolfa Prunera, neboli Prunerovská nadace. Ta každoročně obdarovávala o Vánocích chudé školní děti oděvem a obuví. Žáci například dostali sandály, vlněnou čepici a šálu, vlněné šaty, zástěrku, dlouhý vlněný kabát, vlněnou sukni, blůzu, košili, bačkory nebo teplé spodní flanelové prádlo.²⁰⁹

Děti se snažily pomáhat si navzájem. Například na dívčí měšťanské škole ve školním roce 1925/1926 na vyzvání třídních učitelů přinesly některé zámožnější žákyně do školy sice obnošené, ale zachovalé části oděvu, jimiž podělily dne 5. 12. chudé spolužačky.²¹⁰ Stejně se zachovaly žákyně dívčí obecné školy v období hospodářské krize ve školním roce 1932/1933. Dívky jednaly pod heslem „Děti dětem“ a darovaly nové i obnošené šaty, prádlo i hračky svým nemajetným spolužačkám.²¹¹

Ke sběru obnošené obuvi a oděvu se připojila také Okresní péče o mládež. Ta například ve školním roce 1931/1932 uspořádala podomní sbírku, z jejíhož výtěžku opatřila šatstvo, prádlo a obuv několika dětem z nemajetných rodin a sirotkům z dětského domova.²¹²

Okresní péče o mládež navíc organizovala jednu významnou akci, a to byl takzvaný polévkový ústav, který vzešel v život dne 1. 12. 1903 přičiněním místní školní rady ve snaze opatřit v zimních měsících teplou a vydatnou polévku pro chudé a přespolní žáky. Fungoval pod vedením Okresní péče o mládež a za podpory města Horažďovice a příznivců chudé a přespolní mládeže. Všichni žáci z přiškolených obcí místní školní obce Horažďovice, kteří navštěvovali tamější obecné školy, chlapeckou měšťanskou školu a později také dívčí měšťanskou školu, dostali v poledne teplou a vydatnou polévku zdarma. Ostatní žáci obdrželi

²⁰⁴ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰⁵ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰⁶ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰⁷ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰⁸ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁰⁹ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²¹⁰ Tamtéž, nestránkováno.

²¹¹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²¹² Tamtéž, nestránkováno.

polévku za mírný poplatek, za jednu zaplatili 5 h. Ústav vydával polévky tři měsíce od ledna do konce března a vařilo se v hostinci pana Topičovského na náměstí.²¹³

Žákyně třetího ročníku dívčí měšťanské školy také na hodině vaření připravovaly v říjnu jedenkrát týdně a od listopadu třikrát týdně polévku pro chudé přespolní žákyně. V únoru a březnu, kdy probíhalo stravování na účet Okresní péče o mládež, dostávaly žákyně polévku pětkrát týdně společně se žáky ostatních horažďovických škol.²¹⁴

Tyto dobročinné akce podporovaly peněžitými nebo potravinovými dary Národní pomoc v potravinách, Okresní péče o mládež, Nemocenská pojišťovna ve Strakonících, Místní odbor Červeného kříže, Ústředí Čsl. červeného kříže v Praze, Občanská záložna v HD, Spořitelna města HD, Okresní hospodářská záložna, Hospodářské družstvo, Okresní správní komise, Místní odbor Národní jednoty pošumavské, Spořitelní a záložní spolek ve Svěradicích, p. J. Panoš nájemce velkostatku v Kalenicích, p. K. Polanka nájemce velkostatku ve Svěradicích, p. V. Levý statkář v Boubíně, velkostatek v Lažanech Defurových, společenstvo mlynářů v Horažďovicích. Zamožnější přespolní žáci přinášeli brambory, mléko, vejce, houby a jiné potřebné suroviny.²¹⁵

Polévkový ústav působil pozitivně na zdraví žáků a měl příznivý vliv na školní docházku.²¹⁶

I přesto bývala v zimním období docházka žáků nepravidelná, neboť děti do školy docházely především pěšky, a tak v době tuhých mrazů zůstávaly doma, aby se nenachladily. Obzvláště tuhá zima byla ve školním roce 1928/1929. V únoru dosahovaly teploty až k -40°C. Školy nebylo možné vytopit a navíc byl vzhledem k jeho velké spotřebě nedostatek uhlí. Napadlo mnoho sněhu, dosahoval až ¾ m, cesty byly neschůdné, tudíž žáci, kteří bydleli dál od Horažďovic, do školy přijít nemohli, a přišel-li někdo odvážnější, hrozilo mu omrznutí, nebo dokonce umrznutí. Malé děti nechodily do školy vůbec, dokonce ani ty z Horažďovic.²¹⁷ Ministerstvo školství a národní osvěty zmocnilo výnosem ze dne 11. 2. 1929 správy škol, aby daly potřebné volno těm žákům, kteří by v době výjimečných mrazů mohli cestou do školy nastydnout a následně onemocnět. Dne 13. 2. 1929 vydalo ministerstvo školství a národní osvěty výnos, jímž zmocnilo školní úřady a ústavy a správy škol, aby v těch oblastech, kde jsou pro to důvody, bylo vyučování omezeno nebo zastaveno.²¹⁸ Na základě

²¹³ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²¹⁴ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²¹⁵ Tamtéž, nestránkováno.

²¹⁶ Tamtéž, nestránkováno.

²¹⁷ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²¹⁸ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

tohoto zmocnění správy horažďovických škol přerušily vyučování od 16. 2. do 21. 2. 1929. Ministerstvo školství a národní osvěty nařídilo pak výnosem ze dne 16. 2. 1929, aby vyučování na všech školách bylo zastaveno od 18. 2. do 24. 2. 1929. Jelikož důvody tohoto opatření nadále trvaly, nařídilo ministerstvo výnosem ze dne 22. 2. 1929, aby vyučování na všech školách bylo dále zastaveno až do konce měsíce února. Na horažďovických školách bylo vyučování opět zahájeno od 1. 3. 1929.²¹⁹

6. Vývoj škol v období První světové války

První světová válka vypukla dne 28. 7. 1914. V říjnu a listopadu toho roku se v důsledku válečných událostí v Haliči tamní obyvatelstvo přesouvalo do západních zemí rakousko-uherské říše.²²⁰ Dne 9. 11. 1914 podalo ředitelství měšťanské chlapecké školy okresní školní radě žádost, aby v případě ubytování haličských uprchlíků v Horažďovicích se to nedotklo školy a výuka nemusela být zrušena, neboť se ve městě nacházelo pět tanečních prázdných sálů, prázdné sirkárny, škrobárna, Loreta nebo panský zámek. Protože obecní úřad v Horažďovicích i okresní hejtmánství měly skutečně v úmyslu na dobu karantény umístit haličské uprchlíky do budovy měšťanské chlapecké školy, podalo dne 15. 11. 1914 ředitelství této školy k okresnímu hejtmánství rozklad proti tomuto úmyslu. Kromě toho, že by se kvůli tomu nevyučovalo, existovala navíc obava, že kdyby se v karanténě objevila nějaká nakažlivá nemoc, mohli by ji žáci chytit a pak následně roznést po městě a celém okresu, neboť vyčištění škol po karanténě nemuselo být důsledné. I přes tyto protesty prosadil okresní tajemník a místní školní dozorce na obecných školách Vyplér, že se karanténa umístí do měšťanské chlapecké školy, poněvadž jiná budova údajně nebyla tak vhodná. Úřední vyřízení odvolání podaného ředitelstvím znělo, že v této záležitosti již nelze nic změnit. Měšťanská chlapecká škola byla dne 16. 11. 1914 uzavřena, ředitel se musel vystěhovat a místnosti v přízemí a v prvním patře byly vyprázdněny a vystlány slámou.²²¹ Do Horažďovic přijelo vlakem dne 19. 11. 1914 čtyři sta padesát tři polských Židů a dvě křesťanky. Období zdravotní karantény trvalo do 26. 11. 1914, kdy byli uprchlíci ve skupinách po dvaceti až čtyřiceti přemístěni do okolních venkovských obcí zdejšího soudního okresu. V Horažďovicích zůstalo v soukromých bytech sto uprchlíků.²²² I přesto, že ve škole dohromady pobýli jenom šest dní, zůstala po nich budova v zuboženém stavu. Zdi

²¹⁹ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²²⁰ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²²¹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²²² *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

ve třídách i na chodbách byly umazané mastnotou, podlaha pod slámou a zvláště na záchodech byla značně znečištěná. Škola proto musela být pečlivě uklizena, podlaha byla důkladně umyta, zdi třikrát vyběleny. Úklid budovy trval až do 8. 12. 1914, takže vyučovat se opět začalo až od 9. 12. 1914.²²³

V den zahájení války vydal rakousko-uherský císař František Josef I. vyhlášku Mým národům, jíž svolal všechno vojsko, které zahrnovalo i vojenskou domobranu až do věku čtyřiceti dvou let. Z měšťanské chlapecké školy musel narukovat učitel Antonín Šebesta, z obecné chlapecké školy pak učitelé Josef Drnek, Ladislav Mayer a Josef Pešek. Ředitelství obecné chlapecké školy společně s místní školní radou podaly dne 3. 8. 1914 žádost, aby byli Josef Drnek a Josef Pešek osvobozeni, ale zůstala nevyslyšena. Josef Pešek byl ovšem ve válce zraněn, a tak byl z vojenské služby zanedlouho propuštěn. Jako invalida pak dobrovolně nastoupil zpět do školy ode dne 1. 2. 1915 jako náhrada za učitele obecné chlapecké školy Rašky, který narukoval. Josef Drnek byl od vojska propuštěný na dobu neurčitou na jaře 1916, a tak dne 1. 5. 1916 mohl také opět nastoupit do školy. Přesně o měsíc později, dne 1. 6. 1916, se do školy vrátil i Ladislav Mayer za týchž okolností. Na podzim školního roku 1917/1918 oznámila okresní školní rada, že učitelé Josef Drnek a Ladislav Mayer byli od domobranecké služby osvobozeni.²²⁴ Dne 15. 1. 1915 byl při domobranných odvozech k vojsku povolán výpomocný učitel měšťanské chlapecké školy Jan Janda, který jako kadet a velitel setniny padl v listopadu 1915 na ruské hranici, kde byl také pochován. Okresní školní rada nařídila pietní oslavu na jeho počest, která se za účasti místní školní rady a obou horažďovických chlapeckých škol konala v tělocvičně měšťanské chlapecké školy. Řídící učitel školy pronesl slavnostní řeč, v níž vyličil statečné počínání Jana Jandy před nepřitelem a jeho smrt za císaře a za vlast. Dával jej žákům za vzor. Po ukončení proslovu byla zazpívána rakouská hymna a následně se všichni přesunuli do kostela, kde se konala zádušní mše. Na žádost okresní školní rady požádala škola dne 7. 5. 1917 městskou radu, aby nechala zhotovit velký obraz učitele Jana Jandy, který padl v boji za vlast, a darovala jej škole. Obec jí vyšla vstříc a dodala obraz dne 6. 10. 1918.²²⁵

Tento čin měl zřejmě v žácích probouzet rakouské vlastenectví. To měli učitelé od okresní školní rady nařízené od počátku školního roku 1914/1915 ze dne 25. 9. 1914. Ta například sama koupila pro chlapeckou měšťanskou školu a darem jí věnovala sedmnáct dějepisných obrazů za účelem probouzení rakousko-vlasteneckých a dynastických citů.

²²³ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²²⁴ Tamtéž, nestránkováno.

²²⁵ Tamtéž, nestránkováno.

Všechny obrazy byly vyvěšeny ve třídách.²²⁶ Dne 25. 11. 1915 nařídila prohlídku školních knihoven a vyloučení knih, které vlastenecky nevyhovovaly. Bylo nařízeno odstranit z ní některé Jiráskovy spisy, mezi nimiž bylo *Temno*, *Husitský král*, *Mírová čítanka* nebo *Ruské byliny*.²²⁷ Samotní učitelé využívali k vzrušení vlasteneckého citění k celé říši vždy hlavně počátek a závěr školního roku, kdy ve slavnostních proslovech dětem vysvětlovali vážnost tehdejší doby a nabádali je k lásce a úctě k rakouské vlasti, oddanosti císaři a k obdivu a lásce k armádě. Tato loajální slova byla poté zakončena trojnásobným zvoláním sláva panovníkovi a zpěvem celé rakouské hymny.²²⁸ Ta musela být po dobu války zpívána také na konci každé školní mše a o nedělních svátcích. Místodržitel českého království hrabě Max Julius Coudenhove vydal dne 23. 8. 1915 oběžník adresovaný všem českým učitelům, v němž jim sděloval, že v době války mezi Čechy zpozoroval případy, které nenasvědčily o jejich dokonalé oddanosti k rakouské říši. Nařizoval proto učitelům, aby mezi dětmi i občany všemožně pozdvíhovali říšsko-vlasteneckého ducha a aby se sami chovali loajálně. Správám škol bylo nařízeno, aby každý poklesek v dané záležitosti okamžitě udali. Učitelé museli oběžník přečíst a potvrdit jeho vzetí na vědomí. Tento revers museli mít správy škol uschované. Po smrti císaře Františka Josefa I. se všechny horažďovické školy podle nařízení okresní školní rady zúčastnily dne 1. 12. 1916 smutečních bohuslužeb, před nimiž měli ještě ředitelé projev k shromážděným žákům a učitelům o zásluhách císaře. Hned následující den se opět konaly slavnostní mše, tentokrát k uctění nastoupení nového císaře Karla I.²²⁹

Učitelé také museli hned od prvního válečného školního roku 1914/1915 žákům zdůrazňovat důležitost vojska a boje za rakouskou říši. V červnu 1915 vybídlo ministerstvo zeměbrany všechny učitele a školní rady, aby zřizovaly čtyři šestnácti a sedmnáctiletých chlapců a o prázdninách je vojensky cvičily. Dne 21. 7. 1915 se utvořilo komitě, které mělo za úkol tyto mladíky sepsat a získat od rodičů souhlas k výcviku jejich dětí. V Horažďovicích se přihlásilo dvacet čtyři chlapců, které cvičili stanovení učitelé k tomuto úkolu, vojín Pešek, Češka a Klásek z Veřechova. Cvičilo se vždy ve čtvrtek odpoledne podle vojenských pravidel. Na podzim 1916 byla sestavena vojenská družina, která byla složena ze sto dvaceti chlapců. Byla rozdělena na čtyři čety po třiceti a cvičili je učitelé Mayer, Drnek a Pešek ve školní tělocvičně vždy v úterý a ve čtvrtek od půl čtvrté do půl šesté. V dubnu 1917

²²⁶ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²²⁷ Tamtéž, nestránkováno.

²²⁸ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²²⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

zakázalo ministerstvo zeměbrany užívat při vojenských cvičeních chlapců vojenské uniformy, čapky i dřevěné pušky a naopak nařídilo, že velení musí být německé.²³⁰

Žáci byli také zapojeni do charitativních akcí, jež se konaly od počátku války ve prospěch vdov a sirotků po padlých vojínech. Za účelem pořádat sbírky pro tyto vdovy a sirotky byl dne 16. 8. 1914 ustanoven okresní váleční komitét ve Strakonících, jehož předsedou se stal MUDr. Kouba a zástupcem okresní školní inspektor Jan Dyk.²³¹ Tato okresní pomocná úřadovna mimo jiné žádala, aby se v den jmenin císaře dne 4. 10. pořádal květinový den a výtěžek z něho aby byl zaslán na válečné humanitní účely. Horažďovičtí učitelé také chtěli přispět na lepší živobytí žen a dětí, které zůstaly samy po padlých vojínech, proto se valná schůze horažďovické učitelské jednoty dne 26. 8. 1914 usnesla, že po celou dobu války věnují učitelé 1% svého služného zdejšímu okresnímu válečnému komitétu pro sirotky a vdovy po padlých vojínech.²³² Děti ve školách byly zapojeny do charitativních sbírek. Z úředního podnětu se hned na počátku školního roku 1915/1916 konala na dívčí obecné škole mezi žákyněmi sbírka, jejíž výnos činil 15 K a byl použit ke svému účelu.²³³ Ve školním roce 1916/1917 nařídilo ministerstvo vyučování, aby dny 4. – 8. 10. byly využity pro sbírání darů pro vojenské sirotky. V tyto dny dostaly obě chlapecké školy volno, neboť chlapci chodili dům od domu se zapečetěnými pokladnicemi, které po ukončení sbírky odevzdali Obecnímu úřadu v Horažďovicích.²³⁴

To byla jedna z mnoha sbírek, do které byli žáci zapojeni. Dne 1. 9. 1915 zveřejnila okresní školní rada ministerstvem vojenství vydaný seznam látek a vlněných, bavlněných a kaučukových věcí, které ať už nové, nebo obnošené mohli lidé věnovat a prostřednictvím obcí zaslat Válečnému úřadu ve Vídni. Cílem bylo zhotovit z nich pro vojsko šaty, prádlo a jiné potřeby, neboť nepřátelé znemožnili všechn dovoz do říše, a tohoto materiálu byl tudíž nedostatek. Školy měly za úkol poslat děti sbírat od občanů tyto látky. V celé říši proběhla dobrovolná sbírka ve dnech 27. 9. až 8. 10. 1915. V Horažďovicích ji prováděly chlapecké školy, které vyslaly dne 27., 29. a 30. 9. 1915 dvacet čtyři žáků, kteří shromáždili dvě stě sedmdesát osm kilogramů tkanin a třicet tři kilogramů kaučuku, což bylo dne 23. 10. 1915 obcí zasláno do hlavní sběrný ve Vídni.²³⁵

²³⁰ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

²³¹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

²³² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

²³³ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

²³⁴ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

²³⁵ Tamtéž, nestránkováno.

Kvůli blokádě nepřátelských vojsk byl v roce 1915 také zamezen dovoz potřebných kovů do Rakousko-Uherska, proto bylo nařízeno, aby se začaly sbírat mezi obyvatelstvem. Tomu byl předem oznámen den, kdy se sběr bude konat, a žáci starší deseti let obcházeli ve skupinách po dvou až třech jednotlivé domy, v nichž vybírali darované kovové věci, které byly následně z obecných sběrů zaslány ministerstvu vojenství pro vojenské slévárny na výrobu zbraní. Z Horažďovic byl odeslán kov o hmotnosti čtyřicet kilogramů. Ke kovům, které se sbíraly, patřily měď, cín, olovo, mosaz, nikl nebo bronz. Železo se nesbíralo.²³⁶ Kovové předměty se nesháněly pouze po soukromých domech, ale dne 21. 5. 1915 okresní školní rada nařídila, aby vojsku byly zaslány všechny nepotřebné kovové předměty, které jsou ve školních kabinetech. O dva roky později, dne 27. 6. 1917 byl dokonce z úředního rozkazu v měšťanské chlapecké škole odmontován školní zvon a zaslán vojenským úřadům k použití na muniční potřeby. Školní zvon nebyl jediný, který byl odmontován. Ušetřeny nebyly ani dva další z věže děkanského kostela, které byly za stejným účelem sňaty již 20. 2. 1917, dále byly rozbity ještě jeden zvon ze hřbitova a jeden ze sv. Anny.²³⁷

Kromě toho, že žáci sbírali látky a kovy pro vojsko, tak měli od okresní školní rady nařízeno, aby během válečných let pomáhali při hospodářských pracích. Koncem září 1914 se děti všech horažďovických škol na žádost ministerstva vojenství vydávaly trhat téměř všechno zelené listí stromů, jahodníku, ostružin, borůvek, máty, které poté usušily. V rakousko-uherském vojsku byl totiž nedostatek čaje, a tak byl pro vojáky cennou náhradou odvar z tohoto listí.²³⁸ Dále měly za úkol sbírat houby a všechny lesní plodiny. Pro možný nedostatek pícnin pro dobytek byly děti vládou vyzvány, aby sbíraly jejich náhražky: kaštiny, bukvice a žaludy, olšové, lipové, topolové, jilmové, lístkové a jasanové listí a luční seno.²³⁹ Děti pracovaly také na školních zahradách. Vzhledem k šetření chlebovinami, které vyvolala těžká válečná doba, bylo potřeba opatřit za úbytek nejdůležitějších potravin vhodnou náhradou. Za tím účelem vydala zemská školní rada nařízení, aby se v zájmu výživy lidstva na všech školních zahradách na úkor květin pěstovaly více rané brambory, hrách, fazole, jedlá řípa, tuřín, mrkev, zelí a kapusta.²⁴⁰ Na podzim pomáhaly se sběrem brambor. Počátkem července 1916 vydalo ministerstvo nařízení, aby žáci začali sbírat vysoké kopřivy na výrobu tkanin.²⁴¹ Vzhledem k nemožnosti dovozu třísla, nařídila zemská školní rada účast všech žáků

²³⁶ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²³⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²³⁸ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²³⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁴⁰ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁴¹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

při sbírání duběnek kvůli výrobě třísla pro zpracování kůží na vojenskou obuv, výstroj a jiné vojenské potřeby. Horažďovických dětí se tento rozkaz ale netýkal, neboť v okolí Horažďovic žádné duby nerostly. Také v Horažďovicích byla vyslyšena výzva zemské školní rady, aby dívky při hodinách ručních prací vyráběly prádlo pro vojsko.²⁴² Žákyně, ale také všechny učitelky věnovaly pletení vlněného prádla vedle řádných hodin také všechen volný čas. Pro vojíny pletly vlněné nátepníčky, vlněné ponožky, břišní šály, kamaše, rukavice, nákolence nebo kukly.²⁴³ Koncem války se projevil nedostatek všech tkanin a v důsledku toho se v celé říši konala sbírka všech látek. Žáci a žákyně vyšších tříd obcházel ve dnech 20. – 27. 10. 1917 ve městě a přiškolených obcích soukromé domácnosti. Občané města a obcí darovali buď odložené, nebo nepotřebné šaty a prádlo všeho druhu nebo věnovali peněžité dary pro válečné sirotky.²⁴⁴

V důsledku stížností poslanecké sněmovny říšské rady vydalo ministerstvo vyučování dne 5. 1. 1918 nařízení, aby dle možností bylo na všech školách dohnáno vše, co se následkem války zameškalo. Dále bylo rozhodnuto, že výdělečná a řemeslná činnost žáků je neoprávněná k zanedbávání školní docházky. Omluvou je pouze nezbytná pomoc dětí při polních pracích, tudíž přibírání žáků k různým sbírkám muselo být také ukončeno.²⁴⁵

Během válečných let nevyužíval stát k pomoci pouze žáky, ale také učitele. Na počátku roku 1915 stouply ceny potravin. Aby vláda měla přehled o zásobách obilí a mlynářských výrobků mezi obyvatelstvem, nařídila všeobecný soupis zásob a jeho provedením pověřila učitelstvo. V horažďovickém okrese byli jmenováni okresním hejtmanstvím všichni učitelé takzvanými vládními důvěrníky. Každému byla přidělena obec a podle daných instrukcí tam dům od domu v každé jednotlivé rodině zjišťovali a do zvláštních tiskopisů sepisovali počet členů každé rodiny a veškerého obilí, mlýnských výrobků a luštěnin.²⁴⁶ Ze zjištěných výměrů se stanovily dodávky obilí. Na mnoha místech byli s učiteli také četníci, kteří kontrolovali, zda zapsali všechny plochy. Učitelé připisovali lidem více jetele, směsky, řepy, neboť zemědělci mohli stěžít splnit předepsané kontingenty. Jeden z učitelů chlapecké měšťanské školy, Karel Němec, si při pokusných výmlatech, které měly určit, kolik obilí se sklídilo z určité plochy, počínal rozumně. Snažil se, aby byly výsledky výhodné pro lidi. Ti ho ovšem za to mohli přivést do velkých problémů, neboť se zfalšované výnosy posuzovaly jako sabotáž, proto byla potřeba oboustranné opatrnosti.

²⁴² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁴³ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁴⁴ Tamtéž, nestránkováno.

²⁴⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁴⁶ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Jednou se ale stalo, že ve své rodné obci vyhověl lidem a nějakým způsobem to bylo odhaleno a byl předvolán k soudu. Jen díky soudci nebyl odsouzen do vězení.²⁴⁷ K tomuto soupisu docházelo každoročně. Dokonce ani o prázdninách se učitelé nesměli z místa svého působení vzdalovat, neboť jednak měli zaměstnávat mládež o prázdninách a jednak provádět zápis zásob. Když soupis probíhal během školního roku, dostali učitelé volno, během něhož se nevyučovalo. Většinou trval soupis pět dnů.²⁴⁸

Učitelé dostávali volno také v době, kdy prodávali takzvané válečné půjčky. Chodili po soukromých domech v obcích, které jim byly přiděleny, a získávali upisovatele. To znamená, že přesvědčovali občany, aby upisovali válečné půjčky.²⁴⁹ Během války jich bylo několik. V pozdější době ztratili lidé i ústavy o půjčky zájem, odmítali upisovat, ale úřady žádaly dobré výsledky, proto s učiteli obvykle chodil ještě jeden člověk, který kontrolkou, zda svou práci vykonávají správně.²⁵⁰ Jedním z učitelů, kteří byli pověřeni nabízet půjčky, byl opět Karel Němec, jenž se opět snažil chovat ve prospěch lidí. Když si jedna vdova zakoupila od Karla Němce půjčky za větší obnos, navštívil ji následující den, peníze jí vrátil a prodal je jinde.²⁵¹ V prosinci 1916 získali učitelé na celém soudním okrese úpisy za 208. 000 K. Učitelé měšťanské chlapecké školy upsali 2. 600K, žáci 350K a obyvatelé Horažďovic 14. 150 K.²⁵²

Jako odvetu za útlak se Češi snažili bojkotovat práci pro monarchii, jak jen to bylo možné. Učitelé měli například zjišťovat, zda se u nás v bažinatých oblastech nevyskytuje komár Anopheles, který přenáší malárii. Tehdejší učitel měšťanské chlapecké školy Karel Němec měl s ostatními učiteli chodit k močálům na několika místech v okolí Horažďovic, nachytat komáry, označit je a poslat zdravotnímu referátu na hejtmanství. Karel Němec se ve svých pamětech přiznal, že je nachytl ve sklepě.²⁵³

Učitelé také prováděli soupis paliva. Následkem válečných poměrů se hlavně ke konci války projevil velký nedostatek uhlí, kterého ovšem vzhledem k velké zimě a tuhým mrazům bylo potřeba. Jeho nedostatek spolu se stále se zvyšujícími mrazy ovlivnil i školní docházku. Na dívčí obecné škole se v roce 1917 nevyučovalo v období od 5. 1. do 26. 2.²⁵⁴ Ve stejné situaci byla také měšťanská chlapecká škola, na níž se přestalo vyučovat od 12. 2. do 19. 3.

²⁴⁷ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 26.

²⁴⁸ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁴⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁵⁰ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 26.

²⁵¹ Tamtéž, s. 26.

²⁵² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁵³ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 26.

²⁵⁴ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

1917. Ve školním roce 1917/1918 se projevil ještě větší nedostatek uhlí, neboť se jím v tomto období zásobovala velká část střední Evropy. Dne 9. 10. 1917 nařídilo okresní hejtmanství, aby učitelé ve dnech 15. – 18. 10. 1917 provedli soupis paliva po domácnostech ve všech obcích, protože při velkém nedostatku uhlí se mělo lidem, úřadům a školám vydávat uhlí na lístky, takzvané uhlenky. Z těch nakonec sešlo a uhlí se přidělovalo obcím po vagonech, ale jen málo.²⁵⁵ Okresní školní rada kvůli chybějícímu uhlí nařídila, aby se ve školách co možná nejvíce šetřilo palivem, aby bylo zkráceno vyučování a aby se učilo jen v některých místnostech. Kromě toho byly prodlouženy vánoční prázdniny, trvaly od 23. 12. 1917 do 7. 1. 1918. Cílem těchto opatření bylo, aby školy se skromnými zásobami uhlí vydržely až do jara.²⁵⁶ Na obecné dívčí škole se po Vánocích do konce zimního období vyučovalo obden²⁵⁷ a stejné to bylo na měšťánské chlapecké škole. Na obecné chlapecké škole se vyučovalo pravidelně, neboť se místní školní rada v létě o uhlí postarala.²⁵⁸

Docházka dětí během válečného období nebyla dostatečná. Často se nevyučovalo kvůli zapojení učitelů do válečné práce i děti samotné byly často využívány k polním pracím, pasení dobytka a opatrování mladších dětí. Mnoho dní v roce byly školy zavřené také z důvodu nedostatku uhlí.²⁵⁹

Nevyučovalo se ani dne 5. 11. 1918, neboť tento den ve školách oslavovali učitelé se svými žáky osvobození českého národa a vznik Československé republiky. Toho dne se sešli národními odznaky ozdobení žáci všech škol v upravené tělocvičně chlapecké měšťánské školy, kde po zazpívání české hymny objasnil školní inspektor význam nastalé změny. Na konci této školní slavnosti přednesli někteří žáci a žákyně několik vlasteneckých básní. V neděli 10. 11. 1918 se hned po slavnostních bohoslužbách za osvobozenou vlast pořádal průvod městem, kterého se kromě představitelů místních úřadů a spolků zúčastnily také školní děti se svými učiteli.²⁶⁰

²⁵⁵ *Kronika chlapecké měšťánské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

²⁵⁶ Tamtéž, nestránkováno.

²⁵⁷ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

²⁵⁸ *Kronika chlapecké měšťánské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

²⁵⁹ Tamtéž, nestránkováno.

²⁶⁰ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

7. Vývoj škol za Druhé světové války

Podzim 1938 znamenal pro Československou republiku velkou tragédií. Přední představitelé států Itálie, Francie, Německa a Velké Británie podepsali mnichovskou dohodu, podle níž byla Československá republika nucena předat německé říši pohraniční území obývané Němci. Po odstoupení těchto oblastí Německu přibýlo dětí i učitelů, kteří se z vyklizených prostor zabraných cizí velmocí přesouvali do vnitrozemí.²⁶¹ Učitelé z těchto území byli umísťováni na školy podle potřeby a jako přespočetní. Na chlapeckou měšťanskou školu byli ustanoveni dva odborní učitelé, Karel Malý a Ladislav Blažej.²⁶² Vzhledem k tomu, že tímto způsobem vzrostl počet učitelů, muselo se přikročit k úsporným opatřením. Vdané učitelky se musely vzdát služby a odešly po dosažení věku padesáti pěti let do předčasného důchodu. Totéž platilo i pro učitele.²⁶³ Děti, které sem z pohraničí přicházely, neměly žádné vysvědčení, sešity ani učebnice. Ty jim proto byly půjčeny ze školních knihoven.²⁶⁴ Ke zmírnění jejich bídy se snažili přispět také horažďovičtí členové dorostu Československého červeného kříže, kteří uspořádali sbírku šatstva, prádla, obuvi a hraček. Celou zásilku pak nechali zaslat Československému červenému kříži do Prahy, který už se postaral o to, aby tyto darované předměty dostaly děti, které musely opustit svůj domov.²⁶⁵

Dne 15. 3. 1939 obsadila německá vojska zbytek Československé republiky. Od následujícího dne, tedy 16. 3. 1939, byly výnosem vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera části bývalé Československé republiky připojeny k území Velkoněmecké říše a jako Protektorát Čechy a Morava vstoupily „pod její ochranu“. Tento den přijelo od bavorských hranic do Horažďovic německé vojsko, které za účelem přechodného ubytování zabralo obě zdejší školní budovy a zůstalo v nich až do 29. 3. 1939. Po dobu obsazení budov se nevyučovalo a zůstalo tomu tak až do velikonočních svátků, neboť na konci března vojska sice budovy vyklidila, ale ty se nacházely v takovém stavu, že bylo nutné školní místnosti vybělit a vyčistit. S vyučováním se začalo až po velikonočních prázdninách, tedy v půlce dubna.²⁶⁶

Výnosem ze dne 9. 12. 1938 bylo nařízeno vyvěsit ve školách na čelném místě kříž s ukřížovaným Kristem. Dále bylo zvláštním výnosem rozhodnuto o výzdobě školních a úředních místností středním státním znakem a obrazy, mezi nimiž mohl být také obraz

²⁶¹ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁶² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁶³ Městské muzeum Horažďovice, D 142 – *dívčí měšťanská škola veřejná*.

²⁶⁴ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁶⁵ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁶⁶ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

prvního prezidenta Československé republiky Tomáše Garriguea Masaryka. Portréty jiných žijících osob vyvěšeny být nesměly. Tímto mělo být zdůrazněno, že školy druhé republiky jsou národní a křesťanské.²⁶⁷ To nyní bylo samozřejmě zakázáno. Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava bylo okamžitě nařízeno sejmutí státních znaků a jejich uložení do školních archivů.²⁶⁸ Také bylo nařízeno odstranění obrazů s prvním československým prezidentem. Přechovávání radioelektrických zařízení ve školních kabinetech bylo dovoleno jen na žádost a povolení.²⁶⁹ Školní budovy musely být z příkazu pana vrchního rady z Klatov označeny česko-německými nápisy stejné velikosti. Místní školní rada nechala dát za tímto účelem zhotovit dřevěné tabule, kterými zakryla původní české nápisy.²⁷⁰

U všech zaměstnanců ve školské správě bylo provedeno šetření o rodovém původu. Doklady o árijském původu byly zasílány okresnímu školnímu výboru ve Strakonících.²⁷¹ Kromě toho, že se učitelé museli povinně podrobit tomuto šetření, bylo také nařízeno, že musí docházet na kurzy německého jazyka, po nichž konali zkoušky. O prázdninách se učitelé také účastnili dějepisných kurzů.²⁷² Pro žáky byl německý jazyk doposud jako volitelný předmět. V době okupace se německy začaly učit všechny děti, neboť bylo vládním nařízením ze dne 5. 10. 1939 zavedeno vyučování německého jazyka jako povinného předmětu.²⁷³

Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 17. 11. 1941 bylo zastaveno vyučování dějepisu, církevních dějin a dějin české literatury. Výnosem zemské školní rady ze dne 23. 1. 1942 bylo upraveno vyučování německého jazyka. Vyučovalo se týdně sedm hodin, třídy o počtu dětí větším než třicet pět se dělily na oddělení. Tato úprava vešla v platnost dnem 1. 3. 1942. K vyučování němčiny se používal měsíční časopis *Wir lernen Deutsch*, jež žáci povinně odebírali. Místo kurentu bylo zavedeno nové písmo Normalschrift.²⁷⁴ Výuka zeměpisu dostala novou formu, podle níž byla věnována jedna hodina zeměpisu, druhá německému jazyku v souvislosti se zeměpisem.²⁷⁵ V Protektorátu Čechy a Morava byli z vyučování zcela vyřazeni židovští žáci, neboť se děti této národnosti v období okupace vůbec nesměly zúčastňovat výuky ve veřejných školách.²⁷⁶

²⁶⁷ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁶⁸ Tamtéž, nestránkováno.

²⁶⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁷⁰ Městské muzeum Horažďovice, D 142 – *dívčí měšťanská škola veřejná*.

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁷³ Tamtéž, nestránkováno.

²⁷⁴ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁷⁵ Tamtéž, nestránkováno.

²⁷⁶ BREJCHOVÁ, Lenka. *Rozvoj školství v Horažďovicích od počátků až po současnost*. Plzeň, 1983. Seminární práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity. s. 11.

Na českých národních školách byla zřízena funkce zemského školního inspektora pro vyučování němčiny, jímž se stal s platností ode dne 5. 2. 1942 rektor Dr. Karel Halfar, kterého touto funkcí pověřil ministr školství a národní osvěty. Ode dne 20. 5. 1942 byl přidělen zemský dozor na české národní školy v Čechách. Touto funkcí byli pověřeni Dr. Karel Halfar, školní rada Josef Illing a Karel Bergmann.²⁷⁷

Dne 14. 5. 1943 hostily horažďovické školy ministra školství Emanuela Moravce. Jednalo se o neoficiální návštěvu, která trvala dvě hodiny. Na měšťanské dívčí škole byl přítomen ve třídách IV. A, IV., II. a I. v hodinách zeměpisu, němčiny a češtiny. Na konci své návštěvy vyjádřil vedení školy velkou pochvalu.²⁷⁸ Obecné školy nenavštívil, neboť mu v tom bránil nedostatek času.²⁷⁹

V období okupace se neslavilo výročí založení Československé republiky. Den 28. 10. 1939 byl totiž vyhlášen jako všední pracovní den. Žáci byli nabádáni, aby se nedali strhnout k tichým demonstračním projevům jako například nošení černých vázank, smutečních pásek a čepic takzvaných masaryček nebo chození s kloboukem v ruce. Rodiče byli poučeni, aby děti důrazně napomenuli a drželi je po vyučování doma. Tento den se v Horažďovicích obešel bez jakýchkoliv výtržností.

O necelý měsíc později, dne 20. 11. 1939 vydalo ministerstvo školství a národní osvěty výnos, jímž bylo žactvu všech škol zakázáno jakékoliv shromažďování na ulicích a chození v hloučcích. Také byly zrušeny hromadné vycházky do přírody a pochodová cvičení. Návštěvy výstav a další kulturní aktivity bylo nutné zajistit tak, aby sraz žáků byl až v budově konání. Zákaz shromažďování se týkal také školních výletů, takže ani ty se již nekonaly.²⁸⁰ O postoji české školní mládeže vůči říšské vládě, symbolům Říše, vlajce, hymně byl vydán výnos zemské školní rady ze dne 12. 6. 1939, podle něhož za chování české školní mládeže vůči německým občanům byl zodpovědný učitel.²⁸¹

Ve válečných letech se také dohlíželo na zdravotní stav žáků. Prohlídky dětí vykonával horažďovický obvodní lékař MUDr. Josef Novotný. Žáci byli očkováni proti různým nemocem. Také se velmi dbalo o jejich chrup. Lékařské kontroly zubů dětí prováděla zubní lékařka MUDr. Singerová.²⁸² Výsledky všech provedených prohlídek byly zapisovány

²⁷⁷ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁷⁸ Tamtéž, nestránkováno.

²⁷⁹ Tamtéž, nestránkováno.

²⁸⁰ Tamtéž, nestránkováno.

²⁸¹ Tamtéž, nestránkováno.

²⁸² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

do zdravotních záznamů. Za tímto účelem byli všichni žáci vyfotografováni z pohledu ze strany a zředu a jejich fotografie byly následně nalepeny do záznamů.²⁸³

Od počátku válečných let začaly zvláštní komise zkoumat obsah školních učebnic. Ve školním roce 1940/1941 začalo vyučování na všech školách bez nich, neboť užívání dosavadních bylo zakázáno a nové dosud vydány nebyly. Žáci si opatřili sešity, do kterých si zapisovali probrané učivo ze všech předmětů. Pouze na dívčí měšťanské škole byla po opravě textu povolena jediná učebnice, a to Učebnice vaření od Jelínkové. Dosud nebyly schváleny ani nové osnovy, a tak se učitelé řídili svými zkušenostmi z minulých let samozřejmě se zřetelem ke změněným politickým poměrům.²⁸⁴

Kromě učebnic byly od počátku válečných let vylučovány také mapy, obrazy a byla prováděna revize učitelských i žakovských knihoven. Ze zdí byly sundány obrazy Tomáše Garrigua Masaryka a znaky bývalé Československé republiky, které byly zaslány okresnímu úřadu ve Strakonici. Knihy byly odstraňovány jak z učitelských, tak žakovských knihoven. Byly vyřazeny všechny materiály, které svým označením nebo obsahem neodpovídaly stávajícím poměrům a byly označeny jako závadné po stránce náboženské nebo z důvodu národní nesnášenlivosti. Jednalo se o knihy francouzské a anglické krásné literatury, židovských autorů a o ty, které v zastřené formě obsahovaly legionářskou a protiněmeckou tendenci. Dále byly vyřazovány všechny spisy Františka Palackého a Tomáše Garrigua Masaryka a také všechna díla o Masarykovi.²⁸⁵ Tyto vyřazené knihy a spisy byly zabaleny, zapečetěny a uloženy na místech veřejnosti nepřístupných, nejčastěji ve skříních v kabinetech, od nichž byly uloženy klíče u správy školy.²⁸⁶

V období existence Protektorátu Čechy a Morava se také slavily různé významné dny, které se samozřejmě lišily od předokupačního období, kdy se slavily narozeniny a jmeniny císaře a jeho manželky, narozeniny Tomáše Garrigua Masaryka, výročí vyhlášení československé samostatnosti, česko-rumunská vzájemnost a česko-jihoslovenská vzájemnost.²⁸⁷ Za okupace byly každoročně dle výnosu ministerstva školství dne 20. 4. slaveny narozeniny vůdce a říšského kancléře Adolfa Hitlera. Na školních budovách byly vyvěšeny říšské vlajky a vlajky protektorátu. Všichni žáci a učitelé se shromáždili ve slavnostně vyzdobených místnostech, kde jim byl přečten slavnostní projev zasláný okresním školním výborem ve Strakonici. V něm bylo poukazováno na Hitlerovy

²⁸³ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁸⁴ Městské muzeum Horažďovice, D 142 – *dívčí měšťanská škola veřejná*.

²⁸⁵ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁸⁶ Tamtéž, nestránkováno.

²⁸⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

zásluhy o uchránění protektorátu od války.²⁸⁸ Následně všichni společně vyslechli rozhlasový projev ministra školství a národní osvěty reprodukováný školním rozhlasem. Po slavnosti bylo vždy vyhlášeno volno a všichni odešli domů. Stejným způsobem byly slaveny dne 12. 7. narozeniny státního prezidenta JUDr. Emila Háchy. Ve slavnostním proslovu byl vždy vyzdvižen význam rozhodnutí státního prezidenta dne 16. 3. 1939, jímž „*uchránil obyvatelstvo Protektorátu zhoubné války a uskutečnil zapojení všech složek do programu Velkoněmecké Říše*“.²⁸⁹ Každoročně se také oslavovalo 15. 3. výročí zřízení Protektorátu Čechy a Morava.²⁹⁰ Po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha dne 27. 5. 1942 se ve školách konala k uctění jeho památky smuteční pietní oslava vždy ve výročí den jeho smrti, tedy dne 4. 6. Všichni žáci i učitelé se v tento den shromáždili ve vyzdobených učebnách, kde vyslechli rozhlasový projev hodnotící život a dílo zemřelého.²⁹¹

Ani letní prázdniny neprobíhaly tak jako před vznikem Protektorátu Čechy a Morava. Výnosem zemské školní rady v Praze ze dne 3. 8. 1942, ministra školství ze dne 1. 7. 1942 a přípisem okresního školního výboru v Sušici ze dne 8. 7. 1942 byly s ohledem na válečné škody upraveny letní prázdniny tak, že každý učitel dostal dvacet jedna dní volna od počátku prázdnin. Po uplynutí této doby, která mu byla vymezena k zotavení, musel být zapojen do práce na úřadech nebo měl za úkol vypomáhat při žňových pracích. Museli například povinně vypomáhat při žních u hraběte Ferdinanda Kinského.²⁹² Pracovní povinnost učitelů činila čtyři hodiny denně. Výnosem ministerstva školství byla na žňové práce nasazena také mládež ve věku od deseti do čtrnácti let. Chlapecká měšťanská škola například o prázdninách 1942 vyslala na sběr chmelu skupinu o počtu dvacet jedna žáků, kteří byli pod dohledem odborného učitele F. Kašpara.²⁹³ Žákyně dívčí měšťanské školy trhaly tytéž prázdniny za dozoru učitelů len na panských polích.²⁹⁴ Ve dnech 6. – 8. září 1942 se žáci všech horažďovických škol pod dohledem svých učitelů a kontrolou úředníků z ministerstva

²⁸⁸ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁸⁹ *Tamtéž*, nestránkováno.

²⁹⁰ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 - ?*. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

²⁹¹ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁹² *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁹³ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952*. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

²⁹⁴ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

hospodářství a práce zúčastnili akce hledání mandelinky bramborové. Byl prohlédnut katastr horažďovické obce na ploše 41 ha a žádná mandelinka nalezena nebyla.²⁹⁵

Během školního roku měla školní mládež za úkol provádět sběr odpadových hmot, papíru, kovů, gumy a hadrů. Výsledky sbírky byly hlášeny na počátku každého měsíce okresnímu školnímu výboru.²⁹⁶ Dále se děti účastnily sběru léčivých rostlin. Listí jahodníku, maliníku, ostružiníku, květ bílého bezu, pelyněk a přesličku sbírali žáci v lesích na Práchni, v katastru obce Velké Hydčice, Boubína, Svatého Pole, Babína, Horažďovic a Břežan. Usušené rostliny byly odesílány do sběren, například do Uherského Brodu.²⁹⁷ Žákyně dívčí měšťanské školy v dubnu 1943 pomáhaly při zalesňovacích pracích v lesích města Horažďovic, kde sázely sazenice jehličnatých i listnatých stromků do jamek, které vykopali žáci chlapecké měšťanské školy.²⁹⁸

Pracovalo se také v areálu obecných škol. Ve školní zahradě bylo zřízeno „Pole národní pomoci“, na němž byly pěstovány brambory, cibule, mrkev, petržel a celer. Výtěžky používaly správy obou škol k polévkové akci pro chudé a přesporní žáky a žákyně.²⁹⁹

Vyučování v době Druhé světové války nebylo snadné, a to hlavně proto, že častokrát neměla výuka kde probíhat, neboť školní budovy byly zabírány pro vojenské účely. Dne 9. 12. 1940 byla celá budova obecných škol i s tělocvičnou a zahradou zabrána říšským vojskem. Všechny školy, které v ní byly umístěné, musely být okamžitě vystěhovány. Žáci chlapecké měšťanské školy odnesli nábytek na školní půdy, kabinet byl přestěhován do dílny chlapecké měšťanské školy. Sborovna s ředitelnu byly přesunuty do školní kuchyně. Dívčí obecnou školu přijala do své budovy kongregace školských sester a uvolnila pro ni v klášteře tři místnosti. Obecná chlapecká škola a dívčí měšťanská škola byly přesunuty do budovy měšťanské školy.³⁰⁰ Zde se zpočátku vyučovalo střídavě, jeden den měla vyučování chlapecká měšťanská škola, druhý den obecná chlapecká a dívčí měšťanská. Záhy však bylo od tohoto způsobu upuštěno a zavedeno vyučování polodenní. Učilo se od 8 do 12 a od 13:30 do 16:30 hodiny tak, že jeden týden měla dopolední vyučování chlapecká měšťanská škola, druhý týden měla pak vyučování odpolední.³⁰¹

²⁹⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952.* Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

²⁹⁶ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

²⁹⁷ Tamtéž, nestránkováno.

²⁹⁸ Tamtéž, nestránkováno.

²⁹⁹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³⁰⁰ Městské muzeum Horažďovice, D 142 – *dívčí měšťanská škola veřejná.*

³⁰¹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 - 1952.* Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

Vojenské správě říšské branné moci budova obecných škol ale nestačila, proto byly pro její účely uvolněny ještě dvě třídy ve druhém poschodí chlapecké měšťanské školy. Tím se počet místností pro vyučování snížil na sedm. Vzhledem k tomu, že dívčí měšťanská škola a chlapecká obecná měly dohromady osm tříd, byla pro pátou třídu obecné školy od 8. 2. 1941 získána k vyučování zasedací síň Okresní hospodářské záložny. Tento stav umožnil střídavé vyučování chlapecké měšťanské školy a chlapecké obecné s dívčí měšťanskou. Dívčí obecná škola měla vyučování stále v klášteře.³⁰²

Dne 16. 4. 1941 byla zcela vystěhována také měšťanské školní budova, kterou si pro ubytování svého vojska vyžádalo velitelství místní vojenské posádky. Místní školní rada proto získala pro vyučování sedm náhradních místností, sál Na Nové hospodě, sál U Koblasů na Zářecí, sál v hostinci U Zlatého jelena, zasedací síň v Okresní hospodářské záložně a tři místnosti v Sokolovně. Bylo zavedeno polodenní vyučování a rozvrh hodin se upravil tak, aby bylo možné střídání odborných učitelů. Dívčí měšťanská škola byla umístěna do kláštera, takže se střídala obecná chlapecká škola s chlapeckou měšťanskou. Ve školách bylo dovoleno ponechat jen školní sbírky, které byly soustředěné do dvou místností.³⁰³

Vojsko opustilo školní budovy dne 27. 7. 1941, přičemž stěhování škol bylo povoleno až koncem prázdnin.³⁰⁴

Poslední válečný rok zahájily všechny školy dne 5. 9. 1944 pod širým nebem na školní zahradě. Město totiž vyhovělo žádosti vojenských orgánů SS a ode dne 4. 9. 1944 pro ně uvolnilo k účelu zřízení hlavního skladu zbraní SS obecné školy a druhé poschodí měšťanské školní budovy.³⁰⁵ Všechny zabrané místnosti byly vyklizeny a nábytek byl vystěhován do sálu Na Modré. Ve zbývajících místnostech v prvním patře a v přízemí měšťanské školy ale nebylo možné shromáždit žáky všech čtyř horažďovických škol, proto bylo rozhodnuto, že se budou všechny čtyři školy ve zbývajících místnostech střídat. Jeden týden dopoledne měly vyučování dívčí školy, druhý týden chlapecké školy.³⁰⁶ Pro obě obecné školy byly navíc získány ještě tři místnosti mimo školní budovu, jedna v zasedací síni Okresní

³⁰² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952*. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

³⁰³ Tamtéž, nestránkováno.

³⁰⁴ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³⁰⁵ Tamtéž, nestránkováno.

³⁰⁶ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952*. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

hospodářské záložny a dvě v hostinci u Koblasů na Zářechí.³⁰⁷ V Hostinci u Koblasů byly umístěny dvě třídy obecných škol, v Okresní hospodářské záložně jedna.³⁰⁸

Po Vánocích vydal okresní úřad instrukce pro zřízení ubytovacích táborů pro uprchlíky ve školách, kde měli prámové škol fungovat jako ubytovací vedení a učitelé jako pomocná síla. Tentýž úřad ještě nařídil, aby k těmto ubytovacím účelům byly všechny školní místnosti vyklizeny a řádně vyčištěny. Školní nábytek měšťanské školy byl přesunut do zahradního sálu Na Modré.³⁰⁹

Příslušníci zbraní SS za tím účelem vyklidili budovu obecných škol. Celý sklad přestěhovali do kláštera, v němž zabrali tolik místností, že byl klášterní majetek částečně vystěhován do soukromí. Část řeholnic si musela najít azyl mimo klášter.³¹⁰

Již v říjnu 1944 obsadili přízemí a první patro budovy obecných škol uprchlíci z Banátu. Po Vánocích k nim přibýly další transporty uprchlíků tentokrát z východní části Říše, přičemž nejvíce bylo zastoupeno Horní Slezsko, Opavsko, Ratibořsko a severovýchodní Morava. První transport přijel dne 14. 1. 1945, druhý dne 24. 2. 1945. Nejprve byli ubytováni v obecných školách, později také v budově měšťanských škol.³¹¹

Vedením tábora byl ustanoven řídicí učitel obecné chlapecké školy Josef Grill. Ostatní členové všech učitelských sborů byli zaměstnáni ve správě tábora od jeho trvání, tedy ode dne 4. 2. 1945. Dekretem okresního úřadu v Sušici byla pro zdravotní službu jmenována ředitelka školy Josefa Barborková a odborná učitelka Růžena Jarešová. Za lékaře tábora byl ustanoven obvodní lékař v Horažďovicích, MUDr. Antonín Jansa. Odborný učitel Antonín Beneš vedl zásobovací oddělení, lístkový systém pro výdej pokrmů zavedl odborný učitel na chlapecké měšťanské škole Josef Šochman. Úřadovalo se ve sborově této školy. Úřední hodiny byly od 9 – 12 a od 14 – 17 hodin. Často se ale úřadovalo i v noci, především tehdy, když přijel nový transport.³¹²

Školy na čas přestaly sloužit svému původnímu účelu a učitelé byli zaměstnáváni prací vzdálené jejich profesi. Všechny školní místnosti i tělocvična byly vyklizeny. Školní nábytek

³⁰⁷ Městské muzeum Horažďovice, D 142 – *divčí měšťanská škola veřejná*.

³⁰⁸ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 - 1952*. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

³⁰⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952*. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

³¹⁰ *Kronika divčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³¹¹ Tamtéž, nestránkováno.

³¹² Tamtéž, nestránkováno.

byl uskladněn v prázdných stodolách po městě. Škola postupně začala chátrat. Okna byla rozbitá, stěny místností i chodeb zničené.³¹³

Pro žáky bylo zavedeno nouzové vyučování, které se omezilo na rozdávání domácích úloh. Od dubna 1945 se začalo opět vyučovat, ale ne ve školách, ale po hostincích nebo na radnici, kde probíhalo vyučování dvakrát týdně pro každou třídu. Docházka dětí nebyla pravidelná. Tak to probíhalo již od počátku školního roku 1944/1945, neboť se blížil konec války. Výuka byla stále více narušována projíždějícími transporty uprchlíků, vojsky a častými leteckými poplachy. Nejvíce se letecká válka dotkla Horažďovic dne 16. 10. 1944, kdy po leteckém souboji za Loretou spadl jeden německý stíhač.³¹⁴ Z obou stran se postupně blížila fronta, na západě před Šumavou stáli Američané, od východu na Moravu postupovali Rusové. Hloubkoví letci napadali silniční a železniční spoje. Hořela nádraží. Na silnicích nebylo bezpečno, proto dne 20. 4. 1945 bylo i toto nouzové vyučování zrušeno.³¹⁵

Revoluční převrat nastal dne 5. 5. 1945. Tento den v odpoledních hodinách hlásil horažďovický rozhlas: „*Občané českoslovenští! Hodina Vašeho osvobození nastala. Připravte prapory, odstraňte německé nápisy a čekejte dalších rozkazů!*“³¹⁶ Toto hlášení se stalo pokynem k všeobecnému povstání. Lidé ve městě začali odstraňovat stopy německé okupace, strhávali německé nápisy a na budovách znovu zavlály prapory republiky. Na radnici byl utvořen Revoluční národní výbor, který řídil další akce. Zastupující řídící učitel dívčí obecné školy Josef Říha se dal jako důstojník okamžitě k dispozici národnímu výboru a nastoupil činnou vojenskou službu v nově utvořené vojenské jednotce, v níž obdržel funkci velitele strážní čety, která měla za úkol ochranu města. Společně s kolegou prpor. V. Behenským byl pověřen převzetím školních budov, v nichž se dosud nacházeli uprchlíci. Ti byli ihned podrobeni prohlídce a zbraně, které byly zabavené, byly předány místnímu vojenskému velitelství.³¹⁷ Tábor uprchlíků byl následně ze škol přesunut do bývalé pletárny nad městem.³¹⁸

Ve městě stále ještě přetrvávaly obavy z německých vojáků, kteří celou noc ozbrojení procházeli městem, ale k žádné vojenské akci nedošlo. V neděli v ranních hodinách všech dvě stě německých polních četníků odešlo a odpoledne přijeli první američtí vojáci, příslušníci třetí pancéřové armády generála Pattona. Davy horažďovických občanů stály

³¹³ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³¹⁴ Tamtéž, nestránkováno.

³¹⁵ Tamtéž, nestránkováno.

³¹⁶ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³¹⁷ Tamtéž, nestránkováno.

³¹⁸ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

na ulicích, jásaly a vítaly své osvoboditele. Dávali Američnům, co měli, jídlo, pití. Američané jim zase na oplátku dávali čokoládu, cigarety nebo cukroví. V Horažďovicích zůstalo sedm set vojáků, kteří zajistili bezpečnost města.³¹⁹

V této době se ale školní budovy stále ještě neuvolnily. V budově měšťanských škol byli opět uprchlíci, kteří sem byli svezeni z okolních táborů, a do budovy obecných škol, které byly v prvních květnových revolučních dnech vyklizeny, se následně nastěhovali američtí vojáci, kteří pořádali v tělocvičně taneční zábavy za účasti široké veřejnosti. Po odchodu americké posádky dne 28. 5. 1945 bylo přikročeno k úklidu a úpravě školní budovy, což se protáhlo až do 15. 6. 1945, kdy mohlo být na obecných školách opět zahájeno pravidelné vyučování.³²⁰ Tak tomu ale nebylo na měšťanských školách, neboť krátce po odchodu uprchlíků byla budova měšťanských škol obsazena příslušníky československé tankové brigády č. 13. a z toho důvodu se měšťanské školy ve vyučování obden střídaly. Výuka probíhala ve druhém patře a každá škola ji měla tři dny v týdnu.³²¹ Po odchodu brigády dne 1. 11. 1945 byla školní budova vybita, vymyta, doplněna opraveným nábytkem a vším, co bylo k vyučování nevyhnutelně potřeba. Dne 5. 11. 1945 se opět mohlo začít na měšťanských školách s pravidelným vyučováním.³²²

Po skončení Druhé světové války byli zajišťováni ti, kteří se provinili proti státu a národu. Také v Horažďovicích došlo k několika zatčením. Z horažďovických učitelů byl zadržen řídící učitel chlapecké obecné školy Josef Grill, dále pak Josef Hájek a Božena Nováčková.

Hlavním úkolem po osvobození bylo dohnat vše, co se za války zameškalo nebo bylo zakázáno vyučovat. Ministerstvo školství a osvěty vydalo pro učitele směrnice, podle nichž jim bylo dovoleno, aby si na přechodnou dobu upravili vyučování tak, aby se ihned začalo s napravováním škod, které v období nesvobody způsobily zákazy především ve vlastivědě a českém jazyce a literatuře. Pro tyto předměty se přidělil počet hodin původně věnovaných němčině, neboť vyučování tohoto předmětu bylo zastaveno. Učebnice všech druhů zatím byly ponechány s tím, že obsah, který byly diktován režimem v období okupace, byl vynechán, případně upraven v duchu nové doby.³²³

³¹⁹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³²⁰ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³²¹ Tamtéž, nestránkováno.

³²² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952*. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

³²³ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952*. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

Na měšťanských školách byly jako nové povinné předměty zavedeny politická výchova a ruština. Také pro všechny učitele byl zahájen kurz ruského jazyka. Kromě toho se učitelé učili tento také ve svém volném čase a pomáhal jim i rozhlasový kurz.³²⁴

8. Vývoj školy po roce 1948

Ministerstvo školství a osvěty vydalo v Praze dne 21. dubna 1948 Zákon o základní úpravě jednotného školství, který nabyt účinnosti dne 1. 9. 1948.³²⁵ Tímto zákonem byla pozměněna celá struktura školského systému. Takzvaná „jednotná škola“ byla chápána převážně jako sjednocení vzdělávacích požadavků na stejně staré žáky, na které byly doposud kladeny různě vysoké nároky podle toho, na který druh školy chodili, tedy gymnázia, školy reálné nebo měšťanské.³²⁶ Nový zákon přejmenoval školy obecné na národní³²⁷ a měšťanské školy na střední^{328, 329}. Tyto školy prvního a druhého stupně poskytovaly základní školní vzdělávání, které bylo povinné, jednotné a bezplatné. Národní škola poskytovala základy obecného vzdělání, střední škola ucelené základní obecné vzdělání.³³⁰ Podle ustanovení zmíněného zákona chodily děti do školy národní a střední ve věku od šesti do patnácti let, přičemž škola národní měla pět postupných ročníků, po jejichž úspěšném dokončení měly následně ještě povinnost navštěvovat školu druhého stupně, která měla čtyři postupné ročníky.³³¹ Povinná školní docházka trvala devět let.³³²

V Horažďovicích byly výnosem krajského národního výboru v Plzni ze dne 21. července 1949 obě národní školy – chlapecká i dívčí – spojeny v jednu koedukační národní školu s pěti kmenovými třídami a čtyřmi třídami pobočnými. Úřední název školy zněl Národní škola v Horažďovicích. Jejím vedením byl pověřen dosavadní ředitel dívčí národní školy Jaroslav Klásek.³³³

Další školský zákon ze dne 24. 4. 1953 o školské soustavě a vzdělávání učitelů opět zkrátil povinnou devítiletou školní docházku na osmiletou. Byla vytvořena nová školní

³²⁴ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³²⁵ Tamtéž, nestránkováno.

³²⁶ MORKES, František. *Proměny povinné školní docházky* [online]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>. [cit. 2016-06-21].

³²⁷ Škola prvního stupně.

³²⁸ Škola druhého stupně.

³²⁹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³³⁰ Zákon č. 95/1948 Sb., *Zákon o základní úpravě jednotného školství (školský zákon)*, ze dne 21. 4. 1948.

³³¹ Tamtéž.

³³² Tamtéž.

³³³ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

struktura co nejvíce podobná sovětskému školství. Tento nově vytvořený systém měl hlavně respektovat potřeby národního hospodářství. S ohledem na obtížnou ekonomickou situaci byla devítiletá školní docházka a pak následná doba středoškolského studia příliš dlouhá. Absolventi škol pak přicházeli do pracovního procesu později, než to bylo tehdejší národohospodářskou situací vyžadováno.³³⁴ Dosavadní organizace škol národních, středních a škol III. stupně byla nyní zrušena. Školy národní s prvním až pátým postupovým ročníkem zůstaly jen v místech, kde nebyla žádná vyšší škola. V místech se sídlem střední školy byly spojeny v osmiletou střední školu a v místech se školou III. stupně sloučeny v jedenáctiletou střední školu. V Horažďovicích byla v roce 1953 sloučena národní škola s dívčí a chlapeckou střední školou, čímž byla vytvořena jedna škola s úředním označením osmiletá střední škola.³³⁵ Ta poskytovala základní všeobecné vzdělání a připravovala žáky pro povolání, studium na odborné škole nebo pro vyšší všeobecné vzdělání.³³⁶ Takto nově vzniklá škola měla dvacet tři tříd se sedmi sty devadesáti žáky. Ředitelem byl jmenován Eduard Šimon. Dosavadní ředitel národní školy Jaroslav Klásek zůstal na škole jako učitel.³³⁷ V důsledku zřízení osmileté střední školy byly obě budovy spojeny v jedinou.³³⁸

Po zlepšení národohospodářské situace došlo k opětovnému prodloužení povinné školní docházky na devět let, což bylo ustanoveno Zákonem o soustavě výchovy a vzdělávání vydaného dne 15. 12. 1960.³³⁹ Zároveň jím byla uzákoněna nová struktura školství, kdy začaly být zřizovány základní devítileté školy a na ně navazující střední všeobecně vzdělávací školy.³⁴⁰

K posledním předlistopadovým změnám došlo vydáním Zákona o opatřeních v soustavě základních a středních škol z 21. 6. 1978, který prodloužil povinnou školní docházku na deset let.³⁴¹ Současně ale zkrátil devítiletou základní školu na osm let, z čehož vyplývá, že žáci museli dokončovat povinnou školní docházku na některé střední škole, přičemž za hlavní proud středního školství byla prohlášena střední odborná učiliště. Cílem

³³⁴MORKES, František. *Proměny povinné školní docházky* [online]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>. [cit. 2016-06-21].

³³⁵ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³³⁶ Zákon č. 31/1953 Sb., *Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon)*, ze dne 24. 4. 1953.

³³⁷ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³³⁸ ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, s. 134.

³³⁹MORKES, František. *Proměny povinné školní docházky* [online]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>. [cit. 2016-06-21].

³⁴⁰ Zákon č. 186/1960 Sb., *Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon)*, ze dne 15. 12. 1960.

³⁴¹ Zákon č. 63/1978 Sb., *Zákon o opatřeních v soustavě základních a středních škol*, ze dne 21. června 1978.

této takzvané nové koncepce bylo vybudování všeobecně vzdělávací polytechnické desetileté střední školy.³⁴²

Po listopadu 1989 zkrátila v roce 1990 novela školského zákona povinnou školní docházku na devět roků a zároveň prodloužila základní školu na devět let, přičemž devátý ročník základní školy nebyl povinný a žáci měli možnost odcházet na střední školy již po absolvování osmé třídy základní školy. Tímto způsobem ale nemohlo dojít k smysluplnému zformování koncepce výuky v devátém ročníku a navíc počet žáků v těchto ročnících postupně klesal, až zůstal takzvaný sběrný devátý ročník, v kterém se shromažďovaly děti s nezájmem o další studium.³⁴³

Tento zákon byl zrušen dne 24. 9. 2004 vydáním Zákona o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, který platí do dnešních dnů. Je jím ustanovena devítiletá povinná školní docházka, kterou má každý žák povinnost plnit na devítileté základní škole.³⁴⁴

9. Karel Němec

Karel Němec se narodil dne 5. 12. 1886 v obci Zářečí.³⁴⁵ Vychodil horažďovickou chlapeckou obecnou školu, po jejímž absolvování začal na podzim roku 1898 navštěvovat nově postavenou chlapeckou měšťanskou školu. Co se týče jeho pozdějšího působení jako učitele na dané škole, uvedl ve svých pamětech: „*Kdež bych se nadál, když jsem kudlou monogram do lavic vyřezával, že v té škole budu jednou kantorit.*“³⁴⁶ Po dokončení měšťanské školy byl přijat do učitelského ústavu v Plzni, kde v roce 1906 maturoval s výborným prospěchem.³⁴⁷

Po maturitě se rozhodl studovat malířství na pražské akademii. Z finančních důvodů musel studii zanechat a vrátil se zpět do rodné obce.³⁴⁸ Dostal místo výpomocného učitele v Týně nad Vltavou, odkud roku 1907 odešel do Nezdášova a krátce nato do Modré Hůrky, kde působil jako zatímní učitel. Následně byl povolán v téže funkci do Volyně. Roku 1908

³⁴²MORKES, František. *Proměny povinné školní docházky* [online]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>. [cit. 2016-06-21].

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ Zákon č. 561/2004 Sb., *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*, ze dne 24. 9. 2004.

³⁴⁵ Od roku 1950 je tato obec součástí města Horažďovice.

³⁴⁶ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 9.

³⁴⁷ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³⁴⁸ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 14.

působil ještě zatímne v Střelských Hořticích a Volenicích. Poté vykonal v Plzni zkoušku způsobilosti pro obecné školy, po níž obdržel místo definitivního učitele II. třídy ve Velkém Boru, kde se připravoval ke zkoušce z III. odboru³⁴⁹ pro měšťanské školy, již složil v následujícím roce. Při té příležitosti také udělal zkoušku z modelování pro učebné kurzy.³⁵⁰

V roce 1914 po vypuknutí světové války nastoupil jako zastupující odborný učitel na měšťanskou školu v Horažďovicích.³⁵¹ Během války nikdy nebyl odveden pro tělesnou slabost.³⁵² Ve škole mu byl přikázán přírodovědecký obor, který dostal po kolegovi, jenž odešel do války.³⁵³ Z tohoto oboru udělal zkoušku v roce 1916 v Soběslavi. Po skončení světové války odešel učitel I. odboru do penze a kolega II. odboru se vrátil z války, a tak, aby se Němec na škole udržel, byl nucen udělat si ještě v roce 1919 v Praze zkoušku z I. odboru³⁵⁴. V roce 1920 byl dle nového školského zákona na veřejné chlapecké měšťanské škole v Horažďovicích jmenován definitivním odborným učitelem.³⁵⁵

Po vypuknutí 2. sv. války byl Karel Němec pro své vlastenecké přesvědčení nuceně penziován a musel ze školy odejít. Po válce se vrátil a začal znovu učit.³⁵⁶

Jako učitel vyžadoval Karel Němec po dětech kázeň, také ale dovedl odpouštět, když viděl, že pomohla domluva.³⁵⁷ Jeho žáci na něj vzpomínají jako na učitele lidského, který kromě toho, že uměl naučit, tak dovedl pochopit dětskou duši. Chápal to, že žáci nemají na starosti jen školu, ale také povinnosti doma, proto se jim snažil co nejvíce pomáhat a tuto skutečnost vysvětlovat i svým kolegům. Žáci ho vnímali jako velkou pedagogickou osobnost. Při výkladu se žáky spolupracoval, snažil se učit je tak, aby sami hledali závěry, což je nutilo k neustálé pozornosti, a navíc tímto způsobem jistě látku lépe pochopili a zapamatovali si ji. Ze zkušeností pamětníků je zřejmé, že to byl vynikající a pečlivý učitel s citlivým přístupem k žákům.³⁵⁸

Jako ředitel školy, kterým byl v letech 1937/1938 – 1941/1942 byl k učitelům přátelský, vždy ochotný poradit. Několik let byl také předsedou školní rady, která řídila školy

³⁴⁹ III. odbor – matematika a kreslení.

³⁵⁰ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³⁵¹ Tamtéž, nestránkováno.

³⁵² ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 25.

³⁵³ II. odbor – fyzika a přírodopis.

³⁵⁴ I. odbor – čeština, zeměpis, dějepis.

³⁵⁵ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940*. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³⁵⁶ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 29.

³⁵⁷ Tamtéž, s. 32.

³⁵⁸ Tamtéž, s. 34 – 35.

ve městě. K úkolům této rady patřilo zajistit školám nutné potřeby a pomůcky, palivo, učitelům platy a starat se o žáky po sociální a zdravotní stránce.³⁵⁹

Hlavní profesí, která Karla Němce živila, byla profese učitele, ale ve městě zastával mnoho jiných funkcí, neboť to byl všestranně nadaný člověk.

Byl ředitelem muzea³⁶⁰, archivářem a kronikářem.³⁶¹ Muzeu i archivu věnoval většinu svého volného času, a to bez jakékoliv odměny. Správcem muzea se stal v roce 1919 a za jeho vedení se v průběhu roku 1920 přemístilo z měšťanské školy, v níž bylo původně umístěno v jedné třídě, do zámku. Na jeho paměť byla na budovu muzea umístěna pamětní deska.³⁶² Současně se správou městského muzea převzal v roce 1919 funkci městského archiváře.³⁶³ S archivními dokumenty se začal seznamovat v roce 1920 a trvalo mu léta, než se probral všemi.³⁶⁴ Od roku 1914 převzal městskou kroniku a vedl ji až do své smrti v roce 1972. Po dobu válek se kroniky nesměly psát, tak si Němec dělal soukromé poznámky, které po ukončení válek zapsal do kroniky.³⁶⁵ Díky práci v muzeu a městském archivu se dostal k rozsáhlému materiálu, z něhož mohl čerpat informace pro napsání publikace Dějiny města Horažďovic zahrnující období od vzniku města do začátku 19. století.³⁶⁶

Dějiny města Horažďovic vydal v roce 1936 Okrašlovací spolek Horažďovice, jehož byl Němec dlouholetým jednatelem a byl v něm velmi aktivní. Spolek se staral o povznesení města. V roce 1915 se mělo oslavit 500. výročí Husovy smrti, ale protože za války nebyly veřejné projevy povoleny, rozhodl se výbor Okrašlovacího spolku postavit pomník na památku Mistra Jana Husa. Velkou zásluhu o organizaci měl právě Karel Němec. V lese poblíž Defurových Lažan byl nalezen velký kámen, který byl přivezen do Horažďovic. Ing. Josef Havránek, tehdejší předseda Okrašlovacího spolku, se zasadil o to, aby památník byl postaven na místě proti klášteru.³⁶⁷ Němec vypracoval reliéf Husovy hlavy z profilu s textem: „Miluj pravdu, mluv pravdu, braň pravdu, pravda konečně vysvobodí.“³⁶⁸ V dolní

³⁵⁹ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 35.

³⁶⁰ Založeno v roce 1896.

³⁶¹ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 35.

³⁶² Tamtéž, s. 39 – 40.

³⁶³ FLEGL, Michal. *Karel Němec: regionální historik a archivář* [online]. Dostupné z: http://rodopisna-revue-online.tode.cz/regiony/flegl2_4-01.pdf. [cit. 2016-06-21].

³⁶⁴ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 36.

³⁶⁵ Tamtéž, s. 38.

³⁶⁶ Tamtéž, s. 40.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 41.

³⁶⁸ Tamtéž, s. 41.

části desky navrhl text: „Na paměť 500. výročí smrti Husovy postavil okres horažďovický.“³⁶⁹
Oba jeho návrhy byly přijaty a odlity do bronzu.³⁷⁰

Po 1. světové válce začala být ve větší míře propagována ochrana historických a kulturních památek, a tak byl v roce 1920 v Horažďovicích založen Spolek pro zachování památek, který svou působnost rozšířil na celý soudní okres.³⁷¹ Němec byl jeho zakládajícím členem a předsedou. Největším činem spolku byla záchrana hradu Rabí, který byl ve velmi špatném stavu, lidé bořili hradby a odváželi si kámen na stavby. Hrad byl majetkem šlechtice Lamberka, který jej po první světové válce prodal Spolku na ochranu památek, jenž zamezil dalšímu ničení a zahájil velké konzervační práce, které zabránily zániku zříceniny. Hrad byl zpřístupněn a Němec napsal jeho prvního průvodce.³⁷²

Karel Němec měl mimořádné nadání v oblasti výtvarného umění. Neomezil se pouze na určitý druh výtvarné techniky, ale zvládal na devatenáct těchto technik.³⁷³ Vytvořil umělecká díla na budovách, v interiérech, kreslil obrázky do časopisů a ilustroval knihy. Freskami například vyzdobil kostel sv. Klimenta na Práchni.³⁷⁴ Vytvořil soubor kreseb a akvarelů zobrazující kostely a kapličky a lidovou architekturu na Horažďovicku. Ve svých olejomalbách zachytil život malého města, krajiny v okolí a na Šumavě.³⁷⁵

Karel Němec po sobě zanechal bohaté celoživotní dílo, které bylo oceněno řadou vysokých vyznamenání a dalších čestných uznání. V roce 1969 obdržel státní vyznamenání za vynikající práci u příležitosti stého výročí vydání zákona o obecných školách.³⁷⁶ „*Svým životem a dílem potvrdil Senecova slova, že život člověka se neměří časem, ale skutky a že v paměti zůstane jen ten, kdo za sebou zanechá stopu, že žil.*“³⁷⁷

Karel Němec zemřel dne 8. 5. 1972 v osmdesáti šesti letech. Jeho popel byl na jeho přání uložen na lesním hřbitově na Práchni, kam byla umístěna i pamětní deska.³⁷⁸

³⁶⁹ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 42.

³⁷⁰ Tamtéž, s. 42.

³⁷¹ Tamtéž, s. 42.

³⁷² Tamtéž, s. 43.

³⁷³ Tamtéž, s. 52.

³⁷⁴ FLEGL, Michal. *Karel Němec: výtvarník, národopisec a muzejník* [online]. Dostupné z: http://rodopisnarvue-online.tode.cz/regiony/flegl_3-01.pdf. [cit. 2016-06-21].

³⁷⁵ ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, s. 51.

³⁷⁶ Tamtéž, s. 52.

³⁷⁷ Tamtéž, s. 52.

³⁷⁸ Tamtéž, s. 53.

Závěr

Hlavním cílem mé diplomové práce bylo zmapovat historii Základní školy Horažďovice od jejího založení do roku 1948. Pro získání zdrojů jsem byla ředitelkou školy odkázána do Státního okresního archivu v Klatovech, kde mají fond Základní škola Horažďovice, Komenského ul., z něhož jsem si vyžádala osm školních kronik. Další materiál jsem našla v Městském muzeu Horažďovice, v němž jsem získala poslední potřebnou kroniku, nově vydaný almanach školy a další archivní prameny pojednávající o dějinách horažďovického školství včetně dobových fotografií.

Měla jsem v úmyslu zaměřit se na úsek dějin Základní školy Komenského Horažďovice, tedy jedné školy, ale v podstatě jsem zaznamenala historii čtyř škol, dívčí a chlapecké obecné a dívčí a chlapecké měšťanské, které se staly základem pro tuto základní školu, neboť ta vznikla po vydání školského zákona v roce 1960 jejich spojením. Na oficiálních webových stránkách školy se jako rok založení uvádí rok 1895³⁷⁹, čímž je vysvětlena skutečnost, že v loňském roce slavili sto dvacáté výročí. Ve skutečnosti neslavili výročí založení školy jako instituce, ale výstavbu budovy, v níž se škola nachází dodnes. Původně byla tato budova postavena pro měšťanskou chlapeckou školu, která ale vznikla již o tři roky dříve, v roce 1892.

Práce je rozdělena na devět kapitol a je rozvržena tak, že dějinám obecných a měšťanských škol jsou věnovány samostatné kapitoly. Další popisují historii všech čtyř škol společně. První kapitola podává přehled o horažďovickém školství od prvotních zmínek po vznik obecných a měšťanských škol, kterým se podrobněji věnují následující dvě kapitoly se zaměřením především na jejich založení, rozšiřování, stavbu a popis školních budov a jejich vzájemné propojení s ostatními horažďovickými školami, neboť častokrát, zvláště z finančních důvodů, byly některé školy spojovány pod společnou správu. Z informací o tomto způsobu řešení vyplývá, že to nebyla vhodná rozhodnutí, protože školy byly buď od sebe příliš vzdálené na to, aby mohl být v obou přítomen jejich ředitel, nebo i když se jednalo o spojení škol sídlících v jedné budově, tak se ředitel nemohl ani jedné z nich věnovat na 100 %. Čtvrtá kapitola je nazvána Vyučování a je zaměřena na předměty, které se na obecných a měšťanských školách probíraly. Pátá kapitola je věnována žákům, o nichž podává informace, odkud a z jakých společenských vrstev pocházeli, a věnuje se hlavně popisu péče o chudé děti. Následující dvě kapitoly popisují vývoj škol během První a Druhé

³⁷⁹ŠMRHOVÁ, Marcela. *ZŠ Komenského 211 Horažďovice* [online]. Dostupné z: <http://www.zskomenskeho.horazdovice.cz/index.php>. [cit. 2016-06-22].

světové války. Předposlední představuje nástin vývoje školy po roce 1948 a v poslední kapitole jsem zpracovala medailonek o jednom z nejvýznamnějších horažďovických rodáků, učiteli měšťanské chlapecké školy a kulturní osobnosti Horažďovic Karlu Němcovi, z jehož publikace Dějiny města Horažďovic jsem také čerpala v této práci.

Při jejím psaní jsem postupně zjišťovala, že se podoba škol v první polovině 20. století od těch dnešních poměrně dost odlišovala, a to jak z pohledu školních budov, tak i školního života, proto bych v závěru ráda popsala rozdíly, které považuji za nejdůležitější. Dále se zamyslím nad tím, zda jsem splnila vytčené cíle.

Cíl, který jsem si nestanovila, byl popsat uspořádání školní třídy, neboť jsem ani nepředpokládala, že budou takové prameny dochovány. K mému překvapení byly, a tak za obzvláště zajímavou část práce osobně považuji podkapitulu Třída měšťanské školy po roce 1895. Tím, že jsem měla možnost získat tyto informace, zpracovat je a že jsem v 90. letech 20. století sama chodila do stejné školní budovy, v níž se daná třída nachází, mohu nyní podat zprávu o tom, jaké spatřuji rozdíly mezi vzhledem tehdejší třídy a té novodobé. Příliš velké odlišnosti mezi nimi nejsou, v obou případech se jedná o školní třídy, tudíž je v obou možné nalézt potřebné vybavení pro výuku, ale určité rozdíly existují. Z pohledu tříd bez žáků je nejpatrnější rozdíl v zařízení učeben - dřevěná podlaha a na ní stojící zelené lavice, v nichž seděli tři až čtyři žáci. Druhou odlišností byla u dveří umístěná násypná kamna a vedle nich stojící dvě vědra na uhlí. Za poslední viditelný rozdíl považuji kříž pověšený na přední stěně třídy. Z pohledu zaplněných tříd bude zásadní počet žáků. Tehdy bývalo v jedné třídě šedesát až osmdesát dětí. Dnes je jich maximálně kolem třiceti a tento počet je pro udržení kázně náročný. Nedovedu si představit, jak by v dnešní době získal učitel pozornost a udržel kázeň tak velkého množství dětí. Je pravda, že v dnešní době jsou zakázané tělesné tresty, což dříve nebylo a učitelé měli neustále při ruce rákosku.

Jedním z dílčích cílů, které jsem si vytyčila, bylo zjistit informace o vyučovacích předmětech a používaných učebnicích. Ve složení předmětů jsem velký rozdíl neshledala. Vyučovaly se stejně jako dnes. Zásadní odlišností byla silná orientace školy na náboženství, což souviselo s tehdejší dobou, kdy většina lidí byla věřících. Tomu odpovídá umístění kříže na přední stěně učeben. Na základě nedostatku pramenů se nepodařilo zjistit, jak vypadaly učebnice, které se pro výuku používaly, proto jsem nemohla porovnat obsah učiva minulé a současné doby.

Co se týká srovnání současných a tehdejších žáků, což byl další dílčí cíl, musím konstatovat, že jsem našla významné rozdíly, které souvisí hlavně se sociálním prostředím, z něhož děti pocházely, a z životní úrovně konkrétní doby. S tou souvisí dopravní obslužnost,

někteří žáci mohli využívat vlakové spojení, ale většina docházela do škol pěšky, a to i z několik kilometrů vzdálených obcí. Část žáků pocházela z chudých rodin, zejména ti z okolních vesnic, což se projevovalo mimo jiné na jejich zdraví. Děti tehdy umíraly na řadu infekčních chorob. Nemoci také někdy ovlivňovaly chod škol, neboť když se některé dítě nakazilo přenosným onemocněním, bylo zapotřebí celou třídu vystěhovat a důkladně vydezinfikovat, což mohlo zabrat i několik dnů. Pokud se nákaza rozšířila, mohla být zavřena celá škola. Za účelem zlepšení životní úrovně chudých dětí vznikaly různé nadace, které jim obstarávaly školní potřeby, oblečení a v zimě vydatnou polévku. Tehdy byly děti více vychovávány ke vzájemné pomoci a občas žáci ze zámožnějších rodin přinášeli obnošené šaty nebo starší hračky pro své chudší spolužáky. V kapitole o žácích je také uvedeno, jaké měli možnosti po absolvování měšťanské školy. Dnes většina žáků pokračuje ve studiu na dalších navazujících typech škol. Tehdy naopak pokračovala v cestě za vzděláním menšina dětí, většina šla pracovat, neboť jejich rodiny potřebovaly peníze.

Dále jsem si stanovila zjistit, zda a jaký vliv měly na vývoj škol obě světové války. Všechny čtyři školy byly oběma válkami poznamenány. Vždy jiným způsobem, ale v konečném důsledku obě způsobily především zkrácení vyučovací doby.

V období První světové války byly jak učitelé, tak i žáci využíváni především pro potřeby pomoci válečnému hospodářství státu. Učitelé byli pověřováni vypisováním válečných půjček a zapisováním úrody a žáci zapojováni do různých sbírek ve prospěch vojska.

Druhá světová válka a Protektorát Čechy a Morava ovlivnily chod škol více než První světová válka. V okupačním období musely být školní budovy popsány česko-německými nápisy, z vnitřního interiéru bylo odstraňováno vše, co souviselo s dobou první republiky. Ze žakovských a učitelských knihoven byly odstraňovány knihy, které odporovaly novému režimu. Byla zakázána výuka dějepisu a češtiny a jako nový povinný předmět byl zaveden německý jazyk, který se museli povinně učit také učitelé. Na školách se oslavovaly nové svátky související s nastoleným režimem. Den vzniku Československé republiky se stal běžným všedním dnem. Válka ovlivnila život na školách především tím, že během ní byly několikrát zabrány školní budovy pro vojenské účely, v posledním válečném roce pak také pro válečné uprchlíky a nakonec pro americké a československé vojáky. Žáci si v době záboru školních budov buď chodili pro úkoly a učili se doma, nebo byli vyučováni v různých hostincích po městě, které poskytly za tím účelem volné prostory. Jediné, co jsem v souvislosti s Druhou světovou válkou nezjistila, byly informace o Židech. Zda do škol chodily některé židovské děti a případně zda tyto děti byly deportovány do koncentračních

táborů. Totéž platí i o učitelích. Jediná zmínka, kterou jsem objevila, se týkala toho, že platil zákaz výuky židovských dětí.

O vývoji školy v poválečném období a po roce 1948 toho v pramenech příliš není, proto jsem informace o této době umístila na konec kapitoly o vývoji škol během Druhé světové války. Podstatné je, že byla obnovena výuka dějepisu a češtiny, v nichž bylo zapotřebí dohnat vše, co se během války zameškalo. Za tím účelem pro ně byly opatřeny navíc hodiny po zrušeném německém jazyku. Ihned po válce německý jazyk vystřídal jiný cizí jazyk, ruština, který se jak žáci, tak i učitelé museli povinně učit, a to až do roku 1998.

Protože rokem 1948 zdaleka dějiny dané školy nekončí, stanovila jsem si jako poslední cíl sepsat stručný přehled vývoje škol od roku 1948 do současnosti. V této kapitole jsem se zaměřila na pojetí škol ve sledované době a vycházela jsem především ze školských zákonů. V dalším výzkumu je určitě možné se dějinám tohoto období věnovat podrobně.

Summary

This diploma thesis deals with the oldest history of Komenského primary school in Horažďovice. The foundations of this school were four other schools, girl's and boys' elementary schools and girl's and boys' lower secondary schools. By joining these four schools and issuing an Education Law in 1960 the primary school was established. This diploma thesis deals with the history of these four schools since their foundation to 1948. The exact dates of foundation can be found out only at both lower secondary schools. The dates of foundation of the elementary schools are unknown.

The thesis itself is divided into nine chapters. Histories of elementary and lower secondary schools are situated into separate chapters. The other chapters are common for all four schools. The first chapter provides an overview of an education in Horažďovice since the first mentions to foundation of elementary and lower secondary schools which are broadly examined in two following chapters with orientation to their foundation, developing, building and a description of school premises and their connection with other schools in Horažďovice, because several schools belonged under united administration very often, mostly because of financial reasons. However, this was mostly not an appropriate decision because particular schools were too far away from each other very often so the principal couldn't be present in both schools at the same time or even if both schools were situated in one building the principal couldn't pursue neither one of them on 100%. The fourth chapter is named teaching and is oriented to subjects which were taught at elementary and lower secondary schools. These subjects were the same as today, furthermore there were a mandatory religion classes. The fifth chapter is dedicated to pupils, dealing with what social class they were coming from and mostly with the description of the care of poor children. Two following chapters are describing the evolution of the schools during World War I and World War II which influenced the schools mostly in the way of reducing the classes' hours. The eighth chapter is presenting a short schema of development of the primary school after the 1948 until today and the last chapter is containing a portrait of one of the most important native in Horažďovice Karel Němec, who was a teacher in the boys' elementary school and a cultural personality in Horažďovice and an author of The History of Horažďovice City which among others I was drawing the information from.

Prameny a literatura

Prameny:

Městské muzeum Horažďovice, D 129 – *Rušení koedukované školy v Horažďovicích 1913.*

Městské muzeum Horažďovice, D 142 – *Dívčí měšťanská škola veřejná.*

Městské muzeum Horažďovice, FA 136 – *Město Horažďovice – Základní školy.*

Městské muzeum Horažďovice, FA 59 – *Karel Němec.*

Městské muzeum Horažďovice, TA 19 b – *Školy, školství – Horažďovice a okolí.*

Školní kroniky:

Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Studentské práce:

BREJCHOVÁ, Lenka. *Rozvoj školství v Horažďovicích od počátků až po současnost*. Plzeň, 1983. Seminární práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity. 28 s.

KREJČÍ, Roman. *Dějiny školství v Horažďovicích*. Plzeň, 1983. Seminární práce. Pedagogická fakulta Západočeské univerzity. nestránkováno.

ŠOCHMANOVÁ, Ilona. *Školství v Horažďovicích*. Sušice, 1968. Ročníková práce. SVVŠ Sušice. 10 s.

VACULÍKOVÁ, Jitka. *Školství v Horažďovicích*. Sušice, 1998. Seminární práce. Gymnázium Sušice. 46 s.

Literatura:

DYK, Jan. *Popis politického okresu Strakonického: Školství. Doprava. Správa*. Strakonice: Nákladem redakčního výboru, 1925, 191 s.

NĚMEC, Karel. *Dějiny města Horažďovic*. Horažďovice: Okrašlovací spolek, 1936, 232 s.

ŠIMON, Eduard. *Horažďovice: proměny města 1292-1992*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1990, 234 s.

ŠIMON, Eduard. *Karel Němec: život a dílo*. Horažďovice: Městské kulturní středisko, 1988, 72 s.

Sborník:

HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, 122 s.

Zákony:

Zákon č. 95/1948 Sb., *Zákon o základní úpravě jednotného školství (školský zákon)*, ze dne 21. 4. 1948.

Zákon č. 31/1953 Sb., *Zákon o školské soustavě a vzdělávání učitelů (školský zákon)*, ze dne 24. 4. 1953.

Zákon č. 186/1960 Sb., *Zákon o soustavě výchovy a vzdělávání (školský zákon)*, ze dne 15. 12. 1960.

Zákon č. 63/1978 Sb., *Zákon o opatřeních v soustavě základních a středních škol*, ze dne 21. června 1978.

Zákon č. 561/2004 Sb., *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*, ze dne 24. 9. 2004.

Elektronické zdroje:

FLEGL, Michal. *Karel Němec: výtvarník, národopisec a muzejník* [online]. Dostupné z: http://rodopisna-revue-online.tode.cz/regiony/flegl_3-01.pdf. [cit. 2016-06-21].

FLEGL, Michal. *Karel Němec: regionální historik a archivář* [online]. Dostupné z: http://rodopisna-revue-online.tode.cz/regiony/flegl2_4-01.pdf. [cit. 2016-06-21].

Historie Horažďovic [online]. Dostupné z: <http://www.sumavanet.cz/horazdovice/fr.asp?tab=snet&id=5100&burl=&pt=HS>. [cit. 2016-06-22].

Jan Amos Komenský [online]. Dostupné z: <http://azcitaty.cz/citaty/jan-amos-komensky/>. [cit. 2016-06-22].

MORKES, František. *Proměny povinné školní docházky* [online]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5492>. [cit. 2016-06-21].

ŠIMON, Milan. *Z historie školy* [online]. Dostupné z: <http://www.zsblatenska.horazdovice.cz/historie.html>. [cit. 2016-06-22].

ŠMRHOVÁ, Marcela. *ZŠ Komenského 211 Horažďovice* [online]. Dostupné z: <http://www.zskomenskeho.horazdovice.cz/index.php>. [cit. 2016-06-22].

Zámek v Horažďovicích [online]. Dostupné z: <http://www.muzeumhd.cz/index.php/zamek-v-horazdovicich/>. [cit. 2016-06-22].

Přílohy

Seznam textových příloh

Příloha č. 1: Počet žáků chlapecké obecné školy

Příloha č. 2: Počet žáků dívčí obecné školy

Příloha č. 3: Počet žáků chlapecké měšťanské školy

Příloha č. 4: Počet žáků dívčí měšťanské školy

Příloha č. 5: Řídící učitelé obecné chlapecké školy

Příloha č. 6: Učitelé obecné chlapecké školy

Příloha č. 7: Řídící učitelé dívčí obecné školy

Příloha č. 8: Učitelé dívčí obecné školy

Příloha č. 9: Řídící učitelé chlapecké měšťanské školy

Příloha č. 10: Učitelé chlapecké měšťanské školy

Příloha č. 11: Řídící učitelé dívčí měšťanské školy

Příloha č. 12: Učitelé dívčí měšťanské školy

Příloha č. 1: Počet žáků chlapecké obecné školy³⁸⁰

ŠKOLNÍ ROK	POČET ŽÁKYŇ
1881/1882	315
1882/1883	325
1883/1884	353
1884/1885	318
1885/1886	354
1886/1887	345
1887/1888	360
1888/1889	355
1889/1890	371
1890/1891	384
1891/1892	361
1892/1893	348
1893/1894	350
1894/1895	354
1895/1896	330
1896/1897	347
1897/1898	334
1898/1899	320
1899/1900	311
1900/1901	302
1901/1902	315
1902/1903	213
1903/1904	316
1904/1905	329
1905/1906	330
1906/1907	314
1907/1908	304
1908/1909	314
1909/1910	311
1910/1911	298
1911/1912	283
1912/1913	273
1913/1914	259
1914/1915	251

³⁸⁰ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

1915/1916	256
1916/1917	278
1917/1918	261
1918/1919	255
1919/1920	248
1920/1921	238
1921/1922	226
1922/1923	200
1923/1924	191
1924/1925	175
1925/1926	163
1926/1927	155
1927/1928	163
1928/1929	178
1929/1930	195
1930/1931	219
1931/1932	214
1932/1933	212
1933/1934	202
1934/1935	200
1935/1936	177
1936/1937	180
1937/1938	175
1938/1939	161
1939/1940	163
1940/1941	171
1941/1942	128
1942/1943	131
1943/1944	168
1944/1945	165
1945/1946	129
1946/1947	124
1947/1948	131

Až do vypuknutí První světové války navštěvovalo školu každoročně okolo tří set žáků. Viditelný úbytek nastal během obou světových válek a po nich. Takže ve školním roce 1947/1948 měla škola pouze 131 žáků.

Příloha č. 2: Počet zákyň dívčí obecné školy³⁸¹

ŠKOLNÍ ROK	POČET ŽÁKYŇ
1880/1881	323
1881/1882	341
1882/1883	346
1883/1884	366
1884/1885	356
1885/1886	364
1886/1887	358
1887/1888	366
1888/1889	348
1889/1890	350
1890/1891	338
1891/1892	329
1892/1893	310
1893/1894	302
1894/1895	310
1895/1896	299
1896/1897	298
1897/1898	296
1898/1899	271
1899/1900	262
1900/1901	257
1901/1902	265
1902/1903	267
1903/1904	297
1904/1905	310
1905/1906	292
1906/1907	300
1907/1908	304
1908/1909	313
1909/1910	342
1910/1911	295
1911/1912	285

³⁸¹ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

1912/1913	282
1913/1914	274
1914/1915	270
1915/1916	263
1916/1917	261
1917/1918	252
1918/1919	251
1919/1920	248
1920/1921	238
1921/1922	236
1922/1923	?
1923/1924	191
1924/1925	175
1925/1926	154
1926/1927	155
1927/1928	154
1928/1929	160
1929/1930	174
1930/1931	191
1931/1932	204
1932/1933	192
1933/1934	201
1934/1935	190
1935/1936	198
1936/1937	181
1937/1938	180
1938/1939	177
1939/1940	173
1940/1941	?
1941/1942	?
1942/1943	?
1943/1944	?
1944/1945	?
1945/1946	149
1946/1947	122
1947/1948	129

Otazníky znamenají, že jsem u daného roku nezjistila počet žákyň. V letech 1940 – 1945 to bylo vinou zničené kroniky. Ve zbylém případě nebyl údaj do kroniky zaznamenán. Vývoj v počtu žákyň na škole je totožný jako u chlapecké obecné školy.

Příloha č. 3: Počet žáků chlapecké měšťanské školy³⁸²

ŠKOLNÍ ROK	POČET ŽÁKŮ
1892/1893	56
1893/1894	78
1894/1895	93
1895/1896	105
1896/1897	112
1897/1898	134
1898/1899	136
1899/1900	137
1900/1901	133
1901/1902	143
1902/1903	156
1903/1904	153
1904/1905	154
1905/1906	157
1906/1907	146
1907/1908	137
1908/1909	128
1909/1910	132
1910/1911	173
1911/1912	198
1912/1913	232
1913/1914	263
1914/1915	248
1915/1916	242
1916/1917	217
1917/1918	221
1918/1919	223
1919/1920	?
1920/1921	272
1921/1922	343
1922/1923	419
1923/1924	291
1924/1925	259

³⁸² *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno. *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952.* Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

1925/1926	251
1926/1927	246
1927/1928	233
1928/1929	193
1929/1930	176
1930/1931	187
1931/1932	192
1932/1933	?
1933/1934	?
1934/1935	255
1935/1936	277
1936/1937	248
1937/1938	?
1938/1939	?
1939/1940	289
1940/1941	?
1941/1942	?
1942/1943	314
1943/1944	246
1944/1945	?
1945/1946	318
1946/1947	?
1947/1948	174

Otazník znamená, že jsem u daného roku nezjistila počet žáků. Z tabulky je patrné, že se počet žáků od založení školy postupně zvyšoval. Za Druhé světové války se počet snížil, po válce se opět začal zvyšovat. V roce 1947 je patrný snížený počet žáků. Došlo k tomu z toho důvodu, že byla otevřená smíšená měšťanská škola v Chanovicích, kam docházely děti z Defuroých Lažan, Dobrotic a Holkovic.

Příloha č. 4: Počet zákyň dívčí měšťanské školy³⁸³

ŠKOLNÍ ROK	POČET ŽÁKYŇ
1923/1924	108
1924/1925	90
1925/1926	112
1926/1927	128
1927/1928	106
1928/1929	109
1929/1930	91
1930/1931	94
1931/1932	104
1932/1933	129
1933/1934	135
1934/1935	115
1935/1936	117
1936/1937	119
1937/1938	117
1938/1939	114
1939/1940	108
1940/1941	104
1941/1942	136
1942/1943	134
1943/1944	264
1944/1945	242
1945/1946	165
1946/1947	126
1947/1948	92

V porovnání s chlapeckou měšťanskou školou na dívčí měšťanskou školu tolik zákyň nechodilo. Neblaze na počet zákyň působila skutečnost, že se ve městě nacházela ještě jedna měšťanská škola a že rodiče hlavně venkovských zákyň nepovažovaly za důležité umožnit dívkám vzdělání, které poskytuje měšťanská škola. Stejně jako u ostatních škol, projevil se následkem válečných let úbytek zákyň. Výraznější úbytek zákyň je možno zpozorovat ve školním roce 1947. Následkem je stejně jako u chlapecké měšťanské školy otevření nové měšťanské školy v Chanovicích.

³⁸³ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.
Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Příloha č. 5: řídící učitelé obecné chlapecké školy³⁸⁴

JMÉNO	NA ŠKOLE
Augusta Václav	1910/1911 – 1911/1912
Augusta Václav	1918/1919 – 1925/1926
Brejcha Hynek	1911/1912 – 1918/1919
Drnek Josef	1925/1926 – 1934/1935
Dvořáková Rosalie	1894/1895
Grill Josef	1939/1940 – 1945/1946
Hais Jindřich	1891/1892
Karas Jan	1870/1871 – 1891/1892
Karas Jan	1891/1892 – 1894/1895
Karas Jan	1895/1896 – 1901/1902
Karas Jan	1901/1902 – 1904/1905
Kohout Antonín	1909/1910
Mayer Ladislav	1935/1936 – 1938/1939
Mazanec Alois	1906/1907 – 1908/1909
Novotný Ladislav	1895/1896
Raška Bohumil	1938/1939 – 1939/1940
Turek Jan	1945/1946
Veselský Tomáš	1905/1906
Vydra Štěpán	1901/1902
Vydra Štěpán	1904/1905 – 1905/1906

Příloha č. 6: učitelé obecné chlapecké školy³⁸⁵

JMÉNO	NA ŠKOLE
Augusta Václav	1884/1885 – 1925/1926
Baloun Alois	1893/1894 – 1893/1894
Barborková Otilie	1937/1938 – 1937/1938
Barborková Otilie	1945/1946 – 1945/1946
Bartoňková Marta	1938/1939 – 1938/1939
Behenský Václav	1944/1945 – 1944/1945
Bílek Jaroslav	1945/1946 – 1945/1946
Bílek Jaroslav	1947/1948 – po roce 1948
Blábolil František	1893/1894 – 1894/1895
Blaboliová Marie	1933/1934 – 1933/1934
Boháč Jaroslav	1935/1936 – 1935/1936

³⁸⁴ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³⁸⁵ *Kronika chlapecké obecné školy v Horažďovicích 1877 – 1949.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Brunner Otto	1930/1931 – 1930/1931
Brunner Vilém	1945/1946 – 1945/1946
Češka Eduard	1900/1901 – 1910/1911
Drnek Josef	1915/1916 – 1934/1935
Drnek Josef	1905/1906 – 1913/1914
Filip František	1909/1910 – 1911/1912
Fišer Ferdinand	1884/1885 – 1884/1885
Hájek Josef	1944/1945 – 1944/1945
Harantová Božena	1938/1939 – 1938/1939
Hora Josef	1864/1865 – 1880/1881
Jakeš Petr	1883/1884 – 1883/1884
Jiříčková	1913/1914 – 1914/1915
Kohout František	1907/1908 – 1910/1911
Kotrba František	1927/1928 – 1927/1928
Krejčí Josef	1939/1940 – 1939/1940
Kroftová Naděžda	1946/1947 – 1946/1947
Lindnerová Anna	1945/1946 – po roce 1948
Lukeš František	1935/1936 – 1939/1940
Pánek Antonín	1864/1865 – 1899/1900
Petříková Anna	1945/1946 – 1947/1948
Pešek Josef	1913/1914 – 1913/1914
Pešek Josef	1914/1915 – 1929/1930
Pivnička Václav	1883/1884 – 1884/1885
Polanová Zdeňka	1939/1940 – 1945/1946
Polatová Anna	1887/1888 – 1887/1888
Poucha Adolf	1883/1884 – 1883/1884
Majerová	1913/1914 – 1914/1915
Matoušek Jaroslav	před rokem 1880/1881 – 1886/1887
Mayer Ladislav	1912/1913 – 1913/1914
Mayer Ladislav	1915/1916 – 1938/1939
Melanová	1913/1914 – 1918/1919
Milotová Jarmila	1945/1946 – po roce 1948
Nová Marie	1898/1899 – 1898/1899
Nováčková Božena	1916/1917 – 1917/1918
Randa Benedikt	1899/1900 – 1899/1900
Raška Bohumil	1902/1903 – 1905/1906
Raška Bohumil	1914/1915 – 1939/1940
Rašková Marta	1938/1939 – 1945/1946
Řehoř Josef	1901/1902 – 1901/1902
Říha František	1936/1937 – 1937/1938
Stuchl Karel	1939/1940 – 1945/1946

Stulíková Josefa	1930/1931 – 1933/1934
Šlapák Otakar	1910/1911 – 1912/1913
Veselský Tomáš	1887/1888 – 1910/1911
Vlková-Hnátková Marie	1928/1929 – 1936/1937
Vydra Jan	1905/1906 – 1905/1906
Vydra Štěpán	1883/1884 – 1893/1894
Vydra Štěpán	1895/1896 – 1893/1894

Příloha č. 7: řídicí učitelé dívčí obecné školy³⁸⁶

JMÉNO	NA ŠKOLE
Haasová Marie	1944/1945 – 1944/1945
Hora Josef	1883/1884 – 1904/1905
Jakeš Petr	1880/1881 – 1882/1883
Karas Jan	1904/1905 – 1904/1905
Klásek Jaroslav	1938/1939 – 1940/1941
Klásek Jaroslav	1944/1945 – po roce 1948
Měřička Jan	1922/1923 – 1924/1925
Nováčková Božena	1937/1938 – 1937/1938
Nováčková Božena	1938/1939 – 1940/1941
Říha František	1941/1942 – 1944/1945
Schmiedlová Marie	1924/1925 – 1937/1938
Schmiedlová Marie	1938/1939 – 1938/1939
Veselský Tomáš	1910/1911 – 1922/1923
Vydra Štěpán	1904/1905 – 1910/1911
Žák Karel	1871/1872 – 1880/1881

³⁸⁶ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.
Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.
Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953. Uloženo v SOKA Klatovy, nestránkováno.

Příloha č. 8: učitelé dívčí obecné školy³⁸⁷

JMÉNO	NA ŠKOLE
Bečvářová Jana	1935/1936 – po roce 1948
Bělková Marie	1927/1928 – 1928/1929
Böhmová Marie	1880/1881 – 1896/1897
Buchtová Ema	1879/1880 – 1879/1880
Červený František	1919/1920 – 1926/1927
Drnková Marie	1939/1940 – 1939/1940
Eliášová Anna	1900/1901
Fischkandlová Arnoštka	1930/1931
Frnochová Marie	1877/1878
Grill Josef	1936/1937
Haasová Marie	1937/1938
Halladová Alžběta	1888/1889 – 1892/1893
Hanninger M.	1875/1876 – 1879/1880
Harantová Božena	1938/1939 – 1938/1939
Havránková Zdeňka	1896/1897 – 1897/1898
Horejšová Marie	1910/1911 – 1910/1911
Horká Miloslava	1939/1940 – 1939/1940
Hnídková-Řánková Anna	1944/1945 – 1944/1945
Hůlcová Marie	1924/1925 – 1924/1925
Chalušová Emilie	1938/1939 – 1938/1939
Jakeš Petr	1873/1874 – 1904/1905
Jakubšová Marie	1876/1877 – 1879/1880
Janoušková Zdeňka	1928/1929 – 1929/1930
Jiříčková Božena	1884/1885 – 1922/1923
Karasová Blažena	1893/1894 – 1893/1894
Karasová Eliška	1923/1924 – 1923/1924
Klásková-Janoušková Zdeňka	1932/1933 – 1934/1935
Klásek Jaroslav	1935/1936 – 1937/1938
Klásek Jaroslav	1940/1941 – 1940/1941
Kocábová Věra	1938/1939 – po roce 1948
Kolaříková Božena	1931/1932 – 1934/1935
Koloušková Olga	1931/1932 – 1932/1933
Kůs Jan	1939/1940

³⁸⁷ *Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1872 – 1924.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1924 – 1940. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Kronika dívčí obecné školy v Horažďovicích 1940 – 1953. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Lísková Marie	1923/1924
Masopust Václav	1893/1894 – 1893/1894
Masopustová Anna	1907/1908 – 1911/1912
Melanová Alfreda	1919/1920 – 1919/1920
Melková A.	1940/1941 – po roce 1948
Mikátová Marie	1947/1948 – po roce 1948
Mikolášková Vlasta	1931/1932 – 1931/1932
Milotová-Stránská Jarmila	1940/1941 – 1941/1942
Nováčková Anna	1894/1895 – 1894/1895
Nováčková Božena	1909/1910 – 1940/1941
Novák Josef	1899/1900 – 1899/1900
Novotná Ludmila	1893/1894 – 1900/1901
Novotná Matylda	1900/1901 – 1905/1906
Pavikovská Petra	1892/1893 – 1892/1893
Polanová Zdeňka	1941/1942 – 1941/1942
Pospíšilová Anna	1905/1906 – 1905/1906
Pousková Marie	1945/1946 – 1945/1946
Prunerová Božena	1939/1940 – 1939/1940
Přibíková Marie	1923/1924 – 1923/1924
Radiměřská Hedvika	1909/1910 – 1923/1924
Radiměřská Terezie	1897/1898 – 1906/1907
Rajnyšová Kristina	1931/1932 – 1931/1932
Rejšková Marie	1906/1907
Rejžek Alois	1873/1874
Řehoř František	1898/1899
Schmidt Adolf	1929/1930
Schmiedlová Marie	1903/1904 – 1909/1910
Skálová Anna	1934/1935 – 1936/1937
Stuchl Karel	1871/1872 – 1876/1877
Svatková Helena	1931/1932 – 1931/1932
Šalek Josef	1930/1931 – 1930/1931
Šestáková Růžena	1930/1931 – 1930/1931
Štorchová Marie	1883/1884 – 1883/1884
Vágnerová Miloslava	1906/1907 – 1908/1909
Vlková Marie	1879/1880 – 1919/1920
Vraná Anna	1946/1947 – po roce 1948
Zámečnicková Marie	1926/1927 – 1926/1927

Příloha č. 9: řídicí učitelé chlapecké měšťanské školy³⁸⁸

JMÉNO	NA ŠKOLE
Brejcha Hynek	1911/1912 – 1918/1919
Fišer Ferdinand	1909/1910 – 1910/1911
Fišer Ferdinand	1918/1919 – 1925/1926
Kohout Antonín	1897/1898 – 1909/1910
Kučera František	1892/1893 – 1897/1898
Němec Karel	1937/1938 – 1941/1942
Novák Josef	1941/1942 – 1947/1948
Novotný Ladislav	1925/1926 – 1933/1934
Šebesta Antonín	1933/1934 – 1937/1938

Příloha č. 10: učitelé chlapecké měšťanské školy³⁸⁹

JMÉNO	NA ŠKOLE
Barborková Josefa	1921/1922 – 1923/1924
Beer Rudolf	1930/1931
Behemský Václav	1941/1942 – 1942/1943
Benešová Zámečnicková Marie	1926/1927 – 1934/1935
Berenda Josef	1894/1895 – 1895/1896
Berušová Marie	1930/1931
Blažej Ladislav	1938/1939
Brejcha Josef	1919/1920 – 1933/1934
Brejcha Josef	1934/1935 – 1935/1936
Brunner Vilém	1939/1940
Češka Eduard	1910/1911 – 1932/1933
Dvořák Josef	1926/1927 – 1925/1926
Dvořák Karel	1923/1924 – 1925/1926
Fišer Ferdinand	1892/1893 – 1925/1926
Hájek Karel	1936/1937
Havlas František	1901/1902
Hadrabová Anna	1940/1941 – 1941/1942

³⁸⁸ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.
Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

³⁸⁹ *Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1892 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.
Kronika chlapecké měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1952. Uloženo v Městském muzeu Horažďovice, nestránkováno.

Chaluš František	1941/1942 – po roce 1948
Janda Jan	1914/1915
Januška František	1929/1930 – po roce 1948
Janušková Marie	1946/1947 – po roce 1948
Jindra Jaroslav	1942/1943 – 1943/1944
Jindra Josef	1942/1943 – 1943/1944
Kahoun Karel	1935/1936 – 1946/1947
Kašpar František	1936/1937 – po roce 1948
Kohlmannová Julie	1934/1935
Machač Miroslav	1931/1932
Majer Karel	1922/1923 – 1926/1927
Malcová – Holečková Anna	1938/1939 – 1939/1940
Malý Karel	1938/1939
Masopustová Anna	1922/1923
Mayer Ladislav	1916/1917 – 1917/1918
Měříčka Jan	1894/1895 – 1923/1924
Našinec Josef	1935/1936 – 1937/1938
Němec Karel	1914/1915 – 1941/1942
Němec Karel	1924/1925 – 1947/1948
Novák Josef	1945/1946 – po roce 1948
Novotný Ladislav	1894/1895
Novotný Ladislav	1896/1897 – 1933/1934
Pastejříková Marie	1940/1941
Pavel Josef	1919/1920 – 1933/1934
Pelcová Marie	1938/1939 – 1946/1947
Pleyerová Elfrieda	1927/1928 – 1928/1929
Potůčková Ludmila	1939/1940
Pozler Jan	1925/1926
Pudík Václav	1940/1941 – 1943/1944
Schossmoierová Markéta	1938/1939
Šatek Josef	1930/1931
Šebesta Antonín	1910/1911 – 1914/1915
Šebesta Antonín	1918/1919 – 1924/1925
Šíma Stanislav	1933/1934 – 1935/1936
Šlégrová Vlasta	1936/1937
Šmrha Alois	1923/1924 – 1925/1926
Šochman Josef	1935/1936 – po roce 1948
Štamberg Jaroslav	1923/1924
Vozka Josef	1943/1944 – 1944/1945
Vydra Štěpán	1893/1894 – 1894/1895
Vydra Štěpán	1898/1899

Příloha č. 11: řídící učitelé dívčí měšťanské školy³⁹⁰

JMÉNO	NA ŠKOLE
Barborková Josefa	1928/1929 – po roce 1948
Hanušová Emilie	1924/1925 – 1927/1928
Měřička Jan	1923/1924 – 1924/1925
Šebesta Antonín	1927/1928 – 1928/1929

Příloha č. 12: učitelé dívčí měšťanské školy³⁹¹

JMÉNO	NA ŠKOLE
Allmer František	1933/1934
Barborková Josefa	1923/1924 – po roce 1948
Beer Rudolf	1930/1931
Behenský Václav	1945/1946
Beneš Antonín	1935/1936 – 1940/1941
Bílek Jaroslav	1945/1946 – 1946/1947
Bučil Petr	1937/1938
Dvořák Karel	1923/1924
Hadrabová Anna	1941/1942 – 1944/1945
Hermanová Anna	1924/1925 – 1925/1926
Heyrová Elfrida	1928/1929
Hrubec František	1932/1933
Januška František	1932/1933
Janušková-Drnková Marie	1929/1930 – 1938/1939
Janušková-Drnková Marie	1946/1947 – po roce 1948
Jarešová Růžena	1935/1936 – 1940/1941
Jindra Jaroslav	1942/1943
Kahoun Karel	1932/1933 – 1933/1934
Kašpar František	1942/1943
Kothová Ludmila	1934/1935 – 1934/1935
Maděra Václav	1938/1939
Masoustová Anna	1923/1924 – 1924/1925
Melková Anežka	1933/1934 – 1940/1941
Mikešová Kristina	1938/1939 – 1940/1941
Našinec Josef	1935/1936 – 1937/1938

³⁹⁰ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.
Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

³⁹¹ *Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1923 – 1940.* Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.
Kronika dívčí měšťanské školy v Horažďovicích 1940 – 1974. Uloženo v SOkA Klatovy, nestránkováno.

Neivrtová Božena	1938/1939
Němec Karel	1924/1925 – 1925/1926
Novák Josef	1923/1924
Pelcová Marie	1940/1941 – 1944/1945
Pelcová Marie	1946/1947 – o roce 1948
Petříková Josefa	1942/1943 – 1946/1947J
Piherová Kateřina	1925/1926 – 1933/1934
Pleyerová Elfrieda	1929/1930 – 1930/1931
Polanová Zdeňka	1945/1946 – po roce 1948
Pousková Marie	1945/1946 - po roce 1948
Pudík Václav	1942/1943 – 1945/1946
Pudík Václav	1943/1944 – 1944/1945
Pudíková-Hejská Božena	1942/1943 – 1943/1944
Schosmeierová Markéta	1938/1939
Smišek Jan	1923/1924 – 1934/1935
Šalek Josef	1930/1931 – 1932/1933
Šebesta Antonín	1924/1925 – 1930/1931
Šindlerová Anna	1923/1924 – 1924/1925
Šochman Josef	1942/1943
Zámečnicková Marie	1926/1927 – 1928/1929

Seznam obrazových příloh

Příloha č. 1: Politický okres Strakonice – soudní okres Horažďovice

Příloha č. 2: Plán obecných škol v Ševčíkově ulici z roku 1845

Příloha č. 3: Budova obecné chlapecké školy v Ševčíkově ulici v roce 1845

Příloha č. 4: Ševčíkova ulice dnes

Příloha č. 5: Bývalá budova chlapecké obecné školy dnes. Dnes jsou v ní umístěné soukromé byty.

Příloha č. 6: Pamětní deska Otakara Ševčíka na bývalé budově chlapecké obecné školy

Příloha č. 7: První třída chlapecké obecné školy, 20. 6. 1936, třídní učitel Bohumil Raška

Příloha č. 8: Nová budova obecných škol v roce 1928

Příloha č. 9: Školní pomůcky žáků

Příloha č. 10: Dnešní zámecká budova, v níž byla zpočátku umístěna chlapecká měšťanská škola

Příloha č. 11: Školní budovy – zadní měšťanských škol, přední obecných škol

Příloha č. 12: Budova ZŠ Komenského Horažďovice dnes

Příloha č. 13: Vchod do budovy ZŠ, dříve vchod pro chlapce chlapecké obecné školy

Příloha č. 14: Vchod do budovy ZŠ, dříve vchod pro dívky dívčí obecné školy

Příloha č. 15: Vchod do budovy ZŠ, dříve vchod pro dívky a chlapce měšťanských škol

Příloha č. 16: Karel Němec se svou třídou v roce 1915

Příloha č. 17: Učitelský sbor chlapecké měšťanské školy ve školním roce 1935/1936 – zleva nahoře Josef Jindra, Josef Brejcha, Josef Našinec, Josef Šochman, Karel Vraštil, zleva dole – František Januška, Karel Němec, Josef Novák, Stanislav Šíma

Příloha č. 18: Polévková akce pro chudé děti

Příloha č. 19: Německý nápis na budově měšťanské školy v době Protektorátu Čechy a Morava

Příloha č. 18: Přírodopisný kabinet v chlapecké měšťanské škole

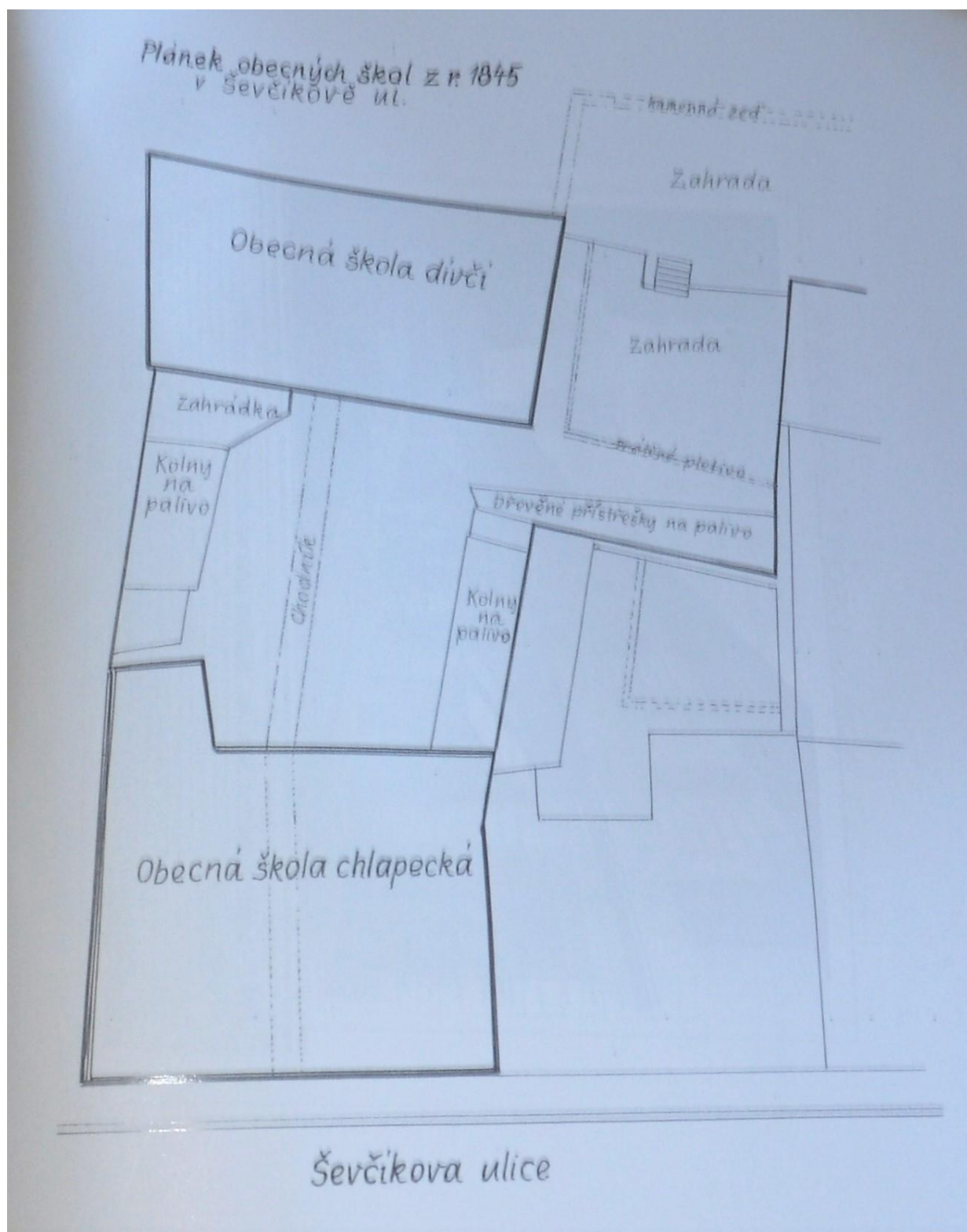
Příloha č. 19: Původní zábradlí na schodišti školy z roku 1895

Příloha č. 1: Politický okres Strakonice – soudní okres Horažďovice³⁹²

³⁹² HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 108.

Příloha č. 2: Plán obecných škol v Ševčíkově ulici z roku 1845³⁹³

³⁹³ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 115.

Příloha č. 3: Budova obecné chlapecké školy v Ševčíkově ulici v roce 1845³⁹⁴

Příloha č. 4: Ševčíkova ulice dnes³⁹⁵

³⁹⁴ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 116.

³⁹⁵ Vlastní fotografie.

Příloha č. 5: Bývalá budova chlapecké obecné školy dnes. Dnes jsou v ní umístěné soukromé byty.³⁹⁶

Příloha č. 6: Pamětní deska Otakara Ševčíka na bývalé budově chlapecké obecné školy³⁹⁷

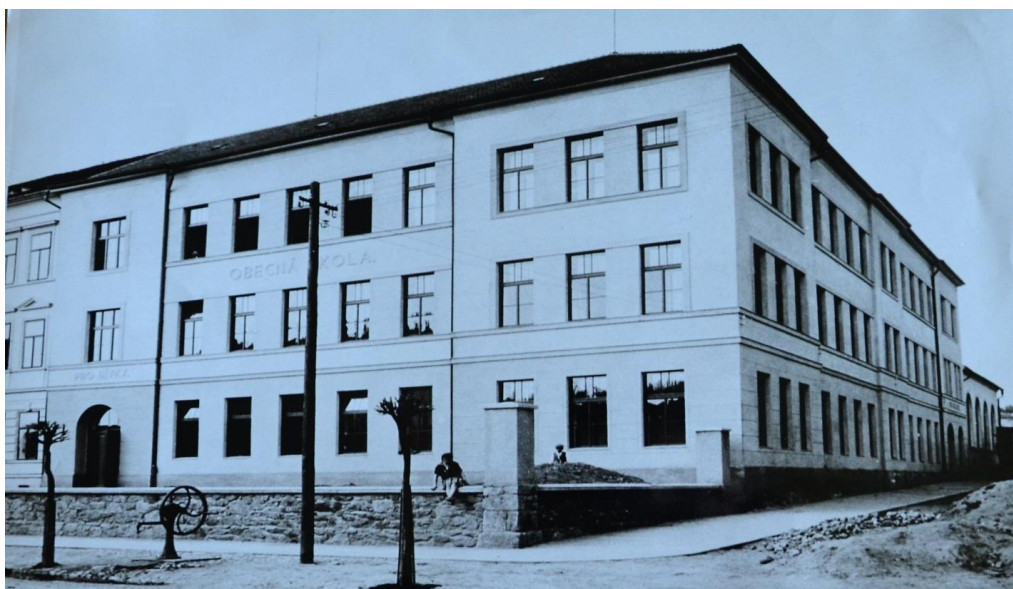
³⁹⁶ Vlastní fotografie.

³⁹⁷ Vlastní fotografie.

Příloha č. 7: První třída chlapecké obecné školy, 20. 6. 1936, třídní učitel Bohumil Raška³⁹⁸

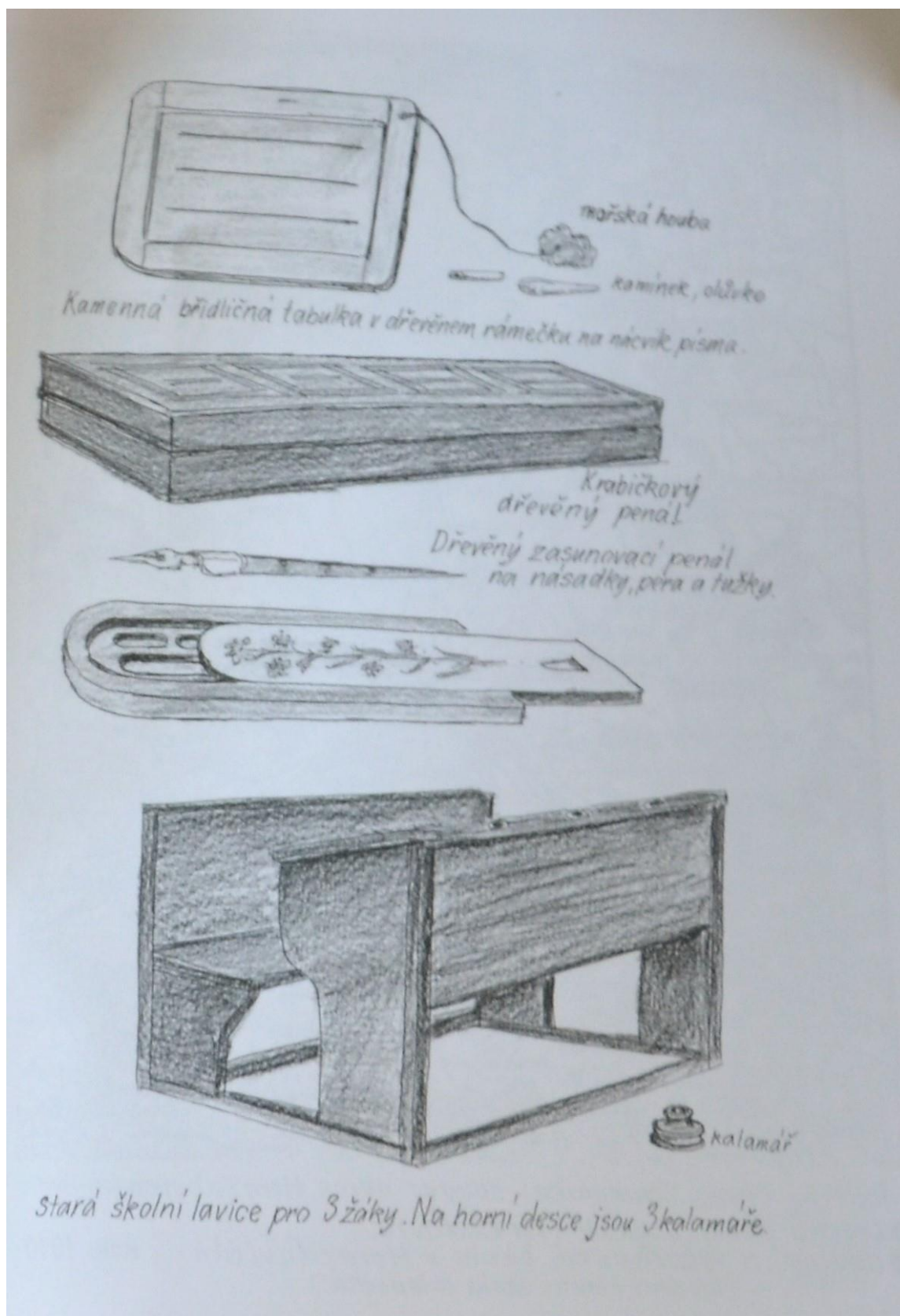
Příloha č. 8: Nová budova obecných škol v roce 1928³⁹⁹

³⁹⁸ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 96.

³⁹⁹ Městské muzeum Horažďovice, FA 136 – *Město Horažďovice – Základní školy*.

Příloha č. 9: Školní pomůcky žáků⁴⁰⁰

⁴⁰⁰ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 107.

Příloha č. 10: Dnešní zámecká budova, v níž byla zpočátku umístěna chlapecká měšťanská škola⁴⁰¹

Příloha č. 11: Školní budovy – zadní měšťanských škol, přední obecných škol⁴⁰²

⁴⁰¹ Vlastní fotografie

⁴⁰² HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 104.

Příloha č. 12: Budova ZŠ Komenského Horažďovice dnes⁴⁰³

Příloha č. 13: Vchod do budovy ZŠ, dříve vchod pro chlapce chlapecké obecné školy⁴⁰⁴

⁴⁰³ Vlastní fotografie

⁴⁰⁴ Vlastní fotografie

Příloha č. 14: Vchod do budovy ZŠ, dříve vchod pro dívky dívčí obecné školy⁴⁰⁵

Příloha č. 15: Vchod do budovy ZŠ, dříve vchod pro dívky a chlapce měšťanských škol⁴⁰⁶

⁴⁰⁵ Vlastní fotografie.

⁴⁰⁶ Vlastní fotografie.

Příloha č. 16: Karel Němec se svou třídou v roce 1915⁴⁰⁷

Příloha č. 17: Učitelský sbor chlapecké měšťanské školy ve školním roce 1935/1936 – zleva nahoře Josef Jindra, Josef Brejcha, Josef Našinec, Josef Šochman, Karel Vraštil, zleva dole – František Januška, Karel Němec, Josef Novák, Stanislav Šíma⁴⁰⁸

⁴⁰⁷ Městské muzeum Horažďovice, FA 59 – *Karel Němec*.

⁴⁰⁸ Městské muzeum Horažďovice, FA 59 – *Karel Němec*.

Příloha č. 18: Polévková akce pro chudé děti⁴⁰⁹

Příloha č. 19: Německý nápis na budově školy⁴¹⁰

⁴⁰⁹ HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 98.

⁴¹⁰ Osobní archiv pana Karla Lukeše.

Příloha č. 20: Přírodopisný kabinet v chlapecké měšťanské škole⁴¹¹

Příloha č. 21: Původní zábradlí na schodišti školy z roku 1895⁴¹²

⁴¹¹ Městské muzeum Horažďovice, FA 136 – *Město Horažďovice – základní školy (ZŠ)*.

⁴¹² HOŘEJŠÍ, Jaroslav. *Školy v Horažďovicích v letech 1845 a 1895*. Horažďovice: Základní škola Komenského Horažďovice, 2015, s. 100.